

PRIMĂRIA
MUNICIPIULUI
PLOIEȘTI

CONȘILIUL LOCAL PLOIEȘTI

CASA DE CULTURĂ
„ION LUCA CARAGIALE”
A MUNICIPIULUI PLOIEȘTI

Atitudini

revistă de cultură

INEDIT:

Sorin STOICA

Miron Radu PARASCHIVESCU

Toma CARAGIU

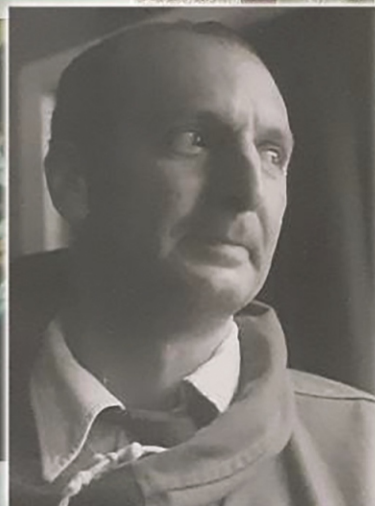
PARTENER

Câmpina

01 - Nr. 94 / 2800 Lei

continuă cu

Atitudini

revistă de cultură

Publicație editată de **Primăria Municipiului Ploiești, Consiliul Local Ploiești și Casa de Cultură „Ion Luca Caragiale” a Municipiului Ploiești**

Directorul Casei de Cultură: Marian Dragomir

Redactor-șef: Dan Gulea

Redacția: Ivone-Marlen Scărlătescu, Mihai Ioachimescu

Rețele sociale: Silvian David

Colaboratori permanenți: Coduț Constantinescu, Daniel Cristea-Enache, Magda Răduță, Dorin Stănescu

Corectură: Marius Dumitru

Layout & DTP: Mariana Dăscălache

Tipar: SC 2M DIGITAL S.R.L.

ISSN: 1584 - 0832

Colaboratorii pot să ne trimită textele numai în format electronic. Autorii care doresc să fie recenzați în paginile revistei sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Ploiești, Piața Eroilor nr. 1 A, etaj I

telefon: 0244/578.148

site: www.casadecultura.ro

FB: facebook.com/atitudiniploiesti

email: revistaatitudini@gmail.com

Responsabilitatea pentru conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor. Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

CUPRINS iulie-august 2021

[ARGUMENT]

DAN GULEA/ *Despre dialog*

1

[INEDIT]

SORIN STOICA

Notă bio-bibliografică

2

CODRUȚ CONSTANTINESCU/ *Sorin Stoica – publicistica sa câmpineană*

3

BOGDAN-LUCIAN STOICESCU/ *Singurătatea prozatorului de cursă lungă...*

6

MAGDA RĂDUȚĂ/ *Proza lui Sorin Stoica – să știi și carte, nu doar meserie*

8

Când plouă în Delta

10

Costi Ioniță – „Stau și sufăr la malul mării” (comentariu literar)

12

MIRON RADU PARASCHIVESCU

PETRUȚA STAN/ *Cronica unei iubiri anunțate. Misteriosul caiet „Vera”*

14

[Caietul Vera]

15

[TEATRU & FILM]

TOMA CARAGIU intervievat de FLAMURA PRAHOVEI/ *„În noua sală”*

22

ILIE GÂLEA în dialog cu IVONE SCĂRLĂTESCU / *„Un rol se construiește până la ultima reprezentație”*

24

Loredana STOICA/ *Filmul de artă - Lautrec, artistul cabaretului*

26

[ANCHETA NOASTRĂ]

Cum va fi viața culturală dincolo de pandemie/ Ovidiu PECICAN/ Luminița MEDEȘAN/ Ion Bogdan LEFTER

28

[AVANPREMIERĂ EDITORIALĂ]

SAȘA PANĂ/ *Născut în '02*

32

[A TREIA LECTURĂ]

DANIEL CRISTEA-ENACHE/ *A treia lectură*

34

[PROZĂ SCURTĂ]

BIANCA ANTONIA IANCU/ *Eu însămi*

35

[ISTORIE LOCALĂ]

CODRUȚ CONSTANTINESCU/ *Conferințe culturale în Prahova interbelică*

37

IVONE SCĂRLĂTESCU/ *Povești din Ploiești, poveștile cu care crești*

41

DORIN STĂNESCU/ *Societatea Culturală Ploiești Mileniul III/ Dicționar biobibliografic*

42

[SPORT]

GHEORGHE LILIAȘ în dialog cu MIHAI IOACHIMESCU / *„Liliac al nostru e/ cel mai bun din RSR!”*

46

CORINA UNGUREANU în dialog cu MIHAI IOACHIMESCU/ *„Gimnastica românească se va ridica din nou”*

47

Despre dialog

Dan Gulea

Binecunoscutul „sezon mort”, de la Caragiale citire, perioada de vacanță din timpul verii, când presa caută și mai degrabă inventează evenimente, în lipsă de subiecte reale, începe acum în alte circumstanțe, după un an școlar ținut online, cu scurte momente de „normalitate”

(prezență fizică la școală, păstrând însă distanțarea), după un an de stagiuni virtuale ale teatrului și ale filarmonicii. Doar de puțină vreme viața reîncepe să intre în normal, caută această normalitate și ar fi de așteptat ca evenimentele culturale să își regăsească dacă nu ritmul, măcar un ritm anume. Sunt deja anunțate stagiunile estivale de teatru sau de muzică, având astfel o altă greutate.

Pentru lumea culturală vara este așadar un moment de revenire, de regăsire a unui tempo, care era, de altminteri, îndeajuns de obnubilat – în vremurile „antepandemice” – de goana după rating, după clickuri.

La o rapidă ochire, înainte de pandemie, cultura și programele culturale au fost sistematic confundate, pentru marele public, cu petrecerile grotești, însoțite de cai mascați (care alegorice), de mici și plite fumegânde, de costume, cu spectacole de muzică populară (cel mai adesea), în mod inerent „populare”, pentru că aduc, se știe, popularitate, de „concerte”, definite printr-un amalgam de nume, de concursuri tematice (memorabile cele de murături – și nu este o figură de stil, nici pe departe) sau de pseudocompetiții sportive.

Nici imaginarul simbolic al orașului nu stătea mai bine; multe monumente erau în paragină, în special în zona de Nord a orașului, în timp ce zona de Vest aproape că nu are asemenea monumente sau statui. În schimb, în ultimii 30 de ani o adevărată ploaie de busturi masculine s-a abătut asupra județului (îl salut pe cel al lui Dromichete!) și, desigur, asupra orașului, ale unor personalități care au o mică relevanță pentru comunitatea noastră, participanți la un carnaval suprarealist: Ronald Reagan, Henri IV – plus alea cu vreo 10 sau 20 de busturi de scriitori din parcul Bucov – parc aflat sub administrarea Ploieștiului – din care puțini au legături cu urbea sau au relevanță națională – în niciun caz Brătescu-Voinești (cunoscut pentru antisemitismul său), Ibrăileanu, Topârceanu sau Galaction.

De aceea consider că, prin proiectarea unor programe de voluntariat, este salutară restaurarea monumentelor publice (acolo unde este cazul) și menționarea, la un loc vizibil, a autorului, a titlului și a anului în care respectiva operă a fost creată. Poate că trecem adesea pe bulevard, dar nu mai știm de „Maternitatea” lui Irimescu sau de îmbrățișarea de piatră a unui grup statuar din zona rondului 2.

În acest sens, de reconsiderare a adevăratei tradiții culturale locale, nu a uneia de fațadă, pseudoacademică, am construit și acest număr dublu al *Atitudinilor*, prin secțiunea de „inedite”, cu un emoționant document al lui Miron Radu Paraschivescu, probabil cel mai faimos *scouter* din literatura noastră modernă, cel care l-a descoperit pe Marin Preda, cel care a realizat în paginile revistei *Povestea vorbii* din 1966 contextul potrivit pentru afirmarea unei generații din care fac parte Leonid Dimov, Dumitru Țepeneag, Norman Manea sau Nora Iuga. Acestuia i se alătură o parte practic necunoscută din regretatul Sorin Stoica, de la a cărui naștere se împlinesc în iulie 43 de ani, și un interviu din presa vremii cu marele Toma Caragiu – întotdeauna sărbătorit la Ploiești în august, o perspectivă implicată asupra Societății Culturale Ploiești Mileniul III și asupra operei sale – pentru a da doar câteva exemple ce pot începe un dialog.

În Lumina Ploieștiului

Concurs de fotografie

- 13 - 23 iulie - Trimiterea înscrierilor
secretariat@casadecultura.ro
- 26 - 27 iulie - Realizarea fotografiilor
- 28 - 29 iulie - Jurizarea lucrărilor
- 30 iulie - Expoziție finală și
*Premierea participanților

*Premiile vor fi oferite de Casa de Cultură „Ion Luca Caragiale” a Municipiului Ploiești și NU SE POT CUMULA

Partener: **winmarkt** shopping center

Sponsor: **Belleini art & print**
Ducem povestea la nivel de artă!

Sorin Stoica – notă bio-bibliografică

S-a născut la 27 iulie 1978 în comuna prahoveană Bănești * A absolvit Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării (FJSC) din București în anul 2000, devenind preparator asociat la catedra de Antropologie Culturală a aceleiași instituții * A obținut un masterat în antropologie culturală la Școala Națională de Studii Politice și Administrație (2004) și în Științele Comunicării la F J S C * A fost cercetător la Muzeul Țăranului Român, secția „Programe etnologice și antropologie vizuală”, în cadrul căreia, din anul 2001, a realizat un experiment de creativitate pe copii, preluând „Experimentul Zaica” al pictorului Dorel Zaica. Tot în cadrul aceleiași instituții a participat la proiectul „Arca lui Noe”, precum și la cursurile ținute de Irina Nicolau și Șerban Anghelescu * A colaborat (proză și publicistică) la numeroase periodice: *Dilema Veche*, *Formula As*, *Vatra*, *Cultura*, *Deci*, *Ultimul Atu*, *Suplimentul de cultură* (semnatar al rubricii „*Liberul arbitru*”), *Partener* * Volume publicate: *Povestiri cu înjurături* (colecția *Debut*, ed. Paralela 45, Pitești, 2000), *Dincolo de frontiere* (colecția *Avanpost*, ed. Paralela 45, Pitești, 2002, cu o prefață – „*Arta kakolaliei*” – de Radu Cosașu), *Povestiri mici și mijlocii* (volum colectiv de proză scurtă scris împreună cu Cosmin Manolache, Călin Torsan și Ciprian Voicilă, ed. Curtea Veche, București, 2004; prefață de Paul Cernat), *O limbă comună* (povestiri cu o prefață de Marius Chivu, ed. Polirom, Iași, 2005), *Cartea cu euri* (volum colectiv de proză scurtă, scris împreună cu Cosmin Manolache, Călin Torsan, Ciprian Voicilă și Roxana Moroșanu; ed.

Curtea Veche, București, 2005) * A coordonat (alături de sociologul Zoltan Rostás) volumele de istorie orală: *Istorie la firul ierbii – documente sociale orale* (vol. I, ed. Tritonic, București, 2003; prefață: *În căutarea istoriilor recente* de Zoltan Rostás; postfață: *De ce îmi place mie cartea asta* de Sorin Stoica) și *Televizorul în «Micul infern»* (seria *Comunicare. Media*, ed. Tritonic, București, 2005; prefață: *Tema de casă* de Zoltan Rostás; postfață: „*Filmul cu Iisus n-a avut happy-end*” de Sorin Stoica) * A încetat din viață la 6 ianuarie 2006, în comuna natală * Postum i-au apărut volumele: *Jurnal* (ed. Polirom, 2006), *Aberații de bun simț* (povestiri, prefață de Antonio Patraș, colecția *Ego. Proză*, ed. Polirom, Iași, 2007), *Jurnal de cămin* (împreună cu Zoltan Rostás, ed. Curtea Veche, 2008) * În anul 2007, la editura Humanitas, a apărut volumul *Cartea cu bunici* – în memoriam Sorin Stoica (coordonator și argument: Marius Chivu), în care semnează proza *Bunici neidentificați* * Avea în lucru o istorie orală a Muzeului Țăranului Român, o carte de povestiri și un studiu asupra troiței din Burluși ca obiect social total * În anul 2005 a primit premiul Academiei Române pentru volumul *O limbă comună* * A fost membru al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România (ASPRO) * În seria „Opere” (ed. Casa de Pariuri Literare) în anul 2015 i-a apărut volumul *Dincolo de frontiere* (cu un tabel cronologic de Cosmin Manolache, un studiu introductiv de Cosmin Ciotloș, o postfață de Marius Chivu și cu mai multe ilustrații de Laurențiu Midvichi). Tot editura „Casa de Pariuri Literare” i-a reeditat, în anul 2017, volumul de debut „*Povestiri cu înjurături*” (Bogdan-Lucian Stoicescu).

„A murit la 27 de ani – o cifră în colțuri, aiurea și total asimetrică, așa cum i-au fost cărțile și viața. A murit în felul său, ușor uimit și fără mari regrete. Rebel, tăcut, închis în sine, Sorin Stoica a scris până în ultima clipă, luând peste picior, cu blândețe și autoironie, chiar viața lui de bolnav incurabil: suferința și spitalul, îngrijorarea și prosteala neputincioasă a celor din jur. În ultimele ore de viață, presimțindu-și sfârșitul, i-a dictat mamei sale, cu o voce abia șoptită, ultimul text și ultimele dispoziții testamentare. La 27 de ani, lăsa prietenilor și posterității toată averea lui: un sac de manuscrise, un proiectat volum de proze scurte și sumedenie de articole răzlețite în presa vremii. Apoi a chemat preotul și, muncit de o adâncă neliniște, i-a pus o

întrebare năucitoare: dacă singurătatea este un păcat. S-a despărțit de această lume întrebându-se. Grea întrebare.”

(Sorin Preda
„Sorin Stoica la capăt de drum”)

„Pentru Sorin Stoica, experiența, existența, ficțiunea și realitatea se condiționează reciproc, iar cuvintele, limbajul, nu sunt făcute să exprime adevăruri, ci să recunoască limitele cunoașterii, misterul profund al lumii și al propriei ființe, inconsistența identității personale aflate, ca și cuvintele, într-o permanentă metamorfoză.”

Paul Cernat

„Apariție stranie ori măcar una care nu te lăsa să o uiți prea curând, prietenul ăsta al meu, cel din care am citat mai sus, unul corpolent și parcă mereu pus pe

harță, încrucișând săbii în privirile mai totdeauna încruntate, avea înșurubat pe creștetul capului, vară, iarnă, un fes negru. Sigur, văzându-l de atâtea ori cum nădușea sub cușmă, în timpul primăverilor sau al zilelor toride din iunie, iulie și august, te puteai întreba de ce dracului nu dă odată cu căciula aia de pământ, să mai lase să-i respire scăfârliia. De dat, dădea el, dar în câini, atunci când se-apuca să-ți înșire, ochi în ochi, defectele cu care te împovăraseși în viață sau de-a lungul orelor în care așternea litere colțuroase despre prostia oamenilor, mirându-se după aceea, semn al candorii, de ce este atât de singur. Ba chiar ajunsese să își pună întrebarea dacă nu cumva singurătatea este un păcat.”

(Călin Torsan - „Sorin Stoica. Om dintr-o bucată, scriitor într-o ureche”)

Sorin Stoica – publicistica sa câmpineană

Codruț Constantinescu

Codruț Constantinescu este istoric și scriitor. Prezență activă în presa culturală, a publicat mai multe cărți, dintre care amintim *Studii irlandeze* (2006), *Enervări sau despre bucuria de a trăi în România* (în colaborare cu Mirel Bănică și Dan Perjovschi), *Mirajul utopiei. Călătoriile în URSS, între control și propagandă* (2013), *Viața și moartea în Gulag* (2015), *Pedalând prin viață* (2018). Colaborator permanent al revistei 22, „revistă a Grupului pentru Dialog Social”, contribuie și la portalul de turism www.travelontop.ro și este editor al site-ului www.semndincarte.ro. Câștigător al secțiunii Politică Externă și Afaceri europene a celei de-a X-a ediții a concursului *Tânărul Jurnalist al anului*, Freedom House România (2008). Cea mai recentă carte publicată: *Liber în Europa. Note de călătorie 2014-2020*, cu desene de Dan Perjovschi (Editura Vremea, 2021).

Putem afirma, fără a greși, că Sorin Stoica (1978-2006) și-a făcut mâna de scriitor, junioratul într-ale literelor (nu credem că i-ar fi displăcut comparația) în ziarul câmpinean *Partener*, care i-a acordat din 1999 până în ajunul morții sale premature, la 27 de ani, o libertate editorială deplină, o *rara avis* în presa locală din România anului 2021. Însă la începutul anilor 2000 *mogulizarea* presei locale și naționale era abia la început. Sorin Stoica

putea scrie numai liber, fără constrângeri, fără rețineri, fără să-i pese că deranjează pe cineva. În fapt, tocmai acesta era criteriul lui - ideile trebuiau să muște, să deranjeze, căci altfel scriitura lui nu și-ar fi avut rostul. Iar o țară ca România și un popor ca cel român i-au oferit nenumărate ocazii de a-și exersa spiritul critic (într-un articol afirmă că patriotismul este și dragostea pentru țigaia în care gătești). Publicistica lui câmpineană, a rămas în continuare inedită tocmai pentru că a fost scrisă într-un loc prea puțin cunoscut (alta ar fi fost situația dacă Sorin Stoica ar fi scris într-un ziar din Cluj, Timișoara - în Iași a scris în *Supliment de Cultura* unde numărul de semne care îi erau alocate săptămânal era drastic redus, nu ca în *Partenerul* câmpinean). Sorin Stoica s-a confesat (public, cum altfel?) răspunzând unei anchete, prilejuită de apariția numărului 100. „De fiecare dată când am scris într-o publicație centrală am avut senzația ciudată că nu știu cui mă adresez și

că sensul celor spuse e deturnat de la intenția inițială. Am observat că atunci când lucram pentru *Partener* scriam mult mai bine decât în rest. Aici, mi-am dat seama, cunosc publicul. Am o imagine destul de clară a lui, chiar îmi pot imagina reacțiile sale în timp ce citește. Nu știu de ce trebuie să am imaginea clară a celui căruia mă adresez. Să-l am oarecum în față. De asta nici nu suport să vorbesc la telefon. Nu poți vorbi așa, la bec. Limbajul corpului, comportamentul nonverbal spun mult mai multe decât ar face-o cuvintele. Cuvintele nu știu decât să măsluiască. Apoi, cea mai mare dramă a gazetarului e că trebuie să se cenzureze. Să scrie prost când îi stă în putere să producă și chestii inteligente. Îmi spunea un director de ziar la care voiam eu să mă angajez că are neapărată nevoie de un reporter care să scrie reportaje cu curve. Ceva de genul *Misterele Bucureștiului*. Țsta era ultimul lui scop în viață. Știe el ce vrea publicul. Publicul nu era decât o adunătură de oligofreni. Optică de complexat. Adică, nu contează că nu mă duce mintea, contează că sunt și alții mult mai proști. Sunt o groază de caraghioși care, când iau ceva la bord, încep să se umfle în pene că ei sunt gazetarii lui pește sărat și că întregul oraș este la picioarele lor. Ce mai, sunt cele mai reușite personaje din galaxie. Nu mă simt gazetar. Sunt pur și simplu un „partener” care am scris despre destul de mulți oameni din orașul asta sau din împrejurimi. Oameni care fac lucruri extraordinare și pe care chiar mă bucur că i-am cunoscut. Am curajul să sper că le-am dat și lor prilejul să se cunoască. Să-și dea seama că sunt niște oameni vii și adevărați.” („De ce scriu la *Partener*?”, în *Partener*, nr. 100, din 27 noiembrie 2001, p. 6).

Sorin Stoica a scris de toate în *Partener*. Articole critice în longeviva sa rubrică „Aberații de bun simț”, din punctul nostru de vedere, cele mai inspirate, dar și rubrica „Oameni de bine”, în care a creionat portretele unor personalități de nivel național sau internațional (din lumea literelor, a muzicii, chiar dacă afon, cum o mărturisea dezinvolt și cu simț al umorului într-un articol etc.) care l-au inspirat, pe care le-a admirat (Tudor Octavian, Cornel Nistorescu, Horia Bernea, J. D. Salinger, Mircea Cărtărescu, Lucian Pintilie, Pierre Richard, Gheorghe Iova, Nicolae Manolescu etc.). Cam singurele articole pozitive dar și acestea scrise cu vervă, în stilul său personal, poate nu neapărat unic dar greu de încadrat. La începuturile colaborării lui cu ziarul *Partener* a publicat mai multe reportaje. A bătut coclaurii Băneștilor și Câmpinii. Atracția lui față de acest gen literar s-a menținut și mai târziu (a scris despre Delta Dunării, a mers pe urmele lui

Nestor Urechia, un scriitor mai puțin cunoscut acum dar care a fost responsabil cu șoseaua Câmpina –Predeal timp de 17 ani, locuind la Bușteni, sau în *Elemente dintr-o istorie neocoafată a comunei Bănești povestită de baba Maria*). Nu putem decât deplânge faptul că mijloacele lui materiale au fost modeste, suntem siguri că ar fi lăsat câteva cărți de călătorie în străinătate care ar fi fost așezate pe primul raft al genului. În schimb, mulți neaveniți netaentați au primit subsidii generoase pentru a edita, mai ales înainte de 1989, cărți de călătorie absolut indigeste, pe care le descoperi doar atunci când cineva își lichidează biblioteca.

Motivul pentru care această publicistică locală nu a fost cuprinsă în volumul (era să scriem cărămida) *Dincolo de frontiere. Opere* (Casa de pariuri literare, București, 2014) este superficial. Se afirmă că personajele din aceste sute de texte oricum au migrat către opera lui literară. Noi credem că de fapt a fost vorba despre amploarea cărții editate de CDPL, care de la 1000 de pagini ar fi sărit binișor la 1400 sau 1500. Au fost preluate doar articolele din rubrica „Oameni de bine”. Chiar pe site-ul Casei de pariuri literare se menține această informație parțială, pentru a justifica neincluderea restului publicisticii care face volumul editat de CPDL incomplet. În plus, mai poate fi și disprețul bucureștean față de un oraș mic și neimportant.

Titlurile articolelor din rubrica „Aberații de bun simț” se doreau neobișnuite, șocante, atrăgătoare. Exemple: „Un film cu negri de negri”, „Puiu Schizoidu”, „Cum ne mai scuipăm noi!”, „Într-o țară care-a fost/ Era cel mai mare prost”, „Mitocanul ofensat”, „Un iresponsabil”, „Io”, „Am să mă-ntorc bătut”, „Arta de a fi gras” etc. Dacă în comuna natală, Bănești, biblioteca publică îi poartă numele, în schimb în Câmpina nimic nu amintește de trecerea sau viața petrecută de Sorin Stoica în Câmpina. Un panou este exilat pe unul din pereții interiori ai Bibliotecii Județene N. Iorga.

Orice scriitor, cu pretenții (sau nu) și-a pus problematica întrebare: de ce scrie (și pentru ce? pentru cine?). Întrebarea la care și-a răspuns Sorin Stoica în 2003 era de mare actualitate. Este de mare actualitate, având în vedere nișa în care au început scriitorii (sau cei care se pretind) să fie împinși. Scriitori sunt o modestă nișă a societății române de astăzi, la fel și restrânsul public care mai cumpără produsele create de primii.

„Scrii cu gândul să schimbi ceva. Întotdeauna se întâmplă asta. Sau măcar scrii cu gândul că se va schimba. E o diferență între cele două. Una majoră chiar. Scrii pentru a amuza, pentru a-l face pe cititor

să se simtă bine. Nu să se distreze. Aia e cu totul altceva. Distracția. Neapărat cu e. Scrii pentru că te enervează ceva, scrii pentru a șoca, pentru a-i băga pe toți în mă-sa. (...) Scrii pentru că ai neapărat ceva de spus. Ești depozitar al unui mesaj. Sau doar îți închipui că ai fi. Îți dorești. Scrii ca să lovești pe cineva. Să-l bușești, mai dă-l în mă-sa de bou. Sau scrii pentru că altul scrie mai bine decât tine și ideea asta e greu de suportat. Scrii 6000 de semne ca și cum ai face zilnic 30 de flotări. O ritmicitate exasperantă. Funcție aproape igienică a scrisului” (în „De ce să scrii?” în ziarul *Partener*, nr. 163, 17 aprilie 2003). În anul 2005 Sorin Stoica revenea la acest subiect - cine are nevoie de scriitori și de produsele lor? Necesitatea scriitorului de a muri pentru a fi considerat ca atare. „Scriitorii sunt ficțiuni. Nimeni nu știe cu exactitate ce trebuie să facă un scriitor, cum trebuie să se comporte. Iar când cunoști unul, spunea cineva, ți se pare aproape indecent că acesta să existe. E doar o ființă de hârtie și atâta tot” (nr. 253, aprilie 2005).

Ceea ce șochează la paisprezece ani de la moartea lui și la aproximativ două decenii de la scrierea acestei publicistici este marea ei actualitate. Cam același lucru se întâmplă cu schițele sau piesele de teatru ale lui Caragiale, cu a cărei oralitate narativă îl putem compara pe Sorin Stoica, fără a exagera prea mult. În numărul 230, din anul 2004, Sorin Stoica scria un articol extrem de actual despre „Baronii instituționali”. Situația pare a se fi agravat de atunci: „Am impresia că, pe lângă ceva mai mediatizată categorie a baronilor locali se poate vorbi despre apariția în România ultimilor ani a unei categorii extrem de nocive, aceea a baronilor instituționali. Vorba titlului. Indivizi care stăpânesc prin metode cvasi-medievale o instituție de cultură, politică, economică. Frustrați, ignorați de majoritatea oamenilor serioși, baronii se mulțumesc cu statutul de ayatollah de gang. De remarcat la ei e că nu înseamnă ceva decât în mica lor enclavă, în care s-au izolat autist de orice intrus care le-ar putea proba impostura. Dacă ies de acolo nici măcar nu i-ar mai angaja cineva. Niște anonimi în fond. (...) Necăjiții care scot reviste literare în cine știe ce urbe obscură. Și care își laudă unul altuia producțiunile lălâi și trase de păr cu un ton care maimuțărește un fel de solemnitate a culturii înalte. Dar aceasta nu e în fond decât o manevră consolatoare de ratat. Care încearcă să se împace cu ideea că măcar e cel mai mare scriitor de la el din cartier. Supărătoare nu e preocuparea lor pentru cultură. Deși unii sunt indicați pentru literatură la fel ca, vorba lui Țuțea, sifilisul la sistemul nervos. În fond, ei ar putea fi utili,

recuperabili. Într-un orășel amărât, cineva vorbește despre Balzac. Supărătoare e însă disproporția dintre ceea ce se pretind a fi și caricaturile care sunt în realitate.” Sorin Stoica s-a ținut departe de viața culturală câmpineană. Sau prahoveană.

Despre jaful și impostura academică, ce se profila încă de la începutul anilor 2000, Sorin Stoica nu avea cum să nu aibă o părere avizată, având în vedere că știa fenomenul din interior. Aceste rânduri au fost scrise după ce autorul își terminase studiile universitare (2000), începându-le pe cele postuniversitare (a urmat doua masterate). De altfel, el avea să fie păstrat în cadrul catedrei de Antropologie Culturală a Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, până în anul 2005, când nu a mai putut merge la serviciu (conform schiței biografice din ziarului *Partener*, ediția din 12 ianuarie 2006, dedicat lui Sorin Stoica, prilejuită de moartea lui). „Deși ar trebui să fie o elită, cred că în momentul de față media de inteligență a studențimii române nu o depășește cu mult pe cea a întregii populații a țării. Foarte mulți absolvenți dau la facultate doar ca să scape de armată. Vorbesc de partea masculină. Sexul slab are și el destule reprezentante care se pomenesc studenți doar pentru a scăpa de gura părinților. Care părinți se tem că, din lipsă de preocupări, fata lor va ajunge să-și facă veacul prin parcări, să o poreclească lumea „flautista” (...) Unde mai pui că nu există posturi pentru toți. Cu inflația de absolvenți la teologie nu-i exclus ca în curând fiecare familie să aibă preotul ei. Sau fiecare scară de bloc. Cunoscut un student la particulară care scrie cu litere de tipar” (nr. 87, 22-28 august 2001, p. 7) Umorul său curge în cascade în aproape fiecare articol plasat în cadrul rubricii „Aberații de bun simț”.

De multe ori în articolele sale locale Sorin Stoica pleca de la un fapt/incident aparent minor, pe care în general nici nu-l mai băgăm în seamă, pentru a emite o judecată de valoare, moralizatoare. Doar un exemplu - „În tren, nu am dat niciodată șpagă nașului. Mi-e jenă de momentul ăla când trebuie să-i înfigi bancnota în nădragi și pur și simplu mi-ar fi silă de mine dacă aș da șpagă. Indivizii care dau șpagă au în primul rând o problemă cu respectul de sine. Adică au o foarte proastă părere despre ei înșiși. De-aia trebuie să îndeși în buzunarele celui care «te servește» cât mai multe atenții. Pentru că ai o bănuială că el te-a deconspirat și și-a dat seama ce poamă ești.” („O atenție, o măslină”, 24 februarie 2005). Trebuie subliniat faptul că Sorin Stoica nu putea suporta constrângerile. Îi discrimina pe proști și prostia în

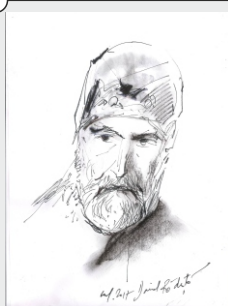
formă continuă și avea curajul să descrie nenumăratele ei fațete. Contactul cu instituția spitalului din România i-a prilejuit în ultimii ani de viață nenumărate bucați literare (chiar și cărți). „Oltenii sunt o nație de oameni uimitoare. Toți colegii pe care i-am avut și erau olteni sau oamenii pe care i-am cunoscut și aparțineau speciei ăștea aveau ceva forfotitor, o neliniște nesănătoasă, o agitație permanentă, că îți venea să-i legi de scaun, stai dracu aceia și ciocu mic! Aleargă, se agită, pentru că probabil activitatea cogitațională îi sperie. Decât să gândești, mai bine te agiți (...) N-am nimic împotriva oltenilor, dar, vorba aia, nici în comun” (în „Despre olteni”, 2005). Ura corectitudinea politică, ce instituie tot un fel de cenzură, poate mai soft. Dar este clar că despre anumite subiecte nu e bine să scrii dacă nu vrei să ai probleme. Articolul „Arta de a fi gras” este o condamnare fără echivoc a modelor și tendințelor trendy de acum „Trebuie să ai un corp athletic, biceps, triceps. Creier nu-i obligatoriu. Dar fără biceps ești un papagal. Și parcă ți-ar impune cineva chestia asta. (...) Cei mai caraghioși oameni sunt cei care elogiază rețetele de slăbire, o viață cumpătată și altele asemenea. Indivizii aceștia se îndoapă cu ciorbă de varză. Efectul ei asupra vezicii este de notorietate, așa că crisparea lor devine

explicabilă. Nu mai spun că sunt ipocriți. Dacă în timpul zilei nu se ating decât de verdețuri, cum se lasă noaptea, tabără pe frigider. A fi gras în vremurile astea este o formă de protest. Ești gras ca să epatezi burghezul” (nr. 84, 1-7 august 2001, p. 6)

În ediția specială a ziarului *Partener*, la care am făcut referire, editorialul este intitulat „Sorin, un frumos maratonist”, preluându-se din titlul ultimului articol pe care Sorin Stoica l-ar fi dictat pe patul de moarte mamei sale, un articol despre fotbal („Maratoniști și pietoni”), marea pasiune a lui. Greu de înțeles cum cineva, înainte de ciocăni la Ultima Poartă, se poate gândi tot la Mutu, Rădoi, Dorinel Munteanu, Dică sau Măldărășanu „fragil, fiabil ca un gât de soldat veteran”, dar el a făcut-o. Probabil l-a ajutat în marea trecere. Sorin Stoica a fost mai degrabă un sprinter, nu un maratonist, iar sutele de articole scrise pentru acest ziar, care și-a încetat apariția de ani buni, o dovedesc fără tăgadă. Simțea că nu are timp, iar Cuvântul trebuia spus/scriș. Textele lui au avut multe calități, de aceea se recitesc cu mare ușurință și plăcere și acum, însă una ne apare ca evidentă - nu a fost patetic, nici chiar atunci când și-a dat seama de sfârșitul inevitabil și atât de nedrept.

Singurătatea prozatorului de cursă lungă...

Bogdan-Lucian Stoicescu

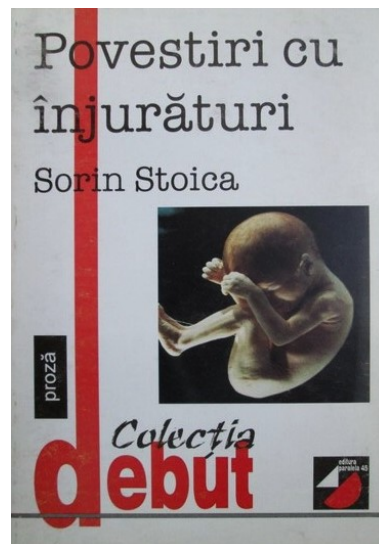

Bogdan-Lucian Stoicescu este născut în Pitești, naturalizat în Ploiești, armata la Roman, câțiva ani inginer chimist în domeniul industriei chimice și petrochimice, apoi jurnalist (presă scrisă, radio și televiziune), cofondator al mai

multor publicații și a două asociații culturale (una dintre ele cu specific muzical), editor de carte, scriitor (un volum personal publicat, în lucru încă patru, coautor la altele șase, publicate și acestea), bibliograf la biblioteca „Nicolae Iorga” din orașul de adopție, unde, printre altele, se ocupă de editarea revistei instituției, *Gazeta Cărților*. Posesor a două diplome (cu medaliile aferente) primite cu motivația pentru slujirea culturii românești.

Autor al blogului <https://cuvinte-sunete-imagini.blogspot.com/> (din 2008).

Despre existența prozatorului **Sorin Stoica** am aflat întâmplător, cotrobăind prin site-ul editurii

Paralela 45, în toamna lui 2005, imediat după tragica dispariție a prietenului meu, poetul Ion Stratan. Căutam atunci un exemplar din volumul acestuia, *Crucea verbului*, tipărit de sus-numita editură, pe care voiam să-l dăruiesc cuiva.

Nu-mi mai amintesc acum dacă am găsit sau nu volumul respectiv. Tot atunci, absolut întâmplător, privirea mi-a căzut pe titlul unui volum de proză din colecția debut, *Povestiri cu înjurături*, despre al cărui autor nu știam chiar nimic. Cum titlul mi-a plăcut din prima, am accesat pe dată lista autorilor publicați. Am citit succinta prezentare din site și așa am aflat, printre altele, că omul meu e născut în comuna prahoveană Bănești și că este foarte

Sorin Stoica, al treilea de la stânga la dreapta pe rândul de jos, între colaboratorii „Partenerului”

tânăr: la vremea debutului său în volum, avea doar 22 de ani. Cum cartea era disponibilă (așa scriau ei acolo), n-am mai pregetat și am comandat-o. Am așteptat mult și bine că n-am primit-o niciodată. Aveam s-o capăt într-o cu totul altă împrejurare, după câțiva ani, grație mamei sale, care cu gentilețe mi-a oferit-o, la o primă vizită pe care am făcut-o familiei Stoica. M-am bucurat ca un copil căruia i s-a cumpărat, în sfârșit, jucăria mult dorită: era singurul volum care-mi lipsea din opera lui Sorin. Și nu oricare, ci chiar cel de debut.

Începând cu acel octombrie al anului 2005 am început să-l caut și să-l citesc pe Sorin Stoica, pe unde apucam: *Dilema*, *Vatra*, *Suplimentul de cultură* (recunosc că nu mai citisem tablete sportive de la celebrele *Cronici afurisite* ale maestrului Fănuș Neagu, de prin anii '80, din revista *România literară*; însă trebuie să spun că textele lui Sorin din rubrica sa *Liberul arbitru* erau literatură de 24 de carate, nu glumă, dincolo de informațiile sportive presărate și care, așa cum aveam să constat ulterior, constituiau, de fapt, un fel de catalizator), *Formula As* și, sporadic, adică atunci când îmi picau în mână, aduse de un prieten câmpinean, articolele lui din publicația locală *Partener*.

I-am cumpărat, pe măsură ce-i apăreau, volumele: atât pe cele personale, cât și pe acelea scrise în colaborare. În paralel citeam și cronicile la cărțile sale, risipite prin te miri ce publicații, inclusiv pe internet. Aveam să constat – nu fără uimire – că toți, dar absolut toți cei care scriau despre el și cărțile lui (nume grele, dar și unele mai puțin cunoscute marelui public), de la Radu Cosașu la Cristina Chevereșan, de la Daniel Cristea-Enache la Antonio Patraș, de la Marius Chivu la Iulia Popovici, de la Emil Brumaru, Dan C. Mihăilescu, Adriana Bittel și Paul Cernat la Luminița Marcu, de la Vintilă

Mihăilescu și Lucian Dan Teodorovici, până la Simona Sora, Aurora Liiceanu și Sorin Preda – fostul său profesor de la facultatea de jurnalism, mentorul și cel care l-a sprijinit necondiționat, intuind cu fleru-i de prozator hârșit, remarcabilul talent ce sălășluiește în mai tânărul său discipol – fără excepție, scriau numai de la bine și foarte bine în sus, ba mai mult, numele său era alăturat, în textele dumnealor, unor nume care, practic, nu mai au nevoie de nici o prezentare: Baudrillard, Fromm, Cioran, Marin Preda, Ion Creangă și altele asemenea...

Și, pe măsură ce mă aprofundam în fabulosul univers plăsmuit de tânărul prozator, aveam să constat că, realmente, nu e nici o exagerare în aceste spuse. Sorin Stoica era/este cu adevărat un excepțional prozator, un remarcabil povestitor, un extrem de rafinat și atent observator al vieții înconjurătoare (da, asta a noastră, cea de toate zilele și nopțile, pe care mulți nu o bagă în seamă pentru că, fiindu-le extrem de apropiată, nici nu o văd, iar alții, mulți șiăștia, afectați de-un orbu' găinii frate geamăn cu un indiferentism patologic degenerativ, o ignoră pur și simplu), un fin psiholog, care, în ciuda tinereții sale biologice, dovedea o maturitate scriitoricească ieșită din comun, uluitoare chiar, dar mai presus de orice, o perfectă stăpânire a mijloacelor sale de exprimare artistică, pentru a nu mai vorbi de o mobilitate lingvistică și plasticitate debordante, mai greu de închipuit.

În ciuda unei modestii deloc specifice generației sale, Sorin nu făcea altceva decât să se scrie pe sine, cu o hemografie sui-generis, dublată de o sinceritate devastatoare, aidoma unui boxer profesionist cu garda jos, care chiar dacă riscă să fie umplut de sânge și pus la podea de adversar, evoluează doar pentru frumusețea jocului în sine, pentru spectacol – însă a unuia de cea mai bună

calitate – spre deliciul galeriei (căreia, în același timp, îi dă cu tifla și-i aruncă bezele) și în niciun caz pentru obținerea vreunui rezultat favorabil la final. Nu pot da, momentan, altă interpretare unor texte precum acesta: „Scriu pentru că am nevoie de un public, scriu ca să mă dau în stambă și, de fapt, toți fac asta. Mai ales acum când, pentru o perioadă, am spus vieții piua... Textele astea pe care le scriu aproape zilnic sunt un fel de pepinieră unde plantez obsesiile, disperările ș.a.m.d. Până acum povesteam unuia sau altuia cum afluam câte ceva care mă înnebunea de plăcere. Mă țineam de capul lui sau, oricum, pe cine prindeam îl frecam, îl suceam să-i povestesc o chestie pe care am auzit-o. Pe care mi-am reamintit-o. Uneori povesteam aceluiasi de mai multe ori, dar de fiecare dată altfel. Acum am pepiniera asta, din care sper ca, din când în când, să extrag câte un puiet în faza de coacere și să pun la cale un text ceva mai elaborat, mai matur. Pui două povești una lângă alta și, până la urmă, ele vor duce la un înțeles comun. O filiație comună, pe care nici măcar n-o bănuiai inițial. De fapt, așa se scrie proza”. (*Jurnal*). Și exemplele ar putea continua.

Sorin era perfect conștient că singurul lui inamic de temut este doar boala lui necrutătoare, care se ivise din senin, din iarbă verde și care-i dădea târcoale și semne la tot pasul, tot mai des, din ce în ce mai des. Fără să se considere nicio clipă un învins, își asumase acest destin și lupta cu înrâncenare împotriva redutabilului inamic, cuibărit în trupu-i fragil, „făcut din cuvinte” (așa cum îi plăcea să spună), având drept unic antidot scrisul. Pentru că oricine îi va parcurge textele va putea constata cu ușurință febrilitatea scriiturii sale. Și, mai ales, fapt deloc lipsit de importanță, o nerăbdare arzătoare de a

să spună cât mai mult, de a spune totul, într-o cursă infernală, contracronometru, cu propria-i viață. Cu discreție, fără să se lamenteze inutil și într-o singurătate autoimpusă, Sorin a continuat, zi de zi, ceas de ceas, secundă cu secundă, până în ultima clipă a mult prea scurtei sale vieți, să lupte. Scriind: „Să fii singur și să scrii. Nu orice prost reușește asta. Nu orice prost suportă singurătatea, nu oricine se suportă. O carte înseamnă un regim de viață special, trebuie să i te dedici, o carte presupune paravane, baraje senzoriale. De asta boala era atunci, în momentul despre care încerc să vă povestesc, o adevărată șansă.” (*O limbă comună*).

Constantin Brâncuși nu credea că suferința (indiferent de natura ei) poate fi benefică actului creator. Sorin Stoica a avut convingerea, până în ultima clipă, că suferința ce i s-a dat e o șansă. În cazul lui, șansa de a scrie. Și care șansă, evident, numai un prost o poate rata. Ei bine, Sorin Stoica nu și-a permis să rateze această unică și ultimă șansă. Pe care a fructificat-o din plin. Din păcate, un timp mult prea scurt.

Sorin Stoica a scris până în ultimul moment, cu disperare.

În singurătate.

Muncit de o imposibilă întrebare: „oare este singurătatea un păcat”?

Proza lui Sorin Stoica – să știi și carte, nu doar meserie

Magda Răduță

Magda Răduță este conf. univ. dr. la Departamentul de Studii Literare, Facultatea de Litere. Cea mai recentă carte publicată: *În context. O lectură sociologizantă a literaturii române în ultimul deceniu comunist* (București, Editura MNLR, 2019). Alte publicații: „*Nici mănuși, nici milă*”. *Trei pamfletari interbelici* (București, EUB, 2013), editarea antologiei „*Îți urăsc, mă!*”. *O antologie a pamfletului, de la cronicarii munteni la Pamfil Șeicaru* (București, Editura Humanitas, 2017).

Într-o cronică de după apariția postumă a *Jurnalului* lui Sorin Stoica (2006), Sanda Cordoș îl așază pe prozatorul dispărut la începutul aceluiași an într-un loc al „influenței” literare în care, în literatura română, mai fusese doar Labiș: „Nu știu dacă Sorin Stoica va juca în biografia generației sale rolul de figură emblematică (așa cum l-a avut Nicolae Labiș într-a sa); sper că spiritul și valorile sale să fie bunuri comune ale celei mai tinere generații de scriitori” (Sanda Cordoș, „De partea vieții”, *Dilemateca*, mai 2006, reluat în Dosarul critic al ediției *Dincolo de frontiere. Opere*, Casa de pariuri literare, 2014). După cincisprezece ani, îndoilele nu par să se fi risipit: puține proze contemporane sună ca ale lui Sorin Stoica, au o combinatorică atât de inteligentă și

se mișcă atât de firesc între familiar și reflexiv, între „povești” care nu-s deloc doar pitorești și registre stilistice colorate atât de divers.

Încercarea de a lămuri de ce e așa (adică de ce n-a fost să fie o direcție nouă de proză după și din scrisul lui Sorin Stoica) adună atâtea posibile – și, unele, hazardate – explicații, încât totul riscă să se amestece într-un talmeș-balmeș metodologic. Iată: mai întâi, pentru că tiparul de raportare la cotidian s-a modificat, decupajul de scene autentice care durează destul (în *Povestiri cu înjurături* – o oră de mers cu trenul, două reprize de fotbal, o zi de internare) fiind înlocuit de fotograme de cinci secunde, înregistrate instantaneu. Apoi, pentru că personajul contemporan de proză nu mai e decât rar unul „de voce”, ca Vica Delcă, Nae Stabiliment și Emilia Apostoe (din *Sînt o babă comunistă!* de Dan Lungu), și mai des unul de timide (pentru că nesigure, anxioase, disforice) gesturi și acțiuni (ca eroina din *Sonia ridică mâna* de Lavinia Braniște). Ar mai fi și alte explicații, nu puține: o dominare în ultimii ani ai „prozei artiste”, în care nu se vorbește cu p. și cu c., lungi serii de autoficțiuni recente în care acționează un filtru al memoriei exemplare, pentru care nu banalul, ci excepționalitatea biografică naște proză (*Inocenții* de I. Pârvulescu, *Tot înainte* de Ioana Nicolae) etc.

Familia stilistică din care face parte Sorin Stoica (o parte a ei – enumerată chiar de prozator, în bucăți confesive: Nicolae Velea, Mircea Nedelciu, Radu Cosașu, Al. Monciu-Sudinski), aceea a realismului cotidian înregistrat cu interes antropologic, pare să se fi sfârșit, memorabil, cu el. Cel puțin deocamdată. E de înțeles, până la urmă: Sorin Stoica știa și carte, nu doar meserie. Lecției complet aprofundate a textualismului optzecist (remarcată de cercetători adevărați ai fenomenului, de la Paul Cernat în cronică de întâmpinare la volumul de debut, până la Cosmin Ciotloș, în studiul introductiv al ediției din 2014) i se adaugă o altă lecție solidă, cea a funcționalității istoriei orale în antropologie. Cum M. Nedelciu nu se joacă de-a sociologia literară în „etajul” științific al prefetei la *Tratament fabulatoriu*, nici Sorin Stoica nu se joacă de-a teoriile comunicării în *Analiza receptării (pentru meciul de fotbal FC Onești-Steaua, din 10 martie 2000)* – e o proză cu bibliografie (surse secundare „seminale”, cum e obligatoriu să le zici în rapoartele academice: Francis Balle, Todd Gitlin, Elihu Katz) și cu obiect de cercetare delimitat. Ficțiunea intră fără efort în schema de înregistrare a observației participative: un personaj se numește, transparent, Subsemnatu, există inserții teoretice

marcate separat și secvențe de concluzii parțiale evidențiate prin „așadar”, ba chiar, în ultima frază, un „citat neatribuit” semnalat ca atare, în deplină onestitate academică. Și-atunci ce e proza asta, e pastişă de *academic style* sau e parodie a aceluiași?

Teoria genurilor ne învață că nu poate fi decât una din două. Dar Sorin Stoica tranșă dificultatea, în *O limbă comună*, alegând un nume încăpător: „antropologie la mișto”. Una care cuprinde în ea și soliditatea unui antrenament de citit (și predat studenților) teorie fundamentală, și credința că, dacă e despre oameni, nu poate să nu fie și pentru ei, și convingerea că fluența înregistrării vine din lucrul cu fraza care să spună povestea. Între „scris” și „povestit”, Sorin Stoica, prozator desăvârșit al oralității, vede diferențe și stabilește ierarhii: „apropo, omul de azi e scris. Tarabă e povestit. Fiecare nume al său ascunde o poveste. Numele real e doar o abstracțiune de neînțeles. Și scrisul, și povestitul exercită deformări. Mult mai mari în cazul povestitului, dar e vorba despre o deformare care personalizează, umanizează, spre deosebire de acte care sunt criminale, uniformizatoare. Iată de ce autorul rândurilor de față preferă să aibă de-a face cu astfel de personaje. Un om povestit are mai multă imaginație” (*Analiza receptării...* în ed. cit., p. 119).

Punerea-în-poveste, așadar, e cea care marchează umanizarea. Cu granițe fluide între ficțiune și trăit, după cum se citește chiar în traseul biografic al lui Sorin Stoica – disertația lui de la FJSC e despre dispariția narativității în lumea contemporană (și posibile căi de a o reînvia), iar proiectul de admitere la SNSPA e încă și mai „fără granițe”: un studiu de receptare a volumului *Povestiri cu înjurături*, având ca teren chiar Băneștiul natal și pe consătenii săi, manifest nemulțumiți că „ies rău” din ficțiunea tânărului prozator. Viața nu mai bate filmul, se vede – coexistă, chiar dacă nu pașnic...

De vreo câțiva ani, domeniul studiilor literare s-a înnoit cu o nouă linie de cercetare: studiul literaturii ca formă de viață. Fără să știe, dar trăind în ea, Sorin Stoica a practicat-o complet. Iar fraza de final a postfeței lui Marius Chivu la ediția din 2014 e încă adevărată: „am convingerea că nimeni, niciodată, nu va mai scrie ca băiatul ăsta” (ed. cit., p. 1170).

Inedit Sorin Stoica (27 iulie 1978-6 ianuarie 2006)

Deși există o ediție de *Opere* ce cuprinde peste 1000 de pagini Sorin Stoica, apărută în 2014, o bună parte din textele sale au rămas, din diferite considerente, în paginile periodicelor. Unul dintre aceste periodice este *Partener* din Câmpina, la care Sorin Stoica a colaborat de la înființare, din 1999, până în ultimele clipe ale sale, în 2006, dictându-și ultimul articol mamei sale. Inițial mensual, apoi săptămânal, publicația a apărut până în 2008, editată de Fundația Speranța Copiilor, cu capital elvețian, fiind condusă de Cătălin Florescu și Sanda Mocuța.

Se poate astfel urmări felul în care evoluează conștiința sa artistică, începând de la primii ani (*Povestiri cu înjurături*, volumul de debut, datează din 2000), verificându-se un mecanism descris inițial de Cosmin Ciotloș, în prefața amintitului volum de *Opere*: „pentru Sorin Stoica, textul (în cel mai larg sens al său) e un obiect modular, compus din blocuri relativ rigide, dotate cu autonomie și care pot fi, la rigoare, transferate”; astfel, „o parte din articolele publicate în *Partener* au fost reluate fragmentar, cu minime modificări, în cărțile de ficțiune ale lui Sorin Stoica (romanul *O limbă comună* datorând, dintre toate, cel mai mult publicației prahovene)”.

Există însă un material substanțial pentru care Sorin Stoica nu a mai avut timpul necesar, rămânând astfel în paginile de ziar. E vorba în special textele sale din primii ani.

Aflându-se în prezent în pregătire un astfel de volum cu inedite la Biblioteca „Nicolae Iorga” din Ploiești, sub coordonarea lui Codruț Constantinescu și a lui Bogdan Stoicescu, ce va cuprinde aproximativ 200 de texte, publicăm în acest număr două dintre ele, „Când plouă în Delta”, un (meta)reportaj polemic, și un „comentariu literar”, după cum își subintitulează autorul pamfletul „Costi Ioniță – «Stau și sufăr la malul mării»”, apărute în două numere consecutive din toamna lui 2001. Vom continua și în numărul următor cu alte exemple.

Mulțumim pentru toate aceste texte în mod special părinților autorului, Georgeta Stoica și Pascu Stoica, dlui Cătălin Florescu, director al *Partenerului*, precum și lui Codruț Constantinescu, cel care îngrijește această ediție recuperatoare dintr-un scriitor emblematic pentru o generație și posibilitățile ei. (D.G.)

Când plouă în Delta

în *Partener*, Câmpina,
17- 23 octombrie 2001, nr. 95, p. 7

Multe reportaje mincinoase scrise în Delta au lăsat impresia că pescarii sunt un fel de chiliarhi care stau pe baltă și vorbesc cu Dumnezeu. Alte reportaje, de data asta cinice, au insistat mai mult asupra spiritului trecut prin pâine. Ambele abordări sunt false. Nu reușesc să înțeleagă Delta.

Peisaj lacustru

Când plouă în Delta, aerul duhnește a pește. Plouă ca în coșmarurile romanticilor. Tembel. Arțăgos. Pe Razim sunt valuri înalte de 3-4 metri. Din depărtare, luciul apei pare o spinare de câine gras care face cute. Satul Plopu, în care ne aflăm, pare un sat răposat. Țeapăn. Doar din vreme-n vreme, pe stradă se aude zdroncănind o teleguță trasă de un măgar cu privire umilă.

Oamenii sunt slabi, ciolănoși. Au privirile obosite și triste ale celor înrăiți de muncă. Fantome ale ploii. Sunt încălțați cu cizme de cauciuc și au

capul acoperit de căciuli rusești, cu urechi blegi, pleoștite, înmuiate în apă. Frumusețea din jur îi lasă reci. Când te văd, tresar ca niște somnambuli și te salută grăbiți, deși nu te-au văzut niciodată.

Peisaj imund

Sunt în Delta de patru zile și nu m-am spălat decât pe față și pe mâini. Nu-mi fac vreun reproș. Aici pare permis orice. E o altă lume. De când treci de Tulcea, absolut totul se schimbă. Se spune că peștii, până să ajungă pe țarm, pe uscat, nu percep existența apei. Probabil și eu, când o să ajung din nou în lumea civilizată (vorba vine), o să-mi dau seama cât sunt de murdar și vor începe remușcărilor.

Apa e sălcie, neagră. Gust putred de pește mort. Foarte ciudat cum borșul este atât de gustos. Gazda mea are un pulovăr vechi, cum aduceau pe vremuri din Bulgaria bișnițarii. Acum, habar nu am unde e Bulgaria. Nici nu știu de unde răsare soarele. În

pulovărul ăla doarme, în el deretică prin curte, în el îl prinde ploaia. Vine murat, îl stoarce, din el iese apă cât să îneci un câine, bea o sticlă de „genocid”, se culcă pe cuptor, doarme neîntors și dimineața e ca nou.

Peisaj cu Sandra Brown

E singura carte din casă. „Doamna” o citește de câte ori se plictisește. Undeva, pe noptieră, printre cutii de bere goale, pe post de bibelouri, mai e și un ziar vechi de doi ani. „Doamna” e șomeră. Până acum vreo lună a fost vânzătoare la un magazin de aici, improvizat într-un bordei de chirpici. Șefu a fost prins cu niște pungășii, a fost băgat la zdup și acum trăiesc doar din banii pe care îi aduce bărbatu-su. El are o slujbă la o crescătorie. Dă peștilor de mâncare. Îi îngrașă. Îi face frumoși. Acum mai sunt două magazine în sat. Cât niște debarale. „Nu dăm pe datorie” scrie peste tot.

Interior

O verandă ca un cavou. Bate vântul din toate părțile. „Plouă placid/ Dacă continuă, mă sinucid”.

Acoperiș încropit din plăci ondulate. Plăci găurite, de azbest. Pe cimentul zdrelit s-a format o baltă măricică. Mai e și noroi adus pe tălpi. Celofanul din fereastră se zbate, fâlfâie. Veranda asta face legătura între bucătărie și vreo trei camere reci, umede, cu pereți spoii cu var. Tavanul e brăzdat de bărne albastre. Un albastru bizar. Ca la Voroneț.

Bucătăria pare îmbrăcată într-o blană de nutrie. Așa arată pereții denivelați, din pământ roșu. De grinzi spânzură câțiva carași dați cu sare. Spintecați pe jumătate, parcă sunt niște scoici gigantice.

Soba e lungă, clădită între pereții a patru camere. Bagi acolo stuf și le încălzește pe toate odată. Aici, însă, focul se face cu porumb înnegrit, stricat de ploaie, nu cu stuf sau cu lemne. Porumb rămas de anul trecut. Nu s-au găsit cumpărători. Risipa săracilor.

Vecinul Neculai

A ieșit din casă, pentru a avea o preocupare, nu de altceva. Înjură câinele care se zbate, dă să rupă lanțul. Hai înapoi în casă! Ba nu, se răzgândește. Trage un spiț unui bolovan de pe prispă, apoi răcnește. A uitat că are bătăături.

Băiatul vecinului Neculai e student la Politehnică. A fost și-n America, la o bursă. Vecinul Neculai e un om oarecare. Pe vremuri făcea niște ciorbe clasa-ntâi, pentru mahări, prim-secretarii care-i treceau pragul. Pe atunci nu-i murise nevasta. Are și el chiriași. Au venit de pe baltă cu doi bibani și-un strapazan. Vecinul Neculai se plesnește peste frunte. „Bă, ați venit să ne luați tot peștele? Nu, pe bune, ăsta-l prindeam într-o juma' de oră, cu mâna.

Dac-ați mânca ce prindeți, erați morți de mult, Da', unde-ați fost? Chiriașii îi explică, iar el, edificat, le spune că ăla e Canalul Mort și acolo și un reumatism ca lumea e greu de prins.

Mulți îi spun „tataie”. Arată de 70, dar n-are decât 42 de ani. Pare acoperit de o mască de riduri. Toată viața a hălăduit prin mâl, prin apă. Concediile și le-a petrecut mai mult la tratament. La dispensar în sat e doar o „fătucă”. Așa și spune el ocrotitor. Dă pe-aici o dată la trei zile. S-a dus odată la ea, că i se pusese o pâclă pe ochi, nu mai vedea nimic. „Fătuca” i-a dat o lopată de „buline”, dar mai rău i-a fost. Puțini se tratează cu medicamente. Leacurile băbești sunt baza. Sau, mai cred că dacă vor nesocoti boala, ea le va da pace.

Școala

E paradiță, parcă după un bombardament. O fetiță a tras niște linii cu un boț de cărămidă și joacă singură șotron. Are pistrui blonzi. O întreb câți sunt în clasă. „Ohoho! La mine sunt mulți! Șapte!”

Peisaj de basm

Când plouă, apele Deltei se umflă și ies șerpia la mal. Ies din toate cotloanele și ostroavele și se întâlnesc la un fel de nuntă a lor. Se încolăcesc până devin un fel de ghem mișcător și leapădă o substanță vâscoasă, din care apoi se încheagă o nestemată roșie. Cel care o găsește va înțelege limba păsărilor și se va putea locui de orice beteușug.

Se mai povestește despre copaci care vorbesc și pescari care se fac frați de cruce cu acei copaci. Singuri pe baltă, trebuie să aibă cui să-și spună păsurile. Cum le-au rupt cormoranii năvoadele, cum i-a prins furtuna pe Razim. Cum i-a spart barca pe Razim, cum au astupat gaura cu o batistă, cu haina. Și cum un somn cât un vițel le-a răsturnat barca cu spinarea. Când despici somnii ăștia, curg icrele din ei ca vinul dintr-un butoi.

Se mai spune că șerpia, aproape de Sf. Marie Mică, se vâra printre pietre și-și înnoiesc pieile, se leapădă de cele vechi. Și multe altele.

Nea Iordan

La 70 de ani e încă în putere. Are o vigoare care îți dă de gândit. Se vrea hâtru. E învățat ca atunci când deschide gura toți ceilalți să leșine de răs. A venit în sat în 1930. L-a botezat un rus. Evdochian i-a zis. Lumea îi zice, însă, Iordan. Pe atunci era un sat de turci. Azi au rămas doar românii și vreo două familii de haholi, din cei care-și fac cruce cu patru degete. Sunt și oameni cu obraz galben ca de tătar și ochi ușor migdalați.

Pe atunci bordeiele se săpau în pământ. Cămășile și izmenele le coseau femeile la război. După aia a venit Ceaușescu.

Pace, liniște. Nea Iordan parcă e unul de la Secția Propagandă. Cărtesc împotriva lui Ceaușescu și se încruntă de parcă l-am înjurat de mamă. La fel, nevasta.

Încerc să-l întreb despre vremea când umbla pe canale de luna până sâmbăta. Nevasta singură acasă, gelozia... Am călcat în străchini. Probabil am deschis o rană mai veche. Tac amândoi, de parcă puteam să ghicesc dedesubturile lor.

Discuția se reînfiripă greu. Alea zice că a fost în America. La fi-su care s-a pricopsit în, zi să-i zic, Minnesota, așa! Al doilea din satul ăsta care aud că e în America. Ce i-a sărit în ochi acolo? Americanii n-au garduri, domne! Poate nu se fură ca pe la noi. Că lu' vecinu' i-a săltat din curte porc balșoi de 200 de kile. L-a găsit pe câmp, doar copitele și mațele.

Și peștele americanilor are gust de plastic. Nu e ca pe-aici, unde și porcul are gust de pește. Că se hrănește cu pește mărunț, scuișici. Nea Iordan se războiește cu toată lumea. Toți încearcă să-l fure. „Pe mine, mă? Că trebuie să-ți spun, io am fost băiat deștept toată viața! Am fost și-n Securitate!” I-a scăpat și nu mai știe cum s-o dreagă. De-aia era Ceaușescu un erou...

Peisaj bahic

Suntem la pescuit. Pe câmp, unul într-o căruță subredă se apropie în zigzaguri amenințătoare. „Ce face băieții?” Cerșește și el o pileală. Strâmbă din nas

la țuică. „La noi țuica se cheamă spirt. Io, dacă beau țuică, nu simt nimic! Pișai! Parcă aş bea apă din canal, de aicea!”

Până duce paharul la gură, varsă jumătate. E deja lovit în aripă. La 9 dimineața. Pleacă. Scapă hăturile și calul îl duce aiurea pe câmpul dezolat de pustiu. Nu vroia să ajungă undeva. Se bălăngănea, dar rezista pe capră într-un echilibru straniu. O goană spre nicăieri.

Peisaj eolian

În Deltă, când bate vântul, te seacă la mațe. Dacă vântul ar avea buze, ar fi subțiri și răutăcioase. Le simți sărutul rece. Vântul bate cam trădător, pe mii de voci. Te împunge cu mii de pumnale, își pătrunde prin orice țesătură. Cei de aici spun că „se pune țeava”. De parcă ai auzi presiunea, șuieratul acela al unei țevi.

Peisaj nocturn

Cel mai fascinant lucru în Deltă e să ieși noaptea în curte sau în grădină și să simți apele deasupra ta. Toate apele acelea care te înconjoară din toate părțile. Să le simți, ca într-un lighean. Apele care par atrase de luna plină.

Când e lună plină în Deltă se zice că peștii dorm sprijiniți în coadă.

Fotografie de Sorin Stoica

Costi Ioniță – „Stau și sufăr la malul mării” (comentariu literar)

în *Partener*, Câmpina, 24- 30 octombrie 2001, nr. 96, p. 7

Un carcalete supraponderal care ne amenință că va deveni dințar, Costi Ioniță pre numele său, cântă „Stau și sufăr la malul mării/ Și nu pot să te dau uitării”. Din juxtapunerea celor două acțiuni „stau” și respectiv „sufăr” înțelegem că ambele conțin aproximativ aceeași încărcătură emoțională. Sau poate că suferința e condiționată de poziția de repaus. Consubstanțială repausului. Putem interveni creativ în text substituind „Stau și mă scarpin la malul mării”. Sau „micșionez”. Sensul versurilor rămâne același. „Stau și sufăr” e o alegere personală. Autorul putea, de asemenea, să stea și să joace table sau să-și taie unghiile de la picioare.

Realizarea indiscutabilă a poetului stă în transformarea suferinței dintr-o stare psihică într-una pur fizică. Nu simbolizează sentimentul, ci îi înșiră desfășurarea. Nu aveam de-a face cu un sentiment, ci cu o noțiune de sentiment. Cu un concept.

O lege a poeziei spune că un sentiment, o stare psihică se sugerează, nu se livrează pe de-a moaca. Nu poți să începi o poezie (ca C)osti: „Aceasta, mânca-v-aș, va fi o poezie tristă! Ca să fim înțeleși. Aicea mandea suferă la greu!” Cititorul trebuie să descifreze sensul. Să fie un participant activ în negocierea sensurilor unui poem. Așa ar fi ideal. De fapt, versurile sus-pomenite nu alcătuiesc o poezie, ci un posibil comentariu agramat al unei poezii veșnic nescrise. Irealizate.

Pe cititor nu-l interesează (că C)osti Ioniță suferă. Eventual, de ce suferă i-ar stârni interesul. Altfel suferința rămâne nejustificată. O formă de râzgâială. Așa i s-a pus lui pata azi. Să sufere. Măine o să prăjească cartofi. Până una-alta, suferința e marfă. Se vinde bine.

„Stau și sufăr” a spus de 40-50 de ori/. Aștepti să afli cauza, exact ca în bancul cu Alinuța care e găsită de maică-sa plină de sânge lângă pick-up defect. „Copii, vreți să vă spun o poveste?” Așa te întrebi și tu, de ce suferă asta, nene, că zâmbește fasolea la greu.

În mod normal, tensiunea poetică se naște din neprevăzut, din paradox, dintr-un contrast. Nu trebuie să explici ce simți. Nu trebuie să spui că ceva e frumos.

Sau mișto, beton. Convinge-mă că lucrurile stau așa. Probează. În afară de asta, toți suferim. Și un măgar suferă. Și un șofer de TIR cu mustăți slinoase și maioul ridicat pe burtă. Și tanti aia grasă care vinde covrigi suferă. Meșteșugul poetului vine din aceea că el poate sugera *cum* anume suferă. Și reușește să găsească un eventual peisaj care să rimeze cu starea lui poetică. Corbul lui Poe din interiorul deprimant, locuințele lacustre, scândurile ude ale lui Bacovia – sunt doar niște exemple. Ce formidabil halou de semnificații poate crea o scândură udă!

Malul mării? Rahat cu apă rece. Expresivitate nulă.

O lege a creativității spune că, atunci când scrii, trebuie să te ferești de prima comparație care îți vine în minte. Prima imagine sau prima rimă. *Mare cu uitare*, de exemplu. Trebuie să găsești o expresie care să intre în polemică cu acel prim cuvânt conformist care îți vine în minte. Să încerci să nedumerești, să uimești, să contrariezi. Altfel nu iese decât o banalitate puturoasă.

Am auzit de curând un copil de trei ani spunând o chestie fantastică. Se născuse undeva la câmpie și când a ajuns în Câmpina, prima dată în viața lui a văzut dealuri, s-a mirat și a întrebat cine a ridicat pământul acela? Fără să știe, el scrisese un poem superb. Era mai mult decât simplă expresivitate involuntară. Se născuse la câmpie și nu văzuse în viața lui pământul altfel decât plat, întins. Nu se va da niciodată cu sania. Nu va ști ce e acela un derdeluș. În schimb, copilul acela va ști să se mire. Va avea talent, pe când un papagal patetic (ca C)osti Ioniță va fi veșnic absolvit de har și nu va depăși vreodată cognitiv stadiul „râu-rățușcă-rămurică”.

Cronica unei iubiri anunțate. Misteriosul caiet *Vera*

Petruța Stan

Petruța Stan predă limba și literatura română la Colegiul Național „Nicolae Iorga” din Vălenii de Munte; doctorat în științe filologice sub coordonarea lui Eugen Simion (Academia Română).

Cu tenacitate aproape maioreșciană, Miron Radu Paraschivescu ține un jurnal, început, după propriile mărturisiri, din 1936 și continuat până aproape de sfârșitul vieții, în care consemnează, mai mult sau mai puțin consecvent, căutările și certitudinile, succesele și ratările, dramele și bucuriile. Legenda jurnalului lui MRP a circulat încă din timpul vieții diaristului. Mai întâi au apărut fragmente în revista Luceafărul, la mijlocul anilor '60, demers întrerupt repede de către cenzura comunistă; apoi, Virgil Ierunca publică, în 1976, la Paris, o traducere franceză a unei părți consistente (perioada 1940-1954), cu acordul autorului, și purtând titlul de Journal d'un hérétique¹. Fragmente vor fi citite și comentate la postul de radio Europa Liberă.

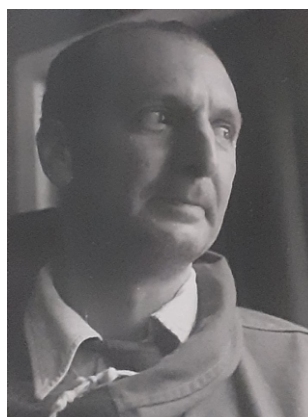
Abia în 1994 jurnalul va vedea lumina tiparului și în limba română², lăsând să se întrezărească momente unice din atelierul de creație al poetului, clipe de viață, destinul unei conștiințe chinuite și dezamăgite, aflate în plin proces de căutare estetică și morală.

Cercetarea destinului lui MRP din punctul de vedere al diaristului este, de fapt, echivalentă cu cercetarea raportului individ – istorie în ipostaza particulară a scriitorului, ceea ce transformă demersul într-un adevărat studiu de caz. Istoriei obiective, MRP îi opune propria istorie, interioară, lipsită adesea de glorie, care înregistrează eșecuri și elevații, cuceriri și ratări erotice, cu o extraordinară vocație a lucidității.

Diaristul are o disponibilitate capricioasă: anumite secvențe cronologice abundă de amănunte,

¹ Miron Radu Paraschivescu – *Journal d'un hérétique*. Fragments, Traduit du Roumain par Claude Jaillot. Préface par Virgil Ierunca, Editions Olivier Orban, 1976;

² Miron Radu Paraschivescu – *Jurnalul unui cobai (1940-1954)*, ediție îngrijită de Maria Cordoneanu; prefață de Vasile Igna, Editura Dacia, Cluj, 1994;

octombrie 1966, la deschiderea Muzeului Internațional al Poeziei de la Budapesta

cu Lena, în grădina de la Vălenii de Munte, iulie 1966. Fotografia este făcută de Nicolae Moraru

note și comentarii, în vreme ce altele sunt lipsite de chiar notația absenței oricărei activități. Reluarea consemnării în jurnal este însoțită de intenția declarată a diaristului de a fi consecvent, iar criteriul ordonator, evidențiat cu obstinție, este sinceritatea absolută.

Judecarea critică a jurnalului nu poate fi decât incompletă. Publicarea este parțială (1940-1954), astfel încât intenția inițială a diaristului rămâne necunoscută. În plus, acest text este revizuit în vederea publicării și, parțial, dactilografiat de MRP după caietele personale. Ediția publicată în 1994 reproduce, după manuscris și dactilograma supravegheată și revăzută de autor, îndemnările cuprinse în intervalul 1940-1954, aceeași care a fost luată în considerare și de Virgil Ierunca, la alcătuirea ediției sale.

Totuși, întâmplarea a făcut să îmi parvină un fond inedit de documente ale poetului, printre care am găsit un caiet cu arc, cu o aparență banală și având pe coperta albastră un singur nume: Vera. Caietul nu este scris complet, redactarea se face fie cu cerneală albastră, fie în creion (cu adăugiri și ștersături ce demonstrează re-lecturi ulterioare din partea lui MRP) și introduce în scenă un personaj feminin, la început misterios, pentru care poetul simte o arzătoare pasiune interzisă: poeta Vera Lungu, ea însăși implicată într-o relație cu sculptorul Gheorghe Apostu. Transcrierea nu face decât să adapteze scrierea la normele actuale.

(Ilustrațiile acestui inedit Miron Radu Paraschivescu provin din arhiva Petruța Stan)

Caietul Vera

(Partida dublă)

30 august 1964

11 dimineața (*adăugat cu cerneală*)

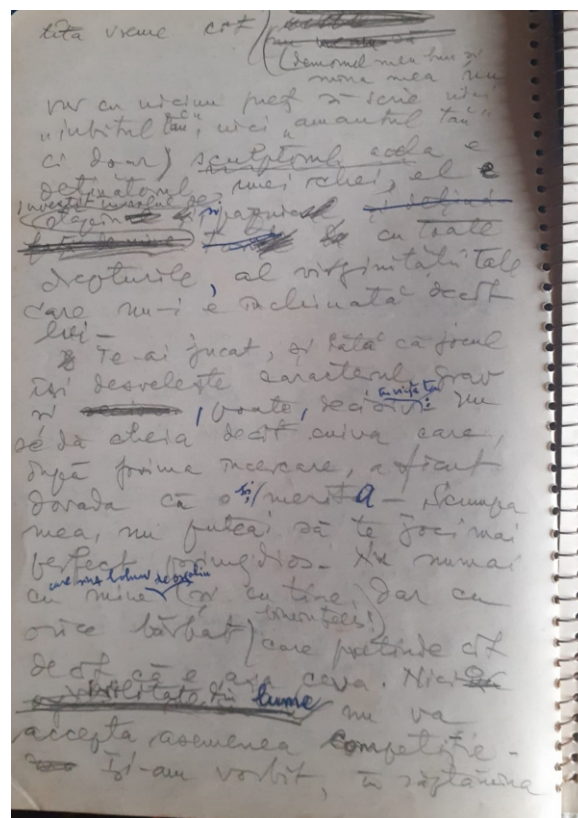
1) Scrisoarea trimeasă: „Nuit porte conseil” adică „noaptea dă sfatul (cel bun)” – După ce am început-o cu tine, am avut tot timpul să-i aștept și să-i rumeg sfatul pe care mi l-a dat în călătoria de patru ore ce-a urmat despărțirii noastre. Mai întâi, concluzia – extrem de simplă, de categorică și de clară: după ce o săptămână ai fost logodnica mea – căci asta ai fost – cum ai sosit la București ai compromis nunta ce avea să urmeze culcându-te cu sculptorul acela. Ești (de unde voi mai fi putând să și zâmbesc și să mai fac haz de necaz?) o... apostată a poeziei pe care-ai trădat-o cu sculptura.

Dar liberalistul din mine (sau revoluționarul?) spune că n-ai trădat nimic atâta vreme cât n-ai angajat nimic. Dar nu angajaseși nimic, într-adevăr? Drumul nostru la gară și sărutul pe care ți-l dădusem la despărțire, pe frunte, fiindcă aveam cea mai mare încredere în ea, nu însemnase un angajament? Moral, poate că da – material – nu. Și cum sunt și materialist, trebuie să conchid din nou că n-ai făcut nimic rău. Mai ales că, ulterior, nu mi-ai ascuns nimic. Deși să-ți spun până la capăt tot ce-mi spune demonul meu bun, cel care m-a prevenit că n-ai să vii la Ploiești, și care astă noapte a fost din nou cu mine și în mine cu forțe sporite în luciditate – mi se pare că n-ai venit la întâlnire ca să eviți să-mi spui marea noutate. Regia spusului a fost într-adevăr delicioasă – „știi că am fost palmuită... etc.” totul cu mare stil de senzație, urmărind amuțirea, solicitând compătimirea și chiar indignarea mea împotriva „brutei” care-a îndrăznit să palmuiască palizii, frumoșii și dulcii tăi obrăjori. Dar bunul meu demon mi-a atras atenția că, din experiența lui proprie, el știe că nu e bătută decât o femeie care-a fost posedată. Că el (demonul bun) nu mă îndeamnă niciodată – de cel puțin 30 de ani de când lucrează ca atașat al conștiinței mele – să ridic mâna împotriva unei femei pe care n-o iubesc și pe care-o știu că nu s-a simțit niciodată posedată sub mine. Dar... *passons outre!*, cum zice tot franțuzul, adică: să trecem și peste asta! (Țin să-ți spun, apropo, că-mi vei datora de-acuma înainte și niște ore de franțuzește.)

Și trecurăm (el și cu mine) cam cu sughițuri. Acuma, gata hazul de necaz!

Trecem la capitolul serios.

Știi tot așa de bine ca și mine de ce n-am dormit cu tine, nu la tine (Fiindcă, dacă ai jucat-o, recurgând la practica ta teatrală, ai jucat excelent toată

dupămasa (sic!) și seara, dându-mi tot timpul sentimentul, atât de copleșitor pt. un bărbat, că depinde numai de el să vrea să te aibe, sau nu; iar dacă n-ai jucat-o, ci a fost adevărat totul, atunci slavă feminității din tine!) Fiindcă, atâta vreme cât demonul meu bun și mâna mea nu vor cu nici un preț să scrie nici „iubitul tău”, nici „amantul tău”, ci doar sculptorul acela e deținătorul unei chei, el e investit moral de stăpân și paznic cu toate drepturile, al virginității tale care nu-i e închinată decât lui.

Te-ai jucat, și iată că jocul își desvelește caracterul grav și, poate, decisiv în viața ta: nu se dă cheia decât cuiva care, după prima încercare, a făcut dovada că o și merita. Scumpa mea, nu puteai să te joci mai perfect primejdios. Nu numai cu mine care sunt bolnav de orgoliu și cu tine, bineînțeles!, dar cu orice bărbat care pretinde cât de cât că e așa ceva. Nici o virilitate din lume nu va accepta asemenea competiție. Ți-am vorbit, în săptămâna neuitată a logodnei noastre, despre scopiți. Te iubesc cât n-ai de unde să știi (și asta nu e bine pt. tine că n-ai ajuns până acuma s-o știi!), dar câtă vreme cheia e la sculptorul acela în loc să fie la mine, dată pe viață cu ochii închiși și până atunci nu-mi rămâne decât să intru peste voi pe geam (ai vrea?), mai înainte de orice voi prefera să intru-n secta scopiților decât să mă gândesc măcar să mă culc cu tine. Știi bine cât am dorit-o astă noapte, dar nici vorbă nu putea fi de un act pe care (te

rog, îngăduie-mi această mistică!) la înălțimea amorului meu pentru tine îl socotesc sfânt ca împărțășania, botezul, nunta și moartea.

Așadar, nimic din dragostea mea pentru tine nu s-a stricat, dar nimic din ea nu va evolua decât în limitele unei depline tovarășii frățești (dacă termenii se adună și nu se resping) până-n ziua când îmi vei anunța printr-o scrisoare f. literară (și nu la nume V.M. ci aici, la mine, la Văleni, sub textul literar pe care atât de frumos știi să-l compui) că ai reluat cheia care de fapt era a mea și care mă așteaptă să mi-o dai.

mai 1970

nedată, cu poetul
Eugène Guillevic

Și atunci vom vorbi despre capitolul decisiv care, înțelegi, cred, prea bine, că nu se tratează în două zile: acela al rolului tău de sultană validă. Și pentru ca totul să fie cât se poate de limpede, te rog să-mi acorzi asistența ta efectivă la nașterea pe care-o aștept, și-n singurul fel în care fătul va putea avea două mame: în aceste patru luni – septembrie, octombrie, noiembrie, decembrie – să fii nevasta mea paralelă, pentru ca numai astfel, prin crearea și păstrarea acestui secret, să garantezi și să aperi sarcina pe care cealaltă nevastă o poartă. S-ar putea ca sacrificiul ăsta al tăcerii și al umbrei pe care nu ți-l cer, ci ți-l impun, să trebuiască prelungit și după naștere, cum va pretinde probabil medicul.

Scumpa, scumpa mea Vera, nu sunt, Doamne ferește-mă! cinic, dar când ne luăm pâinea și fructele stând la rând, cred că amorul complex poate merita cel puțin atâta efort. Și pe urmă, (uite dovada că nu sunt cinic: nu-ți replic simplist: „Parcă eu fac altceva acum decât să stau la rând, pus de tine, care-ai trecut ilegal pe acel sculptor peste rândul meu?”) un copil al meu, la a cărui naștere vei avea o participare – fie chiar și-n gelozie – atât de vie și susținută, nu se poate să nu-l socotești nițel și al tău, dacă nu pentru altceva, măcar pentru investiția de pasiune mută și stăpânită pe care-o vei face în ultimele luni când el prinde trup și suflet.

Bineînțeles (mai trebuie s-o spun?), eu îmi cunosc îndatoririle și răspunderile față de tine. Dar oricâte „ieforturi” – vorba ăluia – voi face, n-au să înlăture perspectiva, amenințarea, riscul (cum să zic mai bine?) ca tu să-l regreți pe urmă, pe sculptorul căruia-i vei fi luat cheia ca să mi-o dai mie. (Deși, sincer să fiu, n-am nevoie de ea. Pot intra oricând cu scara pe geam – și dacă ieri am ezitat să mă uit din delicateță firească și obligatorie, mâine aș face-o poate ca să nu-ți creez ție o situație delicată vizavi de vecini.) Și aici e gravitatea jocului pe care tu l-ai complicat, cred, inutil, trecându-mi-l peste rând pe tovarășul ăsta sculptor (vezi „Hanny” de mine). Dar tu ai vrut-o așa și altfel nu se poate.

Fiindcă (și te rog acum să mă urmărești cu toată seriozitatea și, dacă se poate, detașarea, aș zice științifică, de care ești capabilă!) orice vei mai face tu de acum înainte, începe să capete caracter de destin. Cine mă cunoaște cu adevărat știe că eu nu mă joc nici cu mine, nici cu ai mei. Nu din ușurătate înfund uneori balamucul, nici din beție, nici din sifilis, ci din prea multă seriozitate și simț al răspunderii. Gândește-te bine, așadar: vrei să pleci în rachetă cu mine sau preferi doar să-ți trimiți o machetă sculptată? Nu va fi ușor, nici nu știi și nici nu pot să-ți garantez că planeta pe care vom ateriza va fi așa cum ți-ai dorit-o sau ți-ai visat-o tu. Dar știu sigur că talentul tău își va cuceri dimensiunea care-i lipsește încă (și e bine, și e firesc, și e sănătos că-i lipsește încă, fiindcă – să fiu total sincer – singurul lucru care-mi dă nițel de gândit la Hagi, de pildă, e precocitatea unora din perfecțiunile lui poetice și – fie că vei fi fericită sau nu în dragostea (aș spune mai bine: căsnicia că și haremul e căsnicie și încă una deloc de lepădat: vezi Patrice Lumumba și cele două neveste care-l plâneau când a fost omorât!) cu mine sigur e că, și-ntr-un caz și-ntr-altul, tu vei atinge trepte pe care Emily Dickinson în Statele Unite, Olga Caba, sau Margareta Sterian, sau Magda Isanos la noi, le-au atins în lirica lor, la timpul lor. Ceea ce-ți garantez, adică, e imortalitatea inevitabilă și de la sine înțeleasă, dacă te decizi să pleci cu mine pe nava mea cosmică.

Altfel, nu-ți garantez nimic, nici măcar o pereche de palme academice (neînțelese). Te rog, iubito, fii cuminte și ascultă-mă bine: organizarea biografiei cotidiene, ceas de ceas și minut de minut e condiția materialist-dialectică a unei opere de artă durabile. Până acum, când te-ai întâlnit cu mine, ai avut tot Timpul să te joci și să zburzi, deși eu înclin să pun mai mult pe seama unei experiențe de viață în condițiile revoluției noastre, toate inechitățile pe care frageda ta biografie a fost silită să le suporte fără să se

frângă; dar acum luntrea ta s-a avântat în larg, pe un vechi și încercat gulfstream care sunt eu. Depinde de tine dacă vrei să explorezi lumea și oceanul în toată întinderea și adâncimea lor – sau numai să te joci cu stropi din ele. Dar întoarcere nu văd. Și destinul e decizia care nu mai permite abateri și nici jocuri sporadice și experimentale. El permite oricâte jocuri alternative vrei, dar fiecare din ele capătă sub pecetea lui un caracter ireversibil.

Întâlnirea noastră – pe care am numit-o amândoi „hazard” – asta cred că a fost. Fii ultima mea glorie literară și prima mea dragoste fără moarte!

Vorba ăluia: alege din oglindă!

Mor de dorul tău și cred că va trebui să te omor dacă nu mori și tu de dorul meu până atunci. Iubito, cu părul de iarbă de mare! Tu știi ce sunt tuiurile de care vine vorba uneori în poezia lui Grigore Hg.? Erau steaguri turcești confecționate din păr de coadă de cal, un păr pe care nu se putea să nu i-l sugereze cui țî l-a sărutat pe-al tău.

P.S. Și titlu ilizibil în românește și „Gelozie și medicină” le am la București. Când mă chemi, ți le dau.

*

Pt. Intim: jicnit (sic!) de Vera cu sculptorul, vreau s-o fac să se umilească atât cât numai unei curve (magdalene) i se cuvine s-o facă.

31 august 1964

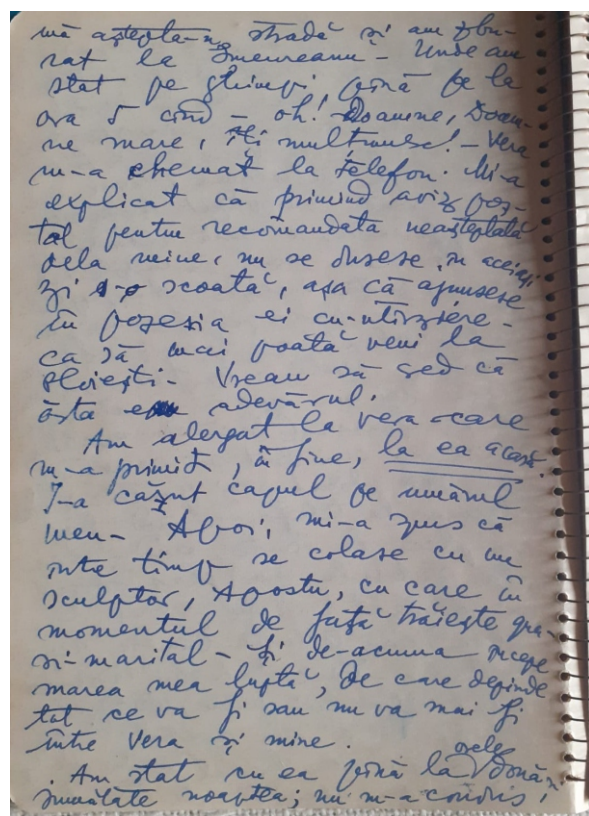
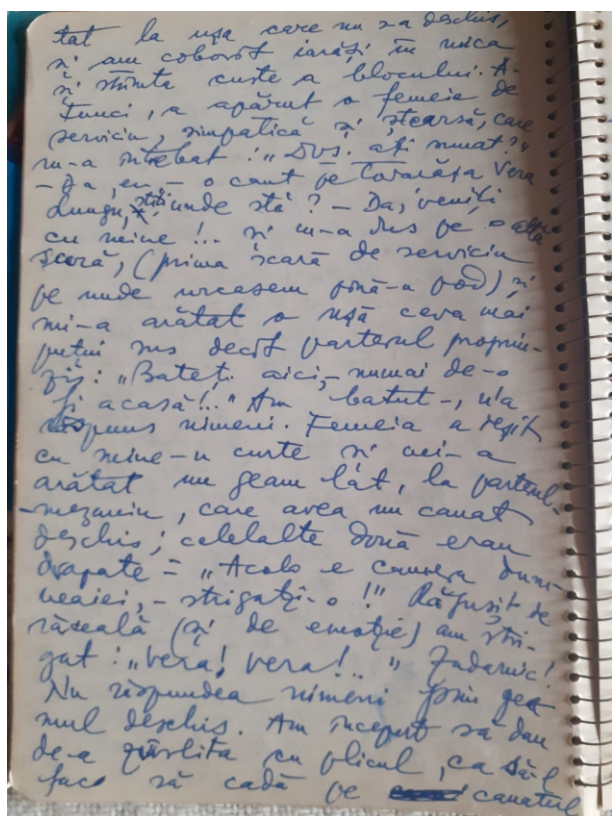
11,30 seara

Acuma, să încerc să relatez ce-a fost ieri și alaltăieri. Când am știut că Lena va pleca la București, i-am scris Verei cerându-i un randevu la gara de sud în Ploiești pentru ieri la orele 12,50. Urma să o aștept în fața restaurantului gării. Până atunci, m-am dus cu Fanache la Suzana, ca Lena să plece liniștită spre Capitală. Ieri dimineață, 30 august, am pornit-o spre Ploiești. Am sosit în gara de sud la 10,30; mai aveam două ceasuri și 20 de minute până la întâlnirea cu Vera. Am umblat prin oraș, plin de ea și de dorul ei. Trepidam, dar mă stăpâneam, deși mi-era foarte, foarte greu. Fericirea atât de apropiată, de-a o revedea pe Vera, mă pusese într-o totală stare translucidă. Prin ea, prin starea asta, își făcea loc, pe lângă marea fericire a întâlnirii așteptate (și pe care-o socoteam decisivă), și „demonul meu bun”, super-lucid, care-mi frâna entuziasmul ca să-mi prevină o eventuală decepție dacă Verocica n-ar fi venit. Am fost în gară (la restaurant, unde am mâncat o ciorbă de burtă,) cu o jumătate de ceas înainte de sosirea Trenului care trebuia să mi-o aducă pe Vera. Când locomotiva lui a irupt pe marginea peronului, mi-am întrerupt ciorba și am ieșit în ușa

restaurantului. Eram stăpânit de emoția așteptării și de teama ca nu cumva să aștept zadarnic. Și așa a fost! Vera n-a descins din tren. Am așteptat-o în pragul restaurantului peste un sfert de ceas, până ce trenul a pornit mai departe – spre Mănești(u). Dar așteptam zadarnic. Demonul prudenței avusese dreptate. Simțeam cum mă nărui, ca un perete de moloz măcinat. Făceam eforturi să mă adun, să nu cad pe jos, să nu înnebunesc de durere și disperare. N-au fost zadarnice – m-am stăpânit. Când, în fine, am fost sigur că Vera n-a venit la randevu, mi-am luat bilet pentru primul tren spre București care pleca la 2 pm. din Ploiești și avea să ajungă la destinație peste un ceas. În gara de nord din Buc., i-am telefonat lui Smeureanu, rugându-l să mă aștepte la el acasă. Apoi, am cumpărat un plic cu hârtie de la chioșcul gării și i-am scris Verei (reproduc din memorie): „30 august – orele 15,20, adică 2 ore și 30 de la întâlnirea fixată la Ploiești. Ce s-a întâmplat? Te rog telefonează-mi până la ora 8 seara la... (aici, numărul lui Smeureanu) unde aștept să mă chemi.”

Am lipit plicul, i-am scris adresa Verei și, după multă alergătură, (era o duminică fără taxiuri în gară) am găsit un taxi în care m-am aruncat dându-i adresa Verei. Am sosit; vedeam prima oară casa în care locuiește ea, iubita mea cea mai tânără și mai recentă. Am băjbăit pe scări de serviciu, până-n uscătoria din podul blocului mic și vechi, de trei etaje. Disperat că nu reușisem să aflu nici măcar ușa apartamentului unde locuiește Vera, mă învârteam prin curte, am urcat pe alte scări, pe alte intrări. Nicăieri, la nici o ușă numele ei. Când nu mai știam ce să fac, am apăsas pe un buton de sonerie, primul care-mi era-n față, am stat la ușa care nu s-a deschis și am coborât iarăși în mica și strâmta curte a blocului. Atunci, a apărut o femeie de serviciu, simpatică și ștearsă, care m-a întrebat: „Dvs. ați sunat?” – Da, eu – o caut pe tovarășa Vera Lungu, știți unde stă? – Da, veniți cu mine!... și m-a dus pe o altă scară, (prima scară de serviciu pe unde urcasem până-n pod) și mi-a arătat o ușă ceva mai sus decât parterul propriu-zis:

„Bateți aici, – numai de-o fi acasă!...” Am bătut, – n-a răspuns nimeni. Femeia a ieșit cu mine-n curte și mi-a arătat un geam lat, la parterul-mezanin, care avea un canat deschis; celelalte două erau drapate: „Acolo e camera dumneaei, – strigați-o!” Răgușit de răceală (și de emoție) am striga: „Vera! Vera! ...” Zadarnic! Nu răspundea nimeni prin geamul deschis. Am început să dau de-a zvârlita cu plicul, ca să-l fac să cadă pe canatul deschis. De două ori a căzut îndărăt, ca un fluture. A treia oară, a aterizat pe bordura ferestrei, dar în dreptul

canaturilor închise și drapate. M-a luat groaza că Vera n-ar fi putut băga de seamă plicul acolo. Dar deodată am văzut culcată jos, sub fereastră, o scară albastră, din acelea cum sunt în curțile interioare, pentru incendii. Am proptit scara de pervazul ferestrei, am cules plicul și l-am zvârlit pe canatul deschis. În fine, câștigasem ceva. Mi-am spus că poate Vera se va-ntoarce (dacă nu era chiar acasă și n-a vrut să se arate), va găsi plicul și poate mă va chema la telefon. Când dau să plec din curte, aud – de pe la subsol – un glas jovial și amuzat: „Pune scara la loc, că te-nebunesc acu’...” – Bine – bine! i-am răspuns interlocutorului meu, nevăzut ca Dzeu, și am așezat scara în poziția și-n locul unde o găsisem. Am alergat la taxiul ce mă aștepta-n stradă și am zburat la Smeureanu. Unde am stat pe ghimpi până pe la ora 5 când – oh! Doamne, Doamne mare, îți mulțumesc! – Vera m-a chemat la telefon. Mi-a explicat că primind aviz poștal pentru recomandata neașteptată de la mine, nu se dusese, în aceeași zi s-o scoată, așa că ajunsese în posesia ei cu-ntârziere – ca să mai poată veni la Ploiești. Vreau să cred că asta e adevărul.

Am alergat la Vera care m-a primit, în fine, la ea acasă. I-a căzut capul pe umărul meu. Apoi, mi-a spus că între timp se colase cu un sculptor, Apostu, cu care în momentul de față trăiește quasi-marital. Și de-acuma începe marea mea luptă, de care depinde tot ce va fi sau nu va fi între Vera și mine.

Am stat cu ea până la orele două și jumătate

noaptea; nu m-a condus la gară (la 3 și 15 îmi pleca un tren spre Ploiești) ci numai până-n piața Palatului, la taxi. În fine, la 7 dimineața, eram acasă, la Văleni, înfrânt, în fapt, cu dragostea mutilată, dar îndârjit.

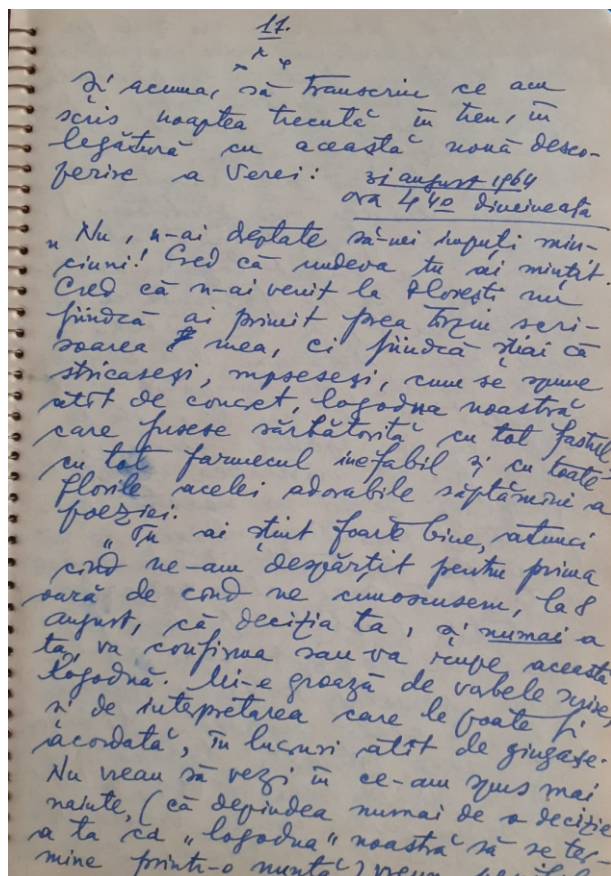
Orgoliul meu e greu rănit, dar deloc înfrânt încă. S-ar putea ca, pe parcurs, să abandonez lupta – ceea ce a făcut Vera n-ar fi grav dacă nu l-ar iubi pe sculptorul ăla, – dar mă iubea ea pe mine, cum mi-a spus-o ieri nu odată, dacă a putut să facă ce-a făcut? Acuma, sunt într-o stare de fiară întărită care-și vrea prada prinsă de alta. Voi avea elasticitatea și forța consecventă să mă bat ca să mi-o recâștig? Azi, i-am trimes (sic!) scrisoarea cu care am început caietul ăsta, scrisă în totală transă, azi dimineață. Am recitit-o acum și mi se pare că nu e incoerentă – dar nici prea convingătoare. Știu eu? În starea de oboseală și excitare în care sunt încă, nu-mi dau seama dacă, la sfârșitul ei, nu mă voi afla într-o lehamite și-ntr-o deprimare care să mă facă să renunț la Vera pentru totdeauna, cum am făcut și cu Laura, deși știu foarte bine că Vera e cu totul și cu totul altceva pentru mine – și eu pentru ea – decât Laura. Mai întâi, pe Vera o iubesc complet, nu ca pe Laura. Apoi, ea e o poetă de talent, deci ne leagă meseria noastră comună și îi pot oferi ceva ce n-aveam cum și de ce să-i ofer Laurei.

Dar să aștept răspunsul Verei, dacă n-am să alerg poimăine iar la București – unde Lena e internată la „Elias”, pentru examene medicale. Am vorbit astăseară cu Sidi (Sidonia Drăgușanu n.n.) –

fiindcă la noi nu era nimeni acasă – care mi-a spus că Lena n-are nimic grav, o cistită simplă, provocată de sarcină, dar fără nici o gravitate.

Mâine aștept un telefon de la Sidi care să-mi spună dacă am de ce să vin la București (pentru dentist); dacă nu, am să mă silesc să stau liniștit aici până primesc un semn (dacă-l voi mai primi?) de la Vera.

Și acum, să transcriem ce am scris noaptea trecută în tren, în legătură cu această nouă descoperire a Verei:

31 august 1964

ora 4,40 dimineata

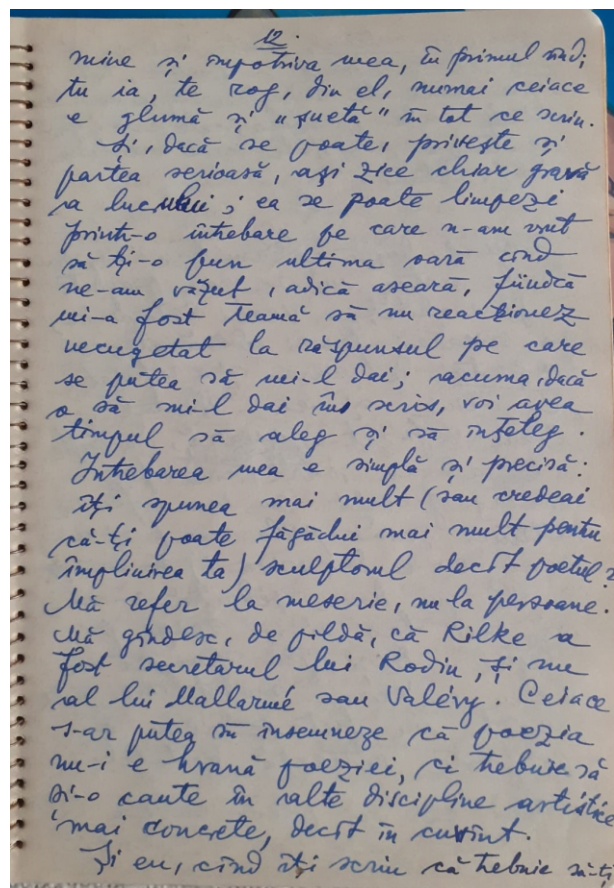
„Nu, n-ai dreptate să-mi imputi minciuni! Cred că undeva tu ai mințit. Cred că n-ai venit la Ploiești nu fiindcă ai primit prea târziu scrisoarea mea, ci fiindcă știai că stricaseși, rupseseși, cum se spune atât de concret, logodna noastră care fusese sărbătorită cu tot fastul, cu tot farmecul inefabil și cu toate florile acelei adorabile săptămâni a poeziei.

Tu ai știut foarte bine, atunci când ne-am despărțit pentru prima oară de când ne cunoscusem, la 8 august, că decizia ta, și numai a ta, va confirma sau va rupe această logodnă. Mi-e groază de vorbele scrise, și de interpretarea care le poate fi acordată, în lucruri atât de gingașe. Nu vreau să vezi în ce-am spus mai înainte, (că depindea numai de o decizie a ta

ca „logodna” noastră să e termine printr-o nuntă) vreun penibil subterfugiu prin care mă spăl pe mâini, declinându-mi orice răspundere față de tine. Sunt și eu părtaș la această vină fiindcă, trufaș și prea sigur de mine, am crezut, când ne-am despărțit atunci, că nu mă vei (hai să risc cuvântul în accepția lui cea mai zâmbitoare!) trăda. De fapt, ne-ai „trădat” pe amândoi, ai trădat logodna noastră care părea să ne făgăduiască atât de mult, și ție, și mie. În cele două săptămâni de la despărțirea noastră, ai cumpănit și ai socotit că e mai bine să te legi cu un apostol mincinos, mincinos fiindcă mărturisirea de altă disciplină decât a noastră. Reflectând însă mai adânc, ce mă umilește în toată „trădarea” asta a ta, este mai ales neîncrederea arătată poetului pe care-l înecai cu elogii și care e, la urma urmelor, trădarea poeziei tale, în egală măsură. Ai dezertat, adică, într-altă tabără.

Dar nici nu vreau să vezi, în tot ce scriu aici, urma vreunei acuzări. Rechizitoriul e pentru mine și împotriva mea, în primul rând; tu ia, te rog, din el, numai ceea ce e glumă și „șuetă” în tot ce scriu.

Și, dacă se poate, privește și partea serioasă, aș zice chiar gravă a lucrului; ea se poate limpezi printr-o întrebare pe care n-am vrut să ți-o pun ultima oară când ne-am văzut, adică aseară, fiindcă mi-a fost teamă să nu reacționez necugetat la răspunsul pe care se putea să mi-l dai; acum, dacă o să mi-l dai în scris, voi avea timp să aleg și să înțeleg.

Întrebarea mea e simplă și precisă: îți spunea mai mult (sau credeai că-ți poate făgădui mai mult pentru împlinirea ta) sculptorul decât poetul? Mă refer la meserie, nu la persoane. Mă gândesc, de pildă, că Rilke a fost secretarul lui Rodin, și nu al lui Mallarmé sau Valéry. Ceea ce s-ar putea să însemneze că poezia nu-i e hrană poeziei, ci trebuie să și-o caute în alte discipline artistice mai concrete, decât în cuvânt.

Și eu, când îți scriu că trebuie să-ți organizezi material viața, așa ca să poți da maximul în poezie, tot spre asta te îndreptam: spre sursele vitale ale poeziei, cele care-i garantează condițiile celei mai bune dezvoltări.”

Acuma, după ce le-am transcris, rândurile astea mi se par pierdute în generalități. Verei îi trebuia, ca oricărei femei adevărate, o dragoste. Pe care și-a refuzat-o cu mine și eu – idiotul! – i-am refuzat-o așară din trufie.

E a doua oară (după Laura) când fac aceeași greșală: nu iau o femeie atunci când p...a mea (și numai ea e decisivă!) o dorește.

La a doua ședință, n-am să mai las să-mi scape prilejul. Deși, îmi spun că eu vreau cu Vera mult mai mult decât un f...i – vreau o dragoste întreagă și totală.

*

Cred că voi pleca cu ea la Sulina unde mi-a spus că i-ar plăcea să meargă.

1 septembrie 1964

Am dormit bine, dar când m-am trezit n-o iubeam mai puțin tulburat, Dimpotrivă: gelozia, refutată cu tot blindajul conștiinței pe care i l-am opus, răzbate prin som(n). M-am trezit mort de gelozie, măcinat, umilit, anihilat. Apoi, stările celelalte, de antipod: îmi spuneam că am fost (sau am putut să-i par ei) un laș, că n-am riscat o confruntare cu „adversarul” meu, și-mi propuneam să dau buzna peste el și să-l iau din scurt, să-i cer cheia și să-l invit (chiar cu riscul unei bătaii) să-și ia gândul de la Vera. Mă-ntreb numai, acuma când scriu, dacă asemenea elanuri juvenil-cocoșești nu sunt cumva și simptome de senilitate incipientă. Mă simt mai echilibrat când sunt în măsură să văd lichidarea, în calm și răceală, a unui adversar, așa cum s-a petrecut cu Vivi Popescu, fostul bărbat al Marianeii; așa cum s-a petrecut cu Vasiliu, fostul bărbat al Țeșcăii; așa cum s-a petrecut cu răposatul (și de departe cel mai sensibilul și seriosul) bărbat al Zinei... Pe când febrilitatea asta de cocoșel țăfnos nu-mi inspiră prea mare încredere despre mine.

În sfârșit, fapt e că mă simt frustrat, tras pe sfoară, umilit, ridicul. Și vreau să mă răzbun, dacă-n dragoste răzbunările se pot plănuși organizat. Vreau

s-o fac pe Vera să moară după mine, s-o f...t bine și pe urmă să o trimet (sic!) îndărăt, la domnu' Apostu. Dar parcă nu-mi vine; parcă mi-aș mânji propria imagine a dragostei mele, a dragostei, nu a iubitei. (Sper că gândind așa cum fac în clipa asta, încep să-mi detașez dorința de obiectul dorinței – să sublimiez refularea și rușinea înfrângerii primite.) Am fost la domnul Ionică Dima, care amenințase, după spusele lui Ică, să ne părăsească, dar pe care l-am regăsit încă admirabil pentru cei 86 de ani ai lui. De-ar auzi Agripina noastră măcar pe jumătate cât aude el, ar fi bine! La Dima am vorbit de „fericitul eveniment” în perspectivă (știau, evident, ce nu se află în Văleni cu viteza luminii?) și mi-am surprins o imensă tandrețe față de Lena, în timp ce vorbeam cât se poate de „obiectiv”, relatând evoluția sarcinii. E sigur că, pentru moment, Lena rămâne imbatabilă. Până-mi va da un copil și – probabil – după aceea, poziția ei în sufletul meu e consolidată la egalitate; egoismul meu operează exact în aceeași măsură și pentru ea acum. Mă doare ce mi-a făcut Vera, dar nu e degradant și nimicitor cum era când îmi făcea Laura, pe vremea când Lena n-avea copil. E o durere suportabilă, mai degrabă o săcăială și un imens regret că a stricat o perspectivă ce se anunța superbă. Ceea ce încerc acum să fac e, în fond, un act de artă; de reconstituire artistică: să reiau emoția primului nostru amor din „săptămâna poeziei” și să o leg de azi și de mâine, căutând să elimin pata de umbră pe care-o aruncă „momentul” impromptu, Apostu. Vreau să-i redau dragostei mele cu Vera viața, puritatea și perspectiva pe care le avea la 8 august și pe care eu crezusem până mai ieri că le păstrează încă. Așa îmi pot explica, altfel n-aș ști cum, șiretlicul la care-am recurs azi dimineață când i-am expediat Verei o telegramă cu textul următor (citez din memorie): „Plecarea Sulina cu avionul joi dimineață stop rog fiți pregătită trec la șase treizeci să vă iau aeroport – Miron.” Tonul oficial, din 2 motive: I) poșta locală și II) ca să-i evit neplăceri cu amantul. Dar asta nu însemnează că-ncep să i-o abandonez? Că Vera începe să nu mă mai intereseze? Vai, Vera, pentru nimic în lume nu-mi doresc să încerc greața (pe care de două zile mi-o comprim) pentru forfait-ul tău cu sculptorul, și care-ar fi urmată de o judecată din ce în ce mai rece (răcită), mai refrigerantă față de tine, până ai deveni un cadavru, cadavrul dragostei noastre avortată de tine cu violență, cadavrul rece al unei stele care a fost strălucitoare și fierbinte doar o săptămână. Nu, nu vreau!

Mai bine șiretlicuri, mai bine minciuni (dacă ești conștient de ele, mai pot fi numite minciuni toate căile cotite și viclene ale dragostei care vrea să

supraviețuiească piedicilor?) mai bine amărăciune și neliniște, decât o judecată rece și obiectivă!

Deci, telegrama mea nu era decât un șiretlic. Nici prin gând nu-mi trece să mă duc la Sulina, dar asta a fost una din puținele dorințe, pe care Vera mi le-a împărtășit acum două nopți, și m-am agățat de ea ca înecatul de pai. În felul ăsta, voi ști că mă așteaptă joi dimineața la ea și asta e esențialul. Ce va mai fi, o să știu atunci. Totul e ca dragostea asta să fie purtată mai departe de noi amândoi, să nu fie lăsată să moară, mai rău, să sucombe într-o mlaștină.

Mă gândesc dacă încercarea pe care-o fac în caietul ăsta, de a relata cât mai exact și, dacă se poate, cât mai profund exact istoria acestei iubiri, nu va da – literar vorbind – o operă mediocră. Eu aș vrea-o la nivelul sentimentului meu amoros, dar ea s-ar putea să iasă cu totul sub. „Que l'amour est d'une étude délicate!” exclamă admirabilul Raymond Radiguet. Dar mă încapățânez. Mă încapățânez și-n artă, ca și-n dragoste, ca să ajung să recoltez numai avorturile unor iubiri; ale unor idealuri de iubire?

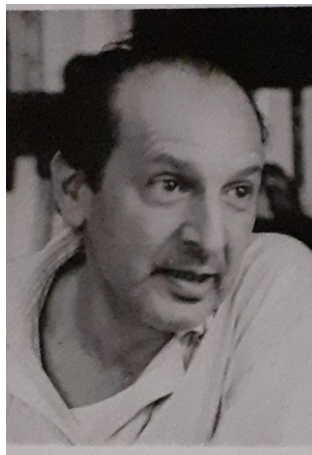
Mă gândesc, bineînțeles, la Laura. Și constat că ea devine parte integrantă din acest proces (literar și prost-amoros), că e un element constitutiv, un termen necesar, de referință și comparație.

Poate că Laura, care n-a putut-o suporta, n-a fost decât un exercițiu preliminar (decât unealta întâmplătoare, și care de altfel nici nu se vroia asta, a acestui exercițiu) în realizarea visului meu de o mare dragoste. Poate că Laura n-a fost decât o repetiție necesară, în vederea Verei. Poate că o dragoste se face ca și o operă de artă: pas cu pas, etapă cu etapă, cu ucenicii, cu eșecuri, cu reluări, cu îndoieli, ezitări, disperări, încredere, dibuiri, dar nu se poate face altfel: „Le hazard favorable”... ăsta da, l-am avut: a fost întâlnirea noastră și toată „săptămâna poeziei”. Ce mai mult aș putea pretinde celui mai puternic și mai bun zeu al meu? De acum înainte, trebuie să-mi pretind totul mie însumi, răbdării, cinstei, clarității, efortului meu metodic și neîntrerupt de a-mi împlini și recuceri dragostea, nu pierdută, dar amenințată. Deocamdată, o protejez să nu se prăbușească. Cred însă că voi găsi în mine forța să intervin bărbătește și categoric atunci când va amenința să se prăbușească. (Deși ea-mi face surprize, nu mă previne, nu mă asigură că păstrează ceea ce ni s-a dat.) Și dacă n-o să găsesc aceste forțe, o să însemneze că nu merită să le găsesc?

În schimb, zăgazurile s-au deschis. Confluențele merg, ca-ntotdeauna când simțim că am intrat pe coama de vârf a fluviului care se cheamă destin. Cine mi-a scris astăzi? Paraschiva!

Paraschiva (fostă) Ciogu, de la Fofeldea, fosta mea servitoare și amantă de la care am vrut atâta un copil! Acuma, îmi spune că are unul nou, că s-a măritat cu un colectivist și e mulțumită; ea e poștăriță în comuna ei. I-am răspuns că abia acuma aștept și eu unul. Dar (deodată m-am cutremurat) copilul ăsta nou, despre care nu-mi spune câți ani are ci doar că e-n clasa a doua de liceu, cu cine l-a făcut?

Să fiu în Tolstoi sau Cehov? Sau în Don

ianuarie 1957

27 aprilie 1965. Fotografia a fost făcută acasă, la Valenii de Munte, de către Elena Pătrășcanu Veakis

Quijotte ot Văleni? (N-ar fi rău ca episod de mare efect în biografia lui Manole, șantajul delicat retrospectiv al Paraschivei, la sentimentele lui paterne neîmplinite. Scrisă bine, ar fi de haz. Ca și chestia furțișagului de găini.)

Oricum, cel puțin ca sincronism, scrisoarea Paraschivei se integrează acestui asalt al amorului în mine și din mine. Acuma vine totul; confluențele se împlinesc cu forța aceea sublimă, a destinului. Dacă Vera-i scapă, însemnează că nu era prevăzută în el, ci-n marginea lui.

Dar răbdare, răbdare!

2 septembrie 1964

L'approche.

Abatorul de smieură de la Suzana (secvență color – de la primul șoc, după colț, apoi aparatul vine treptat și descoperă ce era).

*

Vera spune că-i plac poeziile mele, că sunt „un mare poet”, că nu i-ar face decât plăcere dacă s-ar bârbi că ea s-a culcat cu mine... etc. Am s-o pun la grea încercare – pretinzându-i să includă în volumul ei și o poezie de mine. Atunci s-o văd!

În acest moment, notațiile se întrerup brusc, nici măcar o literă nu maculează foile ce vor rămâne veșnic albe. Ce s-a petrecut mai departe pot mărturisi numai protagoniștii, numai că unii sunt plecați „în loc luminat, în loc cu verdeață”.

Toma Caragiu intervievat de *Flamura Prahovei*

Cu siguranță, cea mai glorioasă perioadă a Teatrului ploieștean este cea a directoratului lui Toma Caragiu (1953-1965). La 28 de ani fusese numit conducătorul unui Teatru ce era, de asemenea, tânăr, înființat cu câțiva ani înainte, în 1949. Confruntat cu numeroase probleme – între care cea a „dictaturii proletariului” era poate cea mai mică – Toma Caragiu vorbește într-un interviu acordat lui P. Nelcu pentru cotidianul *Flamura Prahovei* despre organizarea unui repertoriu, a unei trupe și despre ritmul vieții pe scenă.

Este semnificativ că energicul director are în vedere probleme precum un sediu adecvat, ritmul epuizant al reprezentațiilor și turneelor (până la reorganizarea administrativă din 1968, Ploieștiul era sediul unei regiuni ce cuprindea Târgoviște, Buzăul și Urziceniul – teatrul „acoperind” așadar o zonă considerabilă).

Un semn de continuitate, fără cea mai mică îndoială, sediul nou renovat de care se vorbește este cel interbelic (fosta sală de cinematograful Odeon), în care își desfășoară activitatea și astăzi teatrul ce poartă numele lui Toma Caragiu. (D.G.)

În noua sală

convorbire cu tov. Toma Caragiu, directorul
Teatrului de Stat din Ploiești

(după *Flamura Prahovei*, organ al Comitetului Regional
PMR Ploiești și al Sfatului Popular Regional, duminică,
12 mai 1957, p. 2)

În ultima vreme nu-i deloc ușor să stea cineva mai pe îndelete de vorbă cu tovarășul Toma Caragiu, directorul Teatrului de Stat. Pe de o parte, treburile gospodărești ale teatrului, pe de alta, treburi în legătură cu lucrările de construcție sau cu pregătirile în vederea noilor premiere și câte alte treburi care așteaptă să fie făcute îi ocupă timpul și totuși am reușit să-l găsim zilele trecute în câteva momente libere și să-i luăm un interviu. Cum problema la ordinea zilei era – cum e și de înțeles –

deschiderea apropiată a teatrului în localul înnoit, discuția noastră a plecat de la acest subiect.

Un local de teatru adevărat

– Viu de la teatru, am început eu vorba. E gata.
– Știm că vă interesează. Ați și scris despre el.
– Și... părerea dumneavoastră care e în această privință?

– Acum orașul Ploiești are un local de teatru adevărat. Chiar și localul pe care l-am avut în ultimii ani era – s-ar putea spune – oarecum improvizat. Dar lucrul nu a fost deloc ușor. Am avut și destule dificultăți de învins, însă am ajuns și în situația să ne bucurăm de rezultate. Trustul regional de construcții și-a făcut datoria. Teatrul – am putea spune ca și nou – se va deschide la 11 mai cu piesa *Arcul de triumf* de Aurel Baranga (reamintesc că discuția noastră avea loc cu câteva zile înainte de acest eveniment). Față de condițiile pe care le oferea vechiul local – *continuă tovarășul Caragiu* – credem că amenajările care s-au făcut fac din noua sală un lucru civilizat, confortabil. Scena e înzestrată cu utilajul tehnic cel mai modern,

iar aparatul electric este în întregime de primul rang. Scena ați văzut-o, ați și scris despre ea. Pot să vă mai spun că sunt magazii suficiente pentru decoruri, cabine comode pentru actori, săli de repetiție, foaiere etc. Singura dificultate, pe care sperăm să o rezolvăm în vara aceasta, constă în micimea holului de la intrare, față de nevoile sălii care cuprinde 500 de locuri.

Pregătiri febrile pentru noile premiere

– Am văzut că actorii sunt foarte activi: repetiții, discuții...

– Este și explicabil. Avem cu toții emoții (*tovarășul Caragiu el însuși este unul dintre cei mai prețuiți actori ai scenei regiunii noastre*). Pentru întâmpinarea acestui eveniment, colectivul nostru s-a pregătit în mod deosebit. Se vor prezenta în câteva zile trei premiere: *Arcul de triumf* de Aurel Baranga în seara zilei de sâmbătă, duminică piesa *Trei generații* de Lucia Demetrius și joi piesa *O mie de ani* de Frigyes Karinthy, iar după două-trei săptămâni va avea loc piesa *Paharul cu apă* de Eugène Scribe. Important pentru cele trei premiere pe care le avem pregătite este faptul că două dintre ele sunt piese ale dramaturgiei originale românești, iar cea de-a treia este operă a dramaturgiei originale maghiare, prezentată acum în premieră pe țară.

Creștere calitativă și cantitativă

– Ce aduc nou condițiile create pentru activitatea colectivului artistic al teatrului?

– Ceea ce este nou, deosebit, în activitatea noastră în noul teatru se referă în primul rând la condițiile de prezentare a spectacolelor. Nu întâmplător, teatrul s-a orientat în alcătuirea repertoriului stagiunii viitoare către piese ca *Vișorul* de Barbu Delavrancea, *Înșir-te mărgărite* de Victor Eftimiu sau *Omul cu arma* de Pogodin. Acest fapt este suficient de semnificativ pentru acțiunea de folosire la maximum a condițiilor noi de care dispunem. Sunt piese cu montare de mare amploare.

– După câte știm, în planul dumneavoastră e prevăzută și o extindere a activității teatrului.

– Într-adevăr. Pe lângă teatrul de stat din Ploiești a luat ființă un ansamblu de estradă va prezenta săptămânal patru spectacole în orașul Ploiești și două în regiune. Unele măsuri de organizare s-au și luat. În același timp, teatrul ca organiza stagiuni permanente în orașele Buzău și Târgoviște, unde vor fi prezentate săptămânal unul sau două din spectacolele care au avut loc în premieră la Ploiești. Se înțelege că nu numai Buzău și Târgoviște vor fi în atenția noastră, ci și celelalte orașe ale regiunii.

– În aceste orașe veți avea în să scene corespunzătoare?

– Da, vom avea. Trebuie să mărturisim că admirăm în mod deosebit grija pe care o au sfaturile populare din Buzău și Târgoviște pentru a crea teatre la nivelul corespunzător cerințelor moderne. Aceasta este și în avantajul nostru...

Șirul întrebărilor noastre era pe sfârșite. Poate că totuși am mai fi avut câte ceva de discutat, dacă nu s-ar fi ivit alți solicitanți. Ne-am mărginit deci la atâta și ne-am despărțit, mulțumind tovarășului Caragiu pentru lămuririle ce ni le-a dat.

Repertoriul discutat

Conform cimec.ro, titlurile de piese amintite în cadrul interviului au fost reprezentate astfel:

- *Arcul de triumf* – Premiera: 29 mai 1957; regia: Gheorghe Ionescu; scenografia: Liviu Ciulei; din distribuție: Zephy Alșec, **Toma Caragiu (Ciolac)**, Nelly Constantinescu
- *Trei generații* – Premiera: 30 mai 1957; regia: Harry Eliad; scenografia: Eugenia Buiuc Marinescu; cu: Zephy Alșec, Mihai Balaban, Dumitru Palade sau Nicolae Spudercă
- *O mie de ani* – Premiera: 7 aprilie 1957; regia: Harry Eliad; scenografia: Sergiu Singer; din distribuție: Mihai Balaban, Antoaneta Călinescu, Moț Negoescu; este singura reprezentare a piesei din teatrul românesc
- *Paharul cu apă* – Premiera: 4 august 1957; regia: Cristian Mihalache; scenografia: Sergiu Singer; cu: Anghel Bratu, **Toma Caragiu (Bolingbroke)**, Mircea Cuberschi
- *Înșir-te mărgărite* – Premiera: 14 martie 1958; regia: Harry Eliad; scenografia: Alexandru Caramanlău; cu: Victor Bucurescu, **Toma Caragiu (Zmeul Zmeilor)**, Joujou Pavelescu, Silviu Lambrino
- *Omul cu arma*, unul dintre proiectele nematerializate ale lui Toma Caragiu, a fost reprezentat o singură dată în teatrul românesc, în stagiunea din 1958/1959 de la „Bulandra”; scenografia piesei a fost realizată de Liviu Ciulei, care avea și un rol titular. Au mai interpretat Jules Cazaban, Victor Rebengiuc, Ștefan Ciubotărașu – în regia lui Ion Olteanu.

ILIE GÂLEA în dialog cu Ivone Scărlătescu

Un rol se construiește până la ultima reprezentație

Ivone Scărlătescu

Suntem într-una din cabinele teatrului ploieștean, Toma Caragiu. Ziua-n amiază mare, aceasta este un loc liniștit și putem sta de vorbă nestingheriți. Miroase a rufe proaspăt spălate, costumele atârnă gata pentru spectacolul serii, iar omul din fața mea îmi prezintă fiecare scaun din cabină. Curg peste mine o avalanșă de nume celebre, nume actuale, porecle și nume de alint. Aici, Ilie Gâlea se simte ca acasă. Se autodefineste hâtru, „bătrânul teatrului” pentru că peste o lună, la 20 iulie va împlini 64 de ani.

R - Cine este omul Ilie Gâlea, ploieșteanul Ilie Gâlea?

IG - Sunt născut în București de Sfântul Ilie. Odată cu mine s-au născut 20 de băieți și o fată. La toți, le-au pus numele Ilie iar fetei Ilinca. Am fost botezat sus pe deal cum treci podul Herăstrău, acolo e o biserică veche. Când aveam șapte ani, tata fiind militar, a trebuit să se mute. Familia l-a urmat și așa am ajuns noi în Ploiești și eu am devenit ploieștean. Iată că locuiesc aici de mai bine de 50 de ani. Tata tot bombănea că ne-au dat apartament la bloc, locuiam pe undeva la Complexul Mic, iar el era obișnuit la casă cu curte. Apoi ne-am așezat definitiv, între două cimitire, așa cum îmi place să spun: Cimitirul Eroilor (Parcul Monument al Eroilor sovietici) și Cimitirul Vișoara. Și dacă e să vorbim despre istoria Ploieștilor și despre cine ce a făcut mai frumos aici, ei bine, de acolo din cimitir ar trebui să începem să ne aducem aminte. Tot discut și ne tachinăm, eu cu dl. Ioan Groșescu (autorul cărții despre cimitirele Ploieștiului) cât de important este Vișoara. Mie, îmi place mai ales Ploieștiul vechi, iubesc locurile nedemolate și oamenii de acolo. Și sunt atâtea locuri care ar putea fi puse mult mai bine în valoare. Până la urmă, nu-i așa, orice ploieștean ar trebui să fie preocupat de obrazul și civilitatea urbei sale? Pe de altă parte, sunt o persoană cunoscută și recunoscută pe stradă. Mai mereu mi se cere să fac fotografii cu necunoscuți.

Am terminat Liceul I.L. Caragiale, așa că am o grămadă de cunoscuți ploieșteni care vin din zona aceasta și pe de altă parte, lucrând cu cei din Liceul Mihai Viteazul, am lărgit aria de cunoștințe. Vreo 15 ani am pregătit un grup de teatru la Alianța Franceză iar acolo au venit și colaboratori din afară. Am făcut teatru cu copiii, în română și franceză. I-am dus în turnee peste tot în Europa. Au fost la un moment dat chiar și fără mine la Festivalul de Teatru de la

Avignon (Franța). Acolo trupa a luat premiul I. Într-un an, am jucat la Teatrul [Molière](#), din Viena. Am jucat în franceză, iar austriecii au cerut și o piesă românească. Așa că le-am spus băieților să improvizeze ceva. S-a jucat „Sunt liber” de Băieșu. Acum toți tinerii aceia au ajuns oameni cunoscuți, unii chiar cu funcții și mă bucură de fiecare dată să-i revăd. E clar că tuturor le-a prins bine.

R: Să ne întoarcem cumva la viața de teatru. Primii pași...?

IG - Am fost pasionat de teatru din copilărie. Stând în Nord, am mers la școală generală de pe strada 8 Martie, cred că îi spune acum „Ion Creangă” și acolo au venit câțiva actori să racoleze copii talentați. Eu aveam înclinația asta pentru scenă, jucam la toate serbările, spuneam poezii, monologuri și chiar cântam. Da, da, am o voce bună! Mai apoi m-am înscris la Palatul Pionierilor, la cercul de foto și cinematografie. Am intrat la liceu, după cum am spus sunt caragialist și de aici m-au chemat la o piesă pe care teatrul o pune în scenă pentru tineri, dar unde erau și câțiva actori consacrați. Am fost ales în rolul principal. Piesa „O restanță în vacanță” o jucăm alături de Nicolae Gărdescu, un actor arhicunoscut pe atunci de la teatrul radiofonic, din seria Baronului Münchhausen. Eram în ultima clasă de liceu, la Teatru era director actorul Marcel Anghelescu și la un moment dat acesta întreabă dacă se găsește un tânăr așa „... mai nebun”. După ce m-au dăscălit bine, m-au trimis „sus”. Directorul avea un birou micuț (și domnul Gâlea arată spre tavan) și când deschid ușa, îmi fac intrarea cu trei pași de defilare, din cei învățați de la tata. Salut și raportează militarmente: „Să trăiți, m-am prezentat ...!” înțepenind în poziție de drepti. Marcel Anghelescu nici că se uită bine la mine și strigă: „Da, da, e destul de nebun! Băgați-l în distribuție”. Așa am fost remarcat în rolul lui Ilieș din *Despot Vodă*, de Vasile Alecsandri. Apoi am dat la

Institutul de Teatru din București. Numărul de locuri era mic, concurență acerbă. Doar șapte locuri pe an și unul pentru neîncorporabili. Nu am luat examenul din prima, așa că a urmat armata.

R - Ați făcut teatru și în armată?

IG - Ar fi trebuit să merg prezentator la Ansamblul „Ciocârlia” al Armatei, dar am ajuns într-o garnizoană cu armată dură, gândire obtuză, posturi de pază noaptea, zăpada cât un stat de om și unde un camarad mi-a fost mâncat de urs.

R - Și mai departe după armată ați perseverat?

IG - Nu m-am lăsat. M-am întors, m-am pregătit mai bine. Am încercat de șapte ori. Atunci am regretat anii aceia. Îi credeam „pierduți”, acum, privind retrospectiv, nu am nicio părere de rău. Am ajuns în clasa profesoarei Sanda Manu. În perioada facultății am făcut figurație și am jucat la Național și la Ion Creangă, teatrul din Piața Amzei. Ajungeam chiar și la Bulandra, ca să fiu mereu în preajma marilor artiști, să învăț. Am revenit acasă și din octombrie 1989 sunt la Teatrul din Ploiești. Radu Beligan (și-i imită vocea, gesticulând) spunea: „Dumnealui, mda, are stofă de actor.” Am jucat o grămadă de roluri, în teatru, cinema, am făcut

Ilie Gâlea cu Margareta Pogonat

reclame, am participat la festivaluri. Cred că numărul lor trece de 150. În 2012 am luat Premiul de Excelență ca cel mai bun actor ploieștean și mai încolo un Palme d'Or al reclamelor.

Am jucat sub îndrumarea unor nume mari de regizori. În primul rând, Sanda Manu,

dar și Alexandru Dabija, Victor Ioan Frunză, Grigore Gonța, Marcel Anghelescu, etc. și am avut onoarea de a fi alături pe scenă de o mulțime de actori îndrăgiți. Nu mi-ar ajunge spațiul să-i enumăr pe toți cei strânși în atâția ani, dar îmi sunt dragi în special Margareta Pogonat, Ștefan Iordache, Victor Moldovan, Ilinca Tomoroveanu, Traian Stănescu, Eusebiu Ștefănescu, Răzvan Vasilescu...

O mare bucurie este că am jucat împreună cu fii mei. Practic ei au crescut în teatru. Cu cel mare cred că am avut două spectacole. De fapt, până să plece din țară, el a făcut muzică și la alte câteva piese din repertoriul teatrului. Cu cel mic joc chiar acum „Cuscii din Tirana”. Iar acum artista familiei este

Anna, feblețea mea! (glasul i se înmoaie și descopăr un bunic înduioșat). Anna la 5 ani știe să cânte și chiar să bată la tobe cu talent și ritm înnăscut. (Și îmi arată cu bucurie, dovezi, în multe filmele și poze proaspete din telefon).

R - Cum e meseria de actor? Ați spus că e grea și frumoasă în același timp, dar...

IG - Artistul trebuie să aibă har. Cel cu har mai mult atrage în mod natural publicul și se face înțeles și iubit. După o viață în teatru descopăr că ceea ce ne spunea nouă Sanda Manu în facultate, ideea că actoria e 99% transpirație și doar 1% inspirație parcă nu e chiar așa. Harul face mult! Altfel, spunem numai vorbe. Oferim vorbe goale învățate pe de rost. Nu tu cuvinte cu rost, nu tu mesaj! Dacă e artă adevărată, atunci publicul, chiar dacă a râs, s-a relaxat, pleacă în minte cu gânduri la care să reflecteze acasă. S-a spus că stăpânesc substanța comică. Dar ea trebuie modelată. Uneori rolurile sunt făcute din contraste. Dacă de exemplu, vrei să construiești un personaj malefic, atunci îi dai cele mai dulci trăsături, pui actorul cel mai chipeș, înțelegi? Apoi, ia zi, de ce râdem la Caragiale? Râdem de nume, nu? De ticuri, de personaje. Dar în primul rând râdem la logica cuvintelor și înlănțuirea întâmplărilor. Asta e râsul din care avem de învățat. Pe de altă parte, ca actor trebuie să ai timp. Un artist are nevoie de timp, nu trebuie grăbit. Lucrurile și rolurile trebuie să se așeze. Acum lucrurile sunt mereu grăbite, mereu în schimbare și asta, cumva, mă nemulțumește.

Apoi mie, rolurile trebuie să mi se potrivească, să se lipească de mine. Uneori, rar, am primit și roluri care nu m-au încântat. Dar tocmai de aceea la ele am muncit mai mult, să le fac ale mele. Un rol, până la urmă, se construiește până la ultima reprezentație.

Uite, am jucat în *Take, Ianche și Cadâr*. Un spectacol care 12 ani a umplut săli întregi și s-a jucat de multe ori cu casa închisă. Eu în rolul lui Cadâr, personajul blamat, singuratic, cel fără copii, care își revărsă generozitatea și dragostea asupra Anei și a lui Ionel, copiii vecinilor. Uite, uneori doar un cuvânt cum ar fi „casă mică” poate să găsească o mulțime de interpretări ca să demonstreze această relație. (Și dintr-o dată, în fața mea, pe nepusă masă, apare personajul Cadâr cu o mini-demonstrație de rol.)

- *Cadâr batrân estem, vindem tot și la Ana trimitem. Asta suflet doare la el când Ana plângem. La Cadâr, voi copii estem. (...) N-am pic de avere afară de căsuța asta... Asta bani Cadâr înapoi nu primește! Asta Cadâr pentru Ana-Aniki adunat, pentru nunta de la Ana-Aniki păstrat... La Ana-Aniki dat... Allah așa auzit la Cadâr - Allah supărăm când Cadâr bani înapoi luăm...*

R - Cum este spectatorul ploieștean văzut de pe scenă? Am fost săptămâna trecută la teatru și am văzut cu bucurie că unele reprezentații au maximum de spectatori permisi.

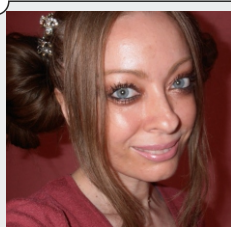
IG – Ploieștenilor, văd eu, le place comedia și teatrul de revistă. În același timp actorul, el are nevoie de aplauze. Meseria lui are nevoie de asta. Uneori sala e tăcută, glaciara și apoi te miri de unde vin aplauze neconținute. Alteori e câte unul care râde cu

un râs stringent, luat din zona sitcom-urilor (**situation comedy** - din seriile TV) și te scoate din rol. Eu cred în legătura actor - spectator, cea de după spectacol. Acel moment este pentru mine cel mai bun barometru. De aceea e important că am început să jucăm iar în sală.

Pe de altă parte, publicul trebuie să ceară calitate și repertoriu variat și să fie educat să ceară, nu trebuie să înghită tot ce i se oferă.

Evident, dl. Ilie Gâlea este un excelent cozeur. Are atâtea povești care se ramifică în alte povești, leagă oameni de întâmplări, toate demne de spus, demne de rămas în memorie. La plecarea din teatru nu uită să salute jovial tabloul de la ieșirea actorilor, o scenă în care apare într-un rol memorabil și să facă prin intermediul meu o invitație la teatru tuturor cititorilor revistei.

Loredana Stoica

Loredana Stoica este din anul 1999 cadru universitar la departamentul de Filologie al Facultății de Litere și Științe, Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești. În prezent conferențiar univ. dr., predă cursuri de Teoria literaturii, Estetică, Cultura populară în societatea românească actuală, Impactul presei audiovizuale asupra culturii românești. Doctorat în filozofie.

Filmul de artă – Lautrec, artistul cabaretului

Filmele biografice formează o categorie aparte de producții cinematografice, care facilitează atât demersul de cunoaștere a vieții artiștilor, venit din partea publicului nu neapărat inițiat, dar, desigur, cu un anumit format artistic, interesat de detalii existențiale, cât și aprofundarea tematică și documentarea pentru deja cunoscătorii în domeniu. În jurul vieții artiștilor, fie scriitori, fie pictori sau muzicieni etc., s-au țesut și s-au construit adevărate legende, detaliile de viață privată întreținând aura mitică, de fabulos și real, care îi umanizează și, totodată, îi plasează pe protagoniști în sfera nemuritorilor făuritori de frumos. Biografia și opera nu pot fi separate, e inevitabil impactul mediului de viață al artiștilor asupra operei și modul în care sfera existențială marchează subiectele și tematica imprimată în scris, muzică sau imagini.

Dintre filmele dedicate vieții pictorilor celebri

menționăm doar câteva: *Frida*, *Fata cu cerceș de perla*, *Modigliani*, iar din spațiul românesc *Ștefan Luchian*. Povești de viață tulburătoare, iubiri pasionale, destine tragice sau dramatice impresionează privitorul și ajută la înțelegerea profilului existențial și artistic cu amprentă asupra operelor. Din suita acestor filme, ne vom opri asupra celui dedicat lui *Lautrec – artistul cabaretului*, o producție din anul 1998, care îl aduce în prim plan pe extravagantul și controversatul pictor (post)impresionist, dar atât de umanul Henri de Toulouse-Lautrec. Desfășurat în plină Belle Époque, filmul surprinde mai multe planuri care completează tabloul de ansamblu al vieții și operei pictorului

francez, construindu-se ca o operă de artă în sine. Chiar titlul ne introduce în atmosfera boemei pariziene și a cabaretului cu personajele sale pitorești, imortalizate de Lautrec în afișele și tablourile lui inedite, dedicate spectacolului și spectaculosului Moulin Rouge. Frecventarea acestui mediu care l-a adoptat și i-a devenit familiar și familial l-a inspirat ca ilustrator și promotorul poster-ului publicitar, atât ca reclamă, cât și ca lucrare artistică. El este realizatorul afișelor cu dansatoare și cântărețe de cabaret, în care surprinde lumea cancan-ului, strălucitoare și dezolantă deopotrivă.

Filmul prezintă mediul de proveniență aristocrată a artistului, însă cu o înrudire nepotrivită a părinților, veri între ei, care a fost speculată ca o degenerare și cauză posibilă a bolii care îi chinuie copilăria și îi marchează întreaga viață, mic de statură și cu un fizic diform, în ciuda căruia a fost extrem de iubit și agreat în cercurile de prieteni și în mediile boeme în care s-a integrat perfect. Copilăria și adolescența artistului se desfășoară într-o atmosferă idilică și emancipată, cu petreceri luxoase, cu părinți protectori – mama dedicată și devotată lui până la final, cu o mare înțelegere pentru stilul său de viață; tatălui extravagant, pentru care viața înseamnă „vânătoare și femei”, îi sunt tolerate escapadele amoroase, într-un pact nescris de complicitate aristocratică și iubire dincolo de reguli și prejudecăți, deși acesta se recunoaște nedemn de contesă, în timp ce Henri o venerază ca pe o regină și zeiță. De mic iubește viața și oamenii, este înconjurat de afecțiunea prietenilor care îl apelează Domnule Șontâc-șontâc și, fără a fi complexat de infirmitatea sa, se autoironizează.

Banii îi întrețin excentricitățile, intră în boema pariziană, este jovial, dorit la petreceri, mereu vesel, generos și emancipat, libertin, dar copilăros, cu o relație specială cu mama sa, care i-a înțeles nevoia de frumos și extravaganțele ca pe lucruri normale pentru un artist. Intră în lumea obscură, sordidă din Montmartre, unde este acceptat imediat de cântăreții străzii, care desfid bunele maniere și trăiesc după bunul plac.

Filmul surprinde mediul artistic cu gesturile de frondă ale pictorilor impresioniști în lupta dintre tradiție și inovație. Lautrec îl idolatrizează pe Degas pe care îl consideră „artistul secolului” și care îi vinde din tablouri; apar nume celebre: Monet, Renoir, Vincent van Gogh, de care l-a legat afinitatea artistică și o prietenie specială.

Se îndrăgostește de Suzanne Valadon, o tânără pictoriță care frecventează boema artistică, îi pozează lui Renoir ca model și îl iubește sincer pe

Henri, însă relația lor este una contorsionată, sub semnul geloziei sentimentale și ego-ului artistic, libertinismului amândurora; Suzanne este depresivă și pesimistă, iubește pictura lui, dar se simte neapreciată. Între insistențele ei de a se căsători și ezitățile lui se repetă despărțiri și împăcări, ea e geloasă pe iubirea lui universală pentru urgisiți și proscrisi, în final îl părăsește pentru un logodnic respectabil. Pe Henri îl consolează familia bordelurilor, care îl adoră, iar el ridică protagonistele caselor de toleranță la rang de prințese; iubește pe cei neajutorați, care duc o viață tumultuoasă, își caută modele și surse de inspirație în periferii, pentru a descoperi frumusețea brută, autentică, dezvoltă tematica suferinței cu personaje năpăstuite, într-un amestec decadent de frumos și grotesc, fascinație și tristețe, ardent și obscur, o variantă picturală a poeziei lui Baudelaire; vede noblețe și demnitate în depravare și suferință.

Afișul pentru Moulin Rouge îi aduce succes și încununarea genialității într-o artă nouă, dar bucuria îi este umbrită de vestea sinuciderii lui van Gogh, care îl afectează tulburător. Excesele, alcoolul, adăugate la însingurare și lipsa de inspirație îl degradează, se retrage, se autodistringe, e devorat de obsesia de a picta, doarme pe străzi, își revine când acceptă să îi pozeze Helene, o tânără și frumoasă spălătoreasă pe care o ruga de multă vreme să îi fie model, considerând-o un reper de frumusețe nealterată în lumea periferiilor, înflorită în sărăcie și căreia îi descoperă adevărata strălucire tragică abia în clipa în care aceasta se sinucide, nefericită într-o iubire pierdută, moment care îl descurajează o dată în plus. I se agravează stările de depresie și furie, își incendiază repetat atelierul, e internat la ospiciu; tatăl privește tragic și resemnat cum se stinge familia și, cu o iubire fără margini, îl numește „micul meu rege”, într-un deznodământ trist, căci moare la castelul familiei, în brațele mamei sale.

Scena de final confirmă o dată în plus realizarea artistică a filmului și autenticitatea cu care surprinde esența existenței și a operei lui Toulouse-Lautrec – cortegiul funerar este un alai colorat format din lumea veselă, efervescentă, frenetică a spectacolului parizian, un alai care îl petrece în ritm de dans, cu bucuria revederii și a reîntâlnirii cu cei care l-au iubit și l-au considerat de-al lor în ciuda statutului și pe care el i-a înțeles și iubit cu mărinimie. Filmul este o capodoperă ce surprinde lumea artistică în plină Belle Époque-Art Nouveau, o bijuterie cinematografică ce completează gala exponatelor tematice despre viețile de poveste ale marilor artiști ai lumii.

Cum va fi viața culturală dincolo de pandemie

Seria nouă a revistei *Atitudini* își propune să devină o publicație în paginile căreia publicul nostru să găsească idei și opinii care să-l inspire, să-l îndemne la reflecție și care să-i fie repere într-o lume în continuă mișcare. Din această perspectivă, propunem o anchetă privind cultura postpandemie. Personalități ale vieții culturale naționale, specialiști cu impact semnificativ în domeniul lor atât la nivel național, cât și internațional și-au găsit răgaz să ne răspundă la întrebările anchetei. Astfel, în numărul precedent (iunie 2021), au răspuns Serenela Ghițeanu, Claudius Docu, Marta Petreu, Dan Lungu, Radu Mârza, Vasile Igna, Arleen Ionescu, Bogdan Murgescu, Diana Rînciog, Codruț Constantinescu, Michael Finkenthal, Alina Pavelescu, Călin Vlasie.

În acest număr vă prezentăm cea de-a doua parte a anchetei.

Ultimul an și ceva, „timpul pandemiei”, a însemnat reformularea unor strategii culturale și de comunicare, de la viața „reală” la cea online, trecând prin termene și amânări succesive; având în vedere cele mai recente date cunoscute, care lasă mai multe speranțe unei rapide reveniri la o viață fără covid, vă rugăm să ne răspundeți la întrebările următoare:

1. Credeți că un pașaport covid poate facilita o epocă a normalității?
2. Care este intervalul în care viața culturală ar putea reveni la o dinamică anterioară lui martie 2020?
3. Perioada postpandemică va fi una a renașterii, a revenirii la vechile modele și practici sau, mai degrabă, a anomiei culturale?
4. Ce strategii culturale ar trebui formulate pentru revenire?
5. Care este/ar fi cel mai bun exemplu de reformulare/revenire pe care l-ați observat, la noi sau „la ei”?

Ovidiu Pecican este prozator, eseist și istoric, prof. univ. dr. la Facultatea de Studii Europene a Universității Babeș-Bolyai din Cluj. În prezent, este conducătorul a trei

reviste culturale: *Steaua*, *Avalon* și *La Mongolu*.

Specialist în Evul Mediu, a semnat *Troia*, *Veneția*, *Roma*. *Studii de civilizație europeană* (1998), *Lumea lui Simion Dascălul* (1998), *Arpadieni, angevini, români. Studii de medievistică central-europeană* (2001), *Sânge și trandafiri. Cultura ero(t)ică în Moldova lui Ștefan cel Mare* (2005), *Între cruciați și tătari. Creștinătate occidentală și nomazi în Europa central-sud-estică* (2006), dar și lucrări de europenistică, precum *Europa – o idee în mers*, 1997 (reeditări, 1999, 2002, 2005), *Romania and the European Integration* (1998).

În literatură, debutează cu romanul *Eu și maimuța mea* (1990), semnând ulterior volume de proză precum *Razzar* (1998), *Darul acestei veri* (2001), *Clipuri* (2001), *Imberia* (2006). Autor de dialoguri și interviuri cu Nicolae Breban, Gheorghe Grigurcu, Ion Solacolu, Laszlo Alexandru, scrie critică literară (*Sertarul cu cărți*, 2007, *Reuniunea anuală a cronicilor literare*, 2008), teatru (*Arta rugii*, 2007, în colaborare cu Alexandru Pecican),

îngrijește ediții din Hasdeu, Ureche, Geoffroy de Villehardouin (*Cucerirea Constantinopolului*, 2002)

1. Nu. Alte acte? Altă birocrăție? Alte forme discriminatorii? Alte bariere? În orice formă ar fi adoptat pașaportul și oricât de provizoriu, în Europa unită, cel puțin, el va reprezenta un pas înapoi față de ideea înlăturării barierelor din calea comunicării umane cât mai libere și nestingherite.

Și apoi te întrebi: o fi un asemenea pașaport orientat împotriva răspândirii pandemiei, sau este un instrument de lucru polițienesc ce disimulează îngrijorarea stârnită de valurile noi de migratori? Are vreo legătură sau nu cu terorismul?

În orice caz, întrebarea rămâne: câtă prevenție și câtă ipocrizie socială exprimă pașaportul menționat?

2. Intervalul dintre folosirea pandemiei ca pretext pentru a nu finanța cultura, a nu o „practica” (trăi), a nu o crea și facilita, pe de o parte, și revenirea la evidența că fără cultură indivizii, comunitățile, popoarele cad, destul de repede, în afara civilizației, regăsind gregarul, anomia, haosul presocietal. În cazul unora, pandemia nu a fost prilej de abandonare a condiției bipede și inteligente, nici a celei superior sensibile exprimabilă prin artă. În cazul altora, nici edicte pogorâte de sus nu vor putea corecta prăbușirea condiției umane în stări cvasi-animaliere

dominate de angoase, paralizii sociale, egoism feroce și răutate la adresa semenilor, zoologiei și naturii.

3. Ca de orice, și, și. La nivelul anumitor elite, probabil relativ restrânse, se va dori o restaurare a normalității. Cel puțin psihologic nu va fi nici asta ușor de împlinit. Pentru mulți alții, formele alterate de comunicare, de democrație, de comunicare interumană vor constitui un bruiaj acoperitor pentru destulă vreme încă. Depinde totul de voința celor puternici, politicieni sau nu.

4. Variate, multiple, decise după caz. Voința liber exprimată a inșilor cu inițiativă, demersurile instituționalizate pro-active, ba chiar și legiferarea ar putea avea un rol impulsivant în acest sens. Dar sunt multissime variabile și sunt greu de cuantificat.

În ce mă privește, am folosit criza pandemică pentru a suplini după puteri ceea ce lipsea și mai lipsește încă de pe piața culturală: am întemeiat o revistă de cultură nouă, AVALON, pe care o distribui gratuit în formă electronică și în formă tipărită. Spiritul de inițiativă și voința de creație nu pot fi înfrânte de un virus, oricât de virulent ar fi el. Nici de spaimile de proximitate, pentru mulți paralizante...

5. Cel mai îndeaproape observat caz de „revenire” a fost chiar al meu: după o clipă inițială de derută, m-am adunat și am mers mai departe. Ce, dacă știm că nemurirea ne este interzisă, să încetăm să o căutăm?

Luminița Medeșan este redactor la revista de didactică a limbii și literaturii române *Perspective*, editată de Asociația Națională a Profesorilor de Limba și Literatura Română (ANPRO) „Ioana Em. Petrescu”. A fost profesoară la Grupul Școlar Economic Administrativ „Mircea Vulcănescu” din București și la Colegiul Național „George Coșbuc” din Cluj.

1. Cred că cei vaccinați sunt mai protejați față de posibile infectări. Unii, chiar vaccinați, au făcut forme ușoare sau au fost, poate, purtători ai virusului. Dar ei prezintă, și pentru sine și pentru ceilalți, riscuri mai mici. Logic ar fi să aibă libertate de mișcare, fără a-i discrimina pe cei nevaccinați. Aceștia riscă cel mai mult. Unii asumat, alții din comoditate sau din

lipsă de informare.

2. Cred că primăvara următoare, a anului 2022. Și gripa spaniolă a durat doi ani. Fără vaccin, cu o mobilitate mult redusă față de cea înregistrată acum, când, cu toate restricțiile, oamenii s-au mișcat mult. Paradoxul este că deși avem vaccinuri pe alese, rata de imunizare rămâne mică.

Librăriile au fost aproape tot timpul deschise. Acum s-au reluat lansările live.

Deja s-au deschis bibliotecile, deși unele au pierdut personal din pricina unor decidenți obtuși, spațiile expoziționale, cinematografele, teatrele.... Se anunță festivaluri. Vom vedea. Să observăm și cum s-au modificat cutumele consumatorilor culturali. Unii declară că perioada de restricții le-a dat posibilitatea de a vedea mai multe spectacole, de a audia mai multe concerte, de a intra în muzee altfel inaccesibile. Pentru că au avut acces online. Îi cred, dar nu asta e opțiunea mea pentru consumul cultural.

3. Deocamdată, public este. Sălile sunt pline, acolo unde se întâmplă ceva. Sau spațiile unde au loc lansări de carte sau lecturi (vezi Muzeul Literaturii din București) Și câte altele.

Mai problematică mi se pare situația școlii. Online-ul e obositor și discriminatoriu. E un simulacru, un substitut de criză, nu o soluție. Se pot transmite conținuturi, dar nu se poate face educație. Fără prezența vie, fără fluidul energetic și afectiv care se creează între profesor și elevi, fără disciplina punctualității și a ținutei vestimentare, fără constrângere nu faci educație. Școala își pierde, prin online, caracterul instituțional și cel de autoritate formativă. În plus, sănătatea emoțională, fizică și mentală a tinerilor au mult de suferit. Intrarea în epoca ecranului global (Gilles Lipovetsky) trebuie temporizată cât mai mult.

4. Cine să le formuleze? E nevoie de ofertă culturală cât mai variată, sprijinită, subvenționată, finanțată. Nu prea cred că se va întâmpla asta. Independenții vor avea de suferit.

5. Rebranduirea revistelor *Familia* și *Timpul*, în ciuda măsurilor administrative aberante în cazul primeia. Faptul că în unele teatre s-a repetat cu obstinție imediat ce a fost posibil. Radu Afrim a scos cel puțin două premiere. Se anunță FITS, TIFF și festivalul Enescu. Va fi festivalul de muzică veche la Miercurea Ciuc. E Gaudeamus la Oradea. De la noi. De „la ei”, tocmai se desfășoară Festivalul de la Cannes. Cred că e ediția a 74-a.

Ion Bogdan Lefter, scriitor, critic literar, analist cultural și politic, este directorul Școlii Doctorale a Facultății de Litere de la Universitatea din București. A întemeiat și condus o serie de reviste

importante pentru fenomenul literar și artistic contemporan, precum *Contrapunct* (1990-1992), *Observator cultural* (2000-2005), *aTitudini* (2006-2009), contribuind decisiv la definirea unor curente și direcții ale postmodernismului. Dintre volumele sale: *Postmodernism. Din istoria unei „bătălii” culturale* (2000, 2002, 2012), *Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române* (2000, 2012), *Scurtă istorie a romanului românesc (cu 25 de aplicații)* (2001, 2013, 2014), *Anii '60-'90. Critica literară* (2002), *Primii postmoderni: Școala de la Târgoviște* (2003), *5 poeți: Naum, Dimov, Ivănescu, Mugur, Foarță* (2003), *Despre identitate. Temele postmodernității* (2004), *Flashback 1985: Începuturile noii poezii* (2005), *7 postmoderni: Nedelciu, Crăciun, Muller, Petculescu, Gogea, Danilov, Ghiu* (2010), *O oglindă purtată de-a lungul unui drum. Fotograme din postmodernitatea românească* (2010), *Începuturile poeziei postmoderne. 1977-1985* (2016), *„Generaționismul” literar. Concepte, istorie, mărturii* (2016).

Pentru susținerea culturii și-n pandemie, și după...

În perioadele marilor crize, în „miezul” lor, știm când s-au declanșat, nu și cât vor dura. Șocurile inițiale produc mari intensități de moment și sentimentul că vor trece repede, imediat ce punctele de apogeu vor fi depășite și vor veni refluxurile. În clipele în care conștientizăm că se întâmplă lucruri teribile, acum-acum, nu ne putem imagina ce va fi peste o zi-două-trei, peste câteva săptămâni, cu atât mai puțin peste luni sau ani. Cine-ar fi crezut – în afară de medici, mai ales de cei specializați în epidemiologie – că pandemia coronavirusului SARS-COV-2 și a bolii cu sigla COVID-19, declanșată (pandemia) la sfârșitul anului indicat, 2019, de fapt răspândită în următorul și prelungită până azi, va dura atât de mult?! Suntem acum, când scriu, în vara a doua, a lui 2021, la un an și patru luni

de când a ajuns și-n România. „Valul al treilea” s-a retras și senzația generală e că ne putem relua viețile ca înainte. Totuși, „al patrulea” a pornit din India, unde a făcut ravagii, și se răspândește în lume, se apropie și de noi. Afectează deja câteva țări europene, nevoite să reintroducă restricții publice. Specialiștii avertizează că vine! Încât s-ar putea ca finalul cel fericit să nu fie foarte aproape. Cât de „fericit” mai poate fi după o atât de lungă perioadă de criză și după peste 4 milioane (deocamdată) de morți pe Planetă...

Consecințele se știu: umanitare, sociale, economice, educaționale, pe toate planurile. Inclusiv cultural: dramatice în unele domenii, ale „artelor spectacolului”, care, având nevoie de scene și de săli cu public, au fost complet blocate multă vreme, atenuate în cazul celorlalte, care presupun lucrul în solitudine la masa de scris sau în atelier și expunerea în condiții mult mai ușor de menținut în limitele siguranței sanitare, sub formă de cărți tipărite, vândute în librării sau la tarabe, eventual comandate și livrate la domiciliu, sau în muzee și galerii cu acces limitat, pentru grupuri restrânse de vizitatori. În lunile calde ale finalului de primăvară s-au reluat spectacolele de teatru și celelalte, cu public în număr restrâns, într-un final plâpând de stagiune. Au repornit de-a lungul verii festivalurile, tot cu limitări de participare. Continuă și formulele „on-line”, iar la evenimentele „cu participare fizică” se verifică certificatele de vaccinare la intrare sau se fac teste pe loc și purtarea măștilor rămâne obligatorie. Altfel spus, suntem încă departe de normalitatea antepandemică.

Ce va urma după? Cine poate ști ce va fi?! Și când?! Opiniile generale, despre întreaga societate, la noi și pe Planetă, oscilează între extreme: unii spun că „nimic nu va mai fi ca înainte”, că întregul nostru mod de viață se va schimba, în timp ce alții profetesc o revenire completă însoțită de uitare, de ignorarea crizei prin care trecem acum. Mai mult ca sigur că realitățile nu vor fi „ultra-radicale”: generațiile de azi, începând cu cele mai fragede și cât de cât conștiente, de la copiii care n-au cum să nu rețină că au făcut școală prin Internet și până la maturii de toate vârstele, vor păstra multă vreme în amintire ce li s-a întâmplat; dar nici modificări masive nu se vor produce, nu ne vom ascunde unii de alții, nu se vor mai purta măști pe figuri, nu ne vom mai da pumni sau coate în loc să ne strângem mâinile, nu se vor muta toate activitățile în Internet sau pe alte „suporturi” viitoare, între participanți aflați „la distanță”. Ceea ce acum ni se pare caracteristic pentru perioada pandemică și credem că se va generaliza după e – de fapt – doar o intensificare a unor

fenomene pre-existente, a unor evoluții tehnologice și informatice care-și vor urma cursul, rămânând ce-au fost de la început: alternative mai rapide, mai comode și mai ieftine la deplasările astfel-evitabile, la aprovizionările consumatoare de timp, la alte operațiuni care se pot fi rezolvate eficient din fața ecranelor prin intermediul cărora transmitem și primim mesaje, dăm comenzi, comunicăm mai expeditiv. Mai vechea tendință într-acolo, accelerată în condițiile restrictive ale pandemiei, când au devenit soluții exclusive sau dezirabile în locul mișcării libere prin spațiul public contaminat cu blestematul coronavirus, își va urma cursul, însă fără să înlocuiască integral ocupațiunile noastre „tradiționale”. Istoria a avansat întotdeauna cu noutăți și cu schimbări și la fel va fi și-n viitor. Până ca omenirea să ajungă la formule de viață ca-n literatura și-n filmele *science-fiction* de până acum, în societăți complet robotizate, eventual decadente, după ce resursele naturale se vor fi epuizat și totul în jur va fi calcinat... mai este cale lungă sau poate că nu se va întâmpla deloc!

În ce privește cultura: când nu va mai exista pericolul infectării epidemice, se vor relua spectacolele fără scaune goale obligatorii între plătitorii de bilete și se vor elimina restricțiile de acces în toate spațiile artistice, ca pretutindeni. Dar tendința de scădere a vânzărilor de carte și deci și a tirajelor în favoarea lecturii pe ecrane electronice va continua, căci ține de firescul epocii. Vor fi tot mai numeroși absolvenții de studii artistice, vizuale, muzicale, teatrale sau cinematografice, căci atracțiile vor crește în societăți cu nivele de educație în continuă creștere, și le va fi din ce în ce mai greu tinerilor cu asemenea aspirații să-și găsească „piețe de desfacere” pentru produsele creativității lor. Instituțiile culturale vor rămâne în marea lor majoritate perdante financiar sau... și mai falimentare. Dificultățile suplimentare aduse de pandemie n-au făcut decât să agraveze situațiile și-așa dramatice cu care artiștii se confruntau înainte. (Se-nțelege că scot din discuție așa-numitele „genuri de consum”, de largă „adresabilitate”, care vor avea în continuare vânzări bune și se vor descurca sau vor produce și averi...)

E obligatoriu ca soluțiile să implice statul. An de an, mandat după mandat, parlamentarii, guvernanții, administrațiile locale din perioada postcomunistă au tratat cultura „ca pe o Cenușăreasă” (metafora curentă...), deși domeniul e esențial pentru orice societate, pentru identitatea unei comunități. Și nici n-ar costa mult, asta nu prea înțeleg politicienii autohtoni! Pe deasupra, ce se cheltuie de la buget

pentru artă e pe termen lung o investiție nu doar necesară, vitală pentru istoria națională, ci și rentabilă, doar că nu pe loc, nu dacă judecăm simplist-economic: marile valori pe care le cerne timpul asigură până la urmă și vânzări, încasări, beneficii. Circula cândva ideea, nu știu dacă bazată pe calcule sau doar isteț născocită, cum că întreprinderea românească cea profitabilă dintotdeauna ar fi... Eminescu! Multiplicarea poeziilor sale de peste un secol încoace, în uriașe tiraje succesive, a adus încasări importante și ritmice cu cheltuieli minime, doar în hârtie și cerneluri tipografice...

După instalarea pandemiei ar fi fost – așadar – necesare măsuri de susținere a artelor și-a artiștilor similare celor adoptate de guvernanți pentru salvarea economiei. Și e mare nevoie de politici culturale ample, „sistemice”, bine gândite, de finanțări inteligente ale creativității, susținute de politicieni cultivați și vizionari. Îi avem? Aceasta-i întrebarea cea shakespeariană...

Aproape închis – Mihaela ILIE

Sașa Pană

Născut în '02. Memorii – file de jurnal – evocări

Editura Pandora M, Colecția ANANSI, Seria Ego. Coordonatorul colecției: Bogdan Alexandru-Stănescu

Binecunoscutul arhivar al avangardei istorice românești, poetul Sașa Pană, este autorul unor texte fundamentale pentru înțelegerea fenomenului, între care poate fi amintită *Antologia literaturii române de avangardă* (apărută în 1969, cu o prefață de Matei Călinescu) sau *Născut în '02*, cunoscutele memorii despre lumea de ieri și de azi. Revista *Atitudini* publică un fragment în avanpremieră din noua ediție (a doua, după cea din urmă cu aproape 50 de ani, de la Editura Minerva), aflată în curs de apariție în colecția ANANSI a Editurii Pandora M.

AMINTIRI? EVOCĂRI? MEMORII? În primul rând, amintiri. Amintiri dintr-o viață dublă, triplă, cvadruplă: de scriitor, de medic, de militar „de carieră” și de luptător social. Sectoare care uneori se intersectau, iar alteori își urmau făgașul lor. Au trecut decenii fără să se pună, de cei care mă cunoșteau, semnul identității între Sașa Pană scriitorul și publicistul și Alexandru Binder care, pornind de la

elev de școală militară, a urcat prin ani (aproape 40) toată ierarhia medicului militar până la epoletul de colonel, pe care l-a purtat 12 ani, între scriitorul neconformist, iconoclast și medicul militar supus ordinelor, disciplinat și pretinzând subalternilor aceeași comportare. (Oarecum netolerant la greșelile... altora.) Bine notat de superiori la fiecare semestrială întocmire de foaie calificativă, în aprilie și octombrie, an de an.

Prin acea vreme, adică a armatei regale, a Marii Mute, un militar nu putea să colaboreze la vreo publicație sau să-și tipărească o carte decât cu avizul favorabil, în urma controlului manuscrisului, de către o anumită secție din Marele Stat Major. Și, bineînțeles, nici un rând din cele ce scriam nu ar fi obținut viza necesară. Autorul lor putea obține, în schimb, un mandat de prezentare la Tribunalul Militar (ș.a.m.d. Jilava, reformă...). Cum am trecut prin această Scila și Caribda, pe sub o autentică sabie a unui Damocles, ani îndelungați, a fost o întreprindere aproape unică (personal, nu cunosc un caz similar) și ea se va desluși în paginile ce urmează. Anticipez cu precizarea că în nici una din unitățile militare în care mi-am împlinit serviciul (mă refer exclusiv la perioada dintre cele două războaie mondiale), oricare din camarazii mei, până la colonelul comandant, ar fi pariat o mie de lei contra un leu că medicul lor nu e scriitor (și încă din cei „trăzniți” – cum au aflat peste decenii) decât într-o completare a foilor de observație clinică ale soldaților internați la infirmerie, într-o întocmirea regulamentarelor statistici sanitare sau în redactarea de rapoarte, care încep invariabil cu „Am onoare să raportez” sau „Vă rog să binevoiți”. O singură dată, colonelul dr. Nae Marinescu – vestitul „organizator” cu ale cărui isprăvi ne vom întâlni peste ani și pagini –, pe atunci director al Institutului sanitar militar, a rostit un adevăr – fără să știe – când, cu vocea-i calmă, egală, dar purtătoare de furtuni periculoase și privindu-mă cu acea răceală care îngheța pe firavul elev, mi-a silabisit: „Dumneata stai ca un spin în mijlocul nostru”. Dar el nu se referea la cea de a doua și necontrafăcuta mea identitate – care se și manifestase cu un an în urmă, în coloanele *Opinie* ieșene –, ci la demascarea unor matrapazlăcuri – pe care le voi aminti la timpul potrivit.

Dorința de a evoca unele întâmplări și pe câțiva oameni pe care am avut fericirea și, alteori,

neplăcerea să-i întâlnesc în mediile scriitoricești, gazetărești, militare, medicale și altele îndelung frecventate și cu răbdare... suportate mă urmărește de mult. Nu știu dacă n-am pornit prea târziu și dacă voi ajunge până la fila pe care să pot scrie, cu cugetul împăcat, *Scribi* (așa cum oratorii romani, ca un fel de punct, rosteau Dixi). Iată de ce am primit propunerea Editurii Minerva, prin tov. Z. Ornea, de a înnegri câteva sute de file cu amintiri care, deocamdată, să acopere patru decenii.

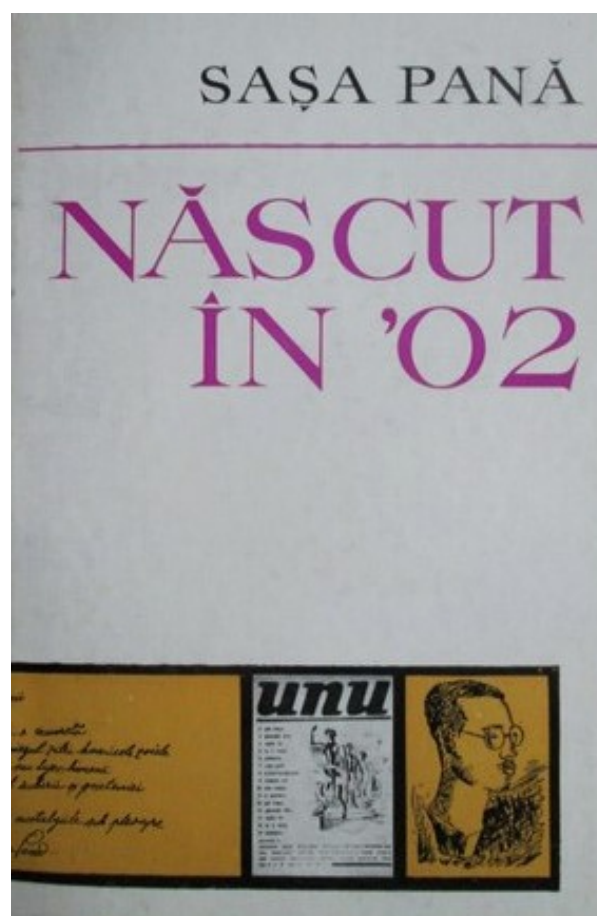
Memoria mea e bună. Un proverb rusesc (citat de Ilya Ehrenburg în primele pagini ale amintirilor sale) spune: „Viața e grea pentru cine își amintește totul”. Sunt dintre aceștia. Mai sunt colecționar, aproape maniac. Nici o carte poștală, scrisoare sau bilețel primite începând de prin 1919 nu am aruncat. Chiar comunicatele oficiale din timpul războiului, ziarele din acei ani și altele importante nu le-am risipit. Apoi: decupări din ziare, caricaturile „Chestia zilei” din *Adevărul*. Toate sunt clasate în cutii și lăzi pe luni și pe ani. Am redactat câteva reviste. Nu-mi lipsește nici un manuscris, fie din cele publicate sau nepublicate. La fel și cu manuscrisele cărților apărute în editurile *unu* (1928-1947) și *Orizont* (1944-1947). Nici o revistă și nici o carte din multe miile citite, încă de pe când eram copil, de la *Fluierașul* lui Florian Cristescu (cel cu *Familia Roademult*), de la craioveana revistă școlărească *Bunul prieten* și admirabila *Revista copiilor și a tinerimii* a bravului cetățean C.G. Costa-Foru și până la ultimul periodic în curs de apariție, pe lângă altele mai vechi moștenite de la părinți sau cumpărate de la anticarii de pe Cheiul Gârlii (pe când Dâmbovița nu curgea ferită de vederea oamenilor). Am vaste colecții de ziare, fotografii, cărți poștale ilustrate, programe de la spectacole, necroloage și câte altele se adună în casa unui colecționar. Posed 12 bibliorafturi pline cu câteva mii de note și articole critice – laudative și invective – câte s-au publicat în legătură cu mișcarea de avangardă din România, mai ales. Tocmai pentru că ar fi păcat să nu folosesc un material devenit arhivă și pentru ca să dau posibilitate cititorilor din actuala generație să le cunoască – în măsura în care au contingentă cu viața mea. Și foarte rezumate, pentru că editorialele coli, obținute, sunt un tragic pat al lui Guttenberg!

Născut în '02 nu va fi doar cartea unei vieți, ci totodată, și mai ales, a unei epoci. Decenii am ținut un jurnal în care am consemnat evenimentele la care participam zi de zi. Dar și altele pe plan european, mondial, când era cazul. Poate, cândva, acele caiete vor interesa ca atare, ca materie primă. Deocamdată, ele vor fi un adjuvant al memoriei, araci pentru

amintirile ce vor urma.

Un cuvânt și despre biblioteca mea. N-am împrumutat nici o carte. Mai exact: cele câteva cărți, când, cedând insistențelor și unei anumite conjuncturi (citește interese), m-am abătut de la acest principiu, acele cărți nu s-au mai înapoiat la locul lor. În casă la mine, în bibliotecă, există afișată o listă împrejmuită cu un chenar de doliu, în care arăt nominal cui am împrumutat respectiva carte. În schimb, orice carte sau revistă a fost și mai poate fi consultată, citită într-o cameră unde nu-l inoportunează nimeni pe vizitatorul meu. Studenți, studențe, ziariști au folosit acea încăpere să-și prepare lucrările pentru examenul de stat la filologie sau pentru alte scrieri. Multora le-au folosit și lămuririle mele orale, mai ales întru completarea unor bibliografii. La dispoziție a stat oricui un material exhaustiv – cărți, reviste, manifeste – privind curente de avangardă românești și în mare măsură franceze.

Am ajuns la ultimele rânduri ale acestor cuvinte introductive. Voi face o ultimă mărturisire: voi scrie numai adevărul. Uneori el va părea neverosimil. Această remarcă a făcut-o și Pascal. Oricum, cele ce urmează le vreau mai mult gânduri iscate de amintiri decât povestea unei vieți.

Coperta ediției 1973

A treia lectură

Daniel Cristea-Enache

Au trecut peste 65 de ani de la apariția unui roman care l-a proiectat pe autorul său în centrul interesului critic și public, pentru mai multe generații.

E vorba de *Moromeții*, apărut în plin „obsedant deceniu”, în 1955: una dintre rarele cărți care salvează intervalul realismului socialist de la falimentul estetic total. E drept că romanul a cunoscut multe ediții și Preda l-a revizuit până a ieșit capodopera *definitivă*. Rămâne însă un fapt că în anii directivelor de Partid și ai maculaturii ideologizate intitulate fraudulos „literatură” au văzut lumina tiparului două romane excepționale, *Moromeții* al lui Marin Preda și *Groapa* de Eugen Barbu.

Ce ne mai spune, azi, *Moromeții*, în ce fel recitim această capodoperă de proză realistă? O capodoperă are un regim atemporal, ne arată estetica, însă receptarea unei cărți variază de la o epocă la alta și de la generațiile sincrone cu ea la cele ulterioare. Noi nu citim niciodată „atemporal” un roman, chiar dacă paginile sale au capacitatea de a ne „transporta” dincolo de realitatea dată și prezentă. Citim într-un acord de profunzime cu aerul epocii în care ne-am format și al experiențelor inevitabil diferite prin care publicul din 1955 înseamnă altceva decât publicul din 2021.

E posibilă o a treia lectură a *Moromeților*, într-o altă grilă decât cea ideologică a anilor '50 și cea estetică a „șazecismului”? Pentru a răspunde la această întrebare, e nevoie să rezum traiectoria critic-interpretativă a lecturilor anterioare, la care tocmai m-am referit. Prima, în spiritul și în litera realismului socialist, aplica romanului o bine cunoscută, în epocă, schemă ideologică. Conflictul din *Moromeții* era rezumat și interpretat în cadrul explicativ al luptei de clasă, cu țărănimea doritoare de a munci, dar lipsită de resurse, și cu reprezentanții odioși ai lăcomiei de pământ și de bani, care înșală, fură, se înfruptă din sudoarea muncii altora.

Ilie Moromete, personajul central, era însă greu de caracterizat prin acest tip de lectură, astfel că nu întâmplător el a devenit pivotul celeilalte interpretări critice, datorate criticilor „șazeciști”. O interpretare în care marca țărânului *atipic* devenea esențială și în care lui Ilie Moromete i se subliniau replicile savuroase, comedia limbajului, gratuitatea comportamentală, filozofia de viață la antipodul celei

achizitive. Lupta de clasă s-a văzut astfel substituită printr-o particularizare a protagonistului nu numai epică, ci și critică. Această critică estetică a mers pe urmele lui Preda și, înțelegând ponderea personajului, l-a făcut pe acesta purtător al unui alt „mesaj”. Ilie Moromete contemplând *lumea* și râzând de consătenii inferiori lui ca inteligență (nu și ca poziție socială) a devenit mult mai important decât Ilie Moromete ca țaran „tipic”, exploatat într-o orânduire crudă și nedreaptă...

Și totuși, această a doua interpretare care ne-a format modul de înțelegere a unui mare roman se vede corectată, tot din unghi social și politic, după 1990. Epoca postrevoluționară, în care facem relectura *Moromeților*, diferă sensibil de cea anterioară, în care romanul a fost scris și publicat, cu subiectul său exterior socialismului real românesc. Conflictul din *Moromeții*, I, romanul apărut cu șazeci de ani în urmă, este plasat nu în timpul comunismului autohton, ci în anii dinaintea acestuia, ani în care proprietatea privată exista încă în România, iar pământurile țăranilor nu fuseseră cooperativizate. Or, lectura estetizantă a „comedianului” Moromete era făcută din *interiorul* epocii totalitarismului comunist: nu numai în condiții de cenzură și control ideologic, ci și în absența cadrului socio-istoric în care se plasa conflictul romanului.

Cum să interpretezi un roman realist ce vorbește despre lumea noastră țărănească, a micilor proprietari de pământ care merg în familie să-l muncească, pornind dimineața devreme la seceriș (unele dintre cele mai frumoase pagini ale cărții), când în anii în care se face interpretarea nu mai există nici proprietate, nici ambiție „privată”, nici lupte - inclusiv familiale - pentru pământ? Cum să intri în fondul problemei reprezentate de familia amestecată a *Moromeților*, cu ura fraților din prima căsătorie față de copiii din a doua, cu bătaia lor pentru zestre și pentru loturi - dacă, până în decembrie 1989, proprietatea individuală asupra pământului devenise ceva caduc, istoric, și un referent vidat, pentru cititorii din generațiile formate în comunism?

Abia după 1990, când pământul a fost „dat” (de fapt, înapoiat) țăranilor care îl aveau în proprietate, problemele puse de familia *Moromeților* au redevenit inteligibile și chiar fierbinți. Abia în anii din urmă recitim și înțelegem *altfel* un mare roman, atemporal ca orice capodoperă artistică, citit însă prin durata experienței noastre.

Eu însămi

Autoarea prozei de mai jos este câștigătoarea concursului de proză scurtă organizat de Casa de Cultură a municipiului Ploiești, ediția 2021. Ilustrația textului este realizată de Ioana Jaravete, elevă în clasa a X-a la Liceul Tehnologic Administrativ și de Servicii „Victor Slăvescu” din Ploiești.

Bianca Antonia Iancu

*Bună, numele meu este **Iancu Antonia Bianca**, am aproape 18 ani și sunt clasa a XI-a în Liceul Tehnologic „Lazăr Edeleanu” Ploiești. Părinții mei sunt despărțiți, iar eu locuiesc alături de mama și sora mea mai mică într-o comună apropiată de Ploiești. Sunt o persoană foarte spontană și îmi place foarte mult să petrec*

timp alături de prietenii mei. Îmi plac foarte mult festivalurile de muzică și să călătoresc, în special cu trenul. Mi-am descoperit această pasiune asupra scrisului de la vârsta de 12 ani. Am descoperit o platforma online în care puteai să îți creezi propria povestire/ carte și ceilalți utilizatori îți pot citi creațiile, așa mi-am dezvoltat pasiunea pentru a citi și a scrie. Visul meu este să devin o scriitoare de succes și să public cât mai multe cărți, de aceea îmi doresc să aplic după terminarea liceului la Facultatea de Litere. Dețin un caiet în care scriu poezii, povești, proze, care majoritatea sunt personale și prefer să le țin pentru mine și să nu le arăt apropiaților. Scriu foarte mult, am inspirație când ascult muzică și depinde foarte mult de starea mea emoțională ceea ce scriu. Dacă sunt tristă, scriu ceva trist, iar dacă sunt fericită, scriu ceva vesel. Singura persoană care mă susține și crede în visurile mele este mama mea, ea mereu a fost lângă mine când am avut nevoie de ceva, dar este și cel mai mare critic al meu, de fiecare dată când scriu ceva întâi îi citesc ei și își spune părerea despre lucrarea mea. Mama mea fiind de etnie romă a reușit să termine doar 8 clase și s-a căsătorit de când era tânără, de aceea ea face tot posibilul ca eu să am un viitor bine asigurat, crede în visurile și planurile mele, iar pentru asta mă simt cea mai norocoasă persoană din lume.

Zoey aproape alerga pe coridor deoarece a

primit note bune la aproape toate materiile. Era atât de fericită pentru rezultatele ei. În curând va termina și liceul, se va înscrie la facultate și va pleca într-un loc nou!

Brusc, se opri din alergat și se ascunse după perete când auzi voci șoptite.

– Trebuia să fac un proiect cu o fata pe nume Zoey, dar nu a fost aici ieri, băiatul cel nou îi spusese prietenei lui Zoey.

Zoey își aminti acea zi îngrozitoare. I se făcuse rău pentru că nu mâncase ceva de mult timp, deoarece voia să slăbească. În mintea ei știa că urma să devină anorexică, dar era pentru „binele” ei, după cum spusese părinții ei. Pe aceștia nu îi interesa dacă ea se infometa, voiau să fie slabă ca și celelalte fete.

– A, da... Zoey, se bâlbâi prietena ei și Zoey își îngustă privirea.

– Cine este ea? întrebă băiatul, iar inima lui Zoey începu să i se zbată în piept în timp ce se juca cu propriul tricou.

Prietena lui Zoey știa că aceasta voia să afle cât mai multe despre acest băiat. Ea știa că îl simpatiza și începea să dezvolte o pasiune pentru el. „Sper să îi spună ceva frumos” se rugă Zoey în mintea ei.

– Zoey... ei bine, ea este o fata foarte grasă, spusese prietena sa în timp ce inima lui Zoey i se frânse în mii de bucăți.

Lacrimi începură să curgă din ochii fetei în timp ce plecă înecându-se în rușine și milă de sine. A încercat nenumărate moduri de a deveni „slabă băț”, dar toate eforturile erau în zadar. Doctorul i-a explicat că așa este ea și pentru a slăbi este nevoie de efort și multă muncă și chiar astfel șansele de a slăbi nu erau mari din cauza problemelor ei de sănătate. Dar părinții ei ignoranți erau în stare de orice doar ca fiica lor să nu fie grasă.

Era ora prânzului și stomacul lui Zoey cerea mâncare. În ciuda faptului că liceul nu era tipic și clișeele nu erau plăcute de nimeni, ea era în grupul popularilor deoarece era bogată și purta haine pe care nu toți își permiteau să le achiziționeze.

Prietena ei povestea despre vara trecută, mâncând cartofi prăjiți, fără să observe tristețea lui Zoey. Toți ceilalți râdeau în timp ce Zoey zâmbea

jalnic la cutia ei cu mâncare. Prânzul ei consta în patru pastile care acționau ca supliment pentru masa ei originală.

Zoey înghiți pilulele și bău apă. Ochii ei alunecară asupra oamenilor care stăteau lângă ea făcând glume. Ea nu aparținea acelui loc, așa că se ridică, se scuză și plecă la altă masă lângă o fată ca ea care mânca la colțul cantinei.

– Ce cauți aici? întrebă fata care în același timp înfulecă dintr-un burger.

Brusc, Zoey începu să se compare cu fata de lângă. Era drăguță, cu părul castaniu și ochii de un gri cețos, dar era la fel de grasă ca ea. Zoey încercă să se convingă că nu era singură. Mai erau mulți oameni ca ea, așteptând cu disperare să slăbească, dar burgerul din mana fetei arăta contrariul.

– Vrei să petreci timpul cu persoane de mărimea ta? întrebă din nou colega ei și privi către prietenii lui Zoey.

Zoey suspină și mormăi:

– Eu nu aparțin acelui grup, tocmai am aflat ce cred toți despre mine. Când ne îmbrăcam înainte de o petrecere toți de acolo mi-au spus că eu doar am forme, că nu sunt grasă, că eram...

Nu își mai găsi vocea și înghiți nodul ce se afla în gâtul ei, cu lacrimi în ochi, suspinând. Colega ei îi oferi burgerul pe jumătate mâncat, dar îl refuză, dând negativ din cap.

– Cum poți mânca toate porcăriile astea? Părinții tăi îți dau voie să mănânci? Zoey întreabă, iar fata dădu din cap în semn că nu.

– Burger am voie să mănânc doar o dată pe lună. În celelalte zile mănânc doar fructe și legume.

– Oh, dar ai voie să mănânci legume și alte lucruri de astea? În fiecare zi?

– Normal, ce altceva crezi că mănânc? Trebuie să mănâcăm și noi ceva, nu? Oricum, doar mă uit la mâncare și parcă mă îngraș un kilogram. Așa că nu pot face nimic, spuse fata nonșalantă către Zoey care se holba la ea.

Zoey își amintea vag că ultima data când a mâncat o masă sănătoasă a fost acum câteva săptămâni în casa unei prietene. Zoey nu avea voie să mănânce altceva în afară de pastile supliment și un măr.

Clopoțelul sună și Zoey intră în liniște în sala mare. Astăzi era „Consiliere pentru carieră”, la care părinții erau invitați. Zoey se așeză lângă părinții ei care nu s-au deranjat nici să o privească, aceștia erau prea ocupați să vorbească despre afaceri cu alți părinți ai celorlalți elevi ai școlii.

Sesiunea a început, iar fata se scufundă în scaunul ei deoarece profesorii puneau întrebări referitoare la ambițiile elevilor, visele lor, speranțele

de viitor. În cele din urmă, privirea unui dascăl ateriză asupra lui Zoey care trebui să se ridice în timp ce un microfon îi fu pus în mână.

– Zoey, ești unul dintre cei mai buni elevi ai școlii noastre. Spune-mi, ce ai dori să devii? în t r e b ă profesorul, iar fata își mușcă buza de emoție

– Spune

„Doctor”! șopti mama ei pe un ton impunător

– Vrea să devină slabă, Zoey auzi o voce și se uită în jur.

Toți aveau o expresie normală în timp ce ea încerca să îl găsească pe cel ce a vorbit. Câțiva oameni chicotiră, în timp ce alții se abțineau să nu râdă. Lacrimile au început să apară pe fața ei blândă, în timp ce suspină tăcut.

– Liniște! țipă profesorul, frustrat de răutatea elevilor și toată sala tăcu.

Zoey se uită la părinții ei care își pleaseră capetele de rușine. Respiră adânc și spuse cu un glas tremurând:

– Nu vreau să fiu slabă. Am obosit să fiu ceva ce nu sunt. În fiecare zi mă trezesc cu aroma unui mic dejun delicios, dar speranța de a mânca o masă adevărată pare un vis îndepărtat. Trăiesc cu niște pastile și m-am saturat de asta. Câteodată vreau să iau un foarfece și să îmi dau grăsimea jos. Oamenii te judecă oricum ai fi, lansează comentarii răutăcioase care dor și eu nu vreau să mă doară, vreau să pot fi eu așa cum sunt!

Era o liniște absolută în sală, iar Zoey observă că toată lumea era șocată. Toate sentimentele ei și-au găsit vocea. O voce atât de puternică, încât a făcut că toată lumea să se simtă vinovată.

– Foarte bine, Zoey! exclamă fata cu care a petrecut ora prânzului la cantină și buzele lui Zoey se ridicară într-un zâmbet

– Deci, Zoey, ce vrei să devii? întrebă profesorul din nou căreia îi zâmbi cald

– Vreau doar să fiu... eu însămi!

Codruț Constantinescu

Conferințe culturale în Prahova interbelică

Întâi și-ntâi trebuie să precizăm că mass-media prahoveană din perioada interbelică era formată dintr-o multitudine de ziare locale, iar numărul de 70 de membri ai Asociației Ziariștilor Prahoveni din anul 1936 spune multe despre numărul ziarelor care erau editate în Prahova. În 1937 în Ploiești apăreau 26, cincisprezece aveau apariții neregulate, fiind fițiucile filialelor locale ale partidelor politice, mai active în timpul campaniilor electorale, care nu au fost puține în douăzeci de ani, cinci săptămânale din care două erau oficiale (buletinele de informare ale Primăriei și Prefecturii Prahova) iar restul bilunare, lunare sau... ocazionale. Radiodifuziunea era la început de drum, neexistând posturile locale. Fenomenul conferințelor culturale a cunoscut o intensă dezvoltare în perioada României Mari, care oricum a reprezentat apogeul culturii române. România Mare a avut o perioadă relativ scurtă de existență (două decenii), dar care a fost foarte fecundă spiritual. Nu are sens să intrăm în detalii, căci s-a scris foarte mult pe această temă. Relevant pentru dragostea față de cultură a prahovenilor interbelici este faptul că ei se și asociau pentru a forma diverse organizații, acum le-am numi ale societății civile, pentru a organiza activități care nouă, acum, ni se par depășite (precum educarea maselor, propășirea sentimentelor naționale etc.), dar în care ei credeau cu tărie. Evident, corpul social românesc nu fusese virusat atât de temeinic de comunism. Lăsăm la o parte faptul că unii prahoveni mai bogați donau bani, imobile, cărți etc. pentru buna desfășurare a acestor asociații, o practică ce acum este aproape dispărută.

• Interesant este că în perioada interbelică Prefectura Prahova se implica activ și în calitate de consumator important de cultură județeană (mai ales în Ploiești, având în vedere că sediul era în capitala județului), cum nu se mai întâmplă astăzi. Cumpăra tablouri (un pictor mai puțin cunoscut azi, **Aurel Jiquidî**¹, făcea o ofertă instituției de a achiziționa pictura intitulată „Un șomer” și lăsa la latitudine prefectului stabilirea sumei - acesta oferea totuși 8.000 de lei, ceea ce era o sumă rezonabilă),

Aurel Jiquidî (autoportret), 1932

achiziționa bilete la diverse spectacole² sau conferințe pentru a-și trimite funcționarii, (intervenind într-o dublă ipostază - creștea nivelul intelectual al propriilor angajați, dar îi susținea și pe organizatori) sau cărți. Uneori organiza de-a dreptul conferințe culturale, cum vom vedea. Scriitorii, artiștii sau organizatorii, știind această deschidere, adresau nenumărate cereri Prefecturii, care se păstrează în dosarele din Arhivă. Evident, nu se putea răspunde favorabil la toate, dar am fi surprinși să constatăm că cele mai multe aveau ecou.

• La 10 aprilie 1937 sculptorița **Laetitia Ignat** solicita Prefecturii Prahova să îi pună la dispoziție o sală pentru o expoziție pe care dorea să o organizeze în Ploiești. Laetitia Ignat a fost o artistă talentată, originară din Ploiești (chiar dacă în petiția adresată prefecturii era trecută adresa str. Maltopol nr. 18 din București), care a realizat **primul bust al**

dramaturgului I. L. Caragiale din Ploiești, dezvelit la 8 noiembrie 1935 și amplasat inițial în fața Liceului Sfintii Petru și Pavel. După bombardamentele aliate din 1944 care au afectat grav clădirea liceului, bustul a fost retras și reamplasat în cadrul Muzeului „I.L. Caragiale” din Ploiești.

Bustul lui Caragiale realizat de Laetitia Ignat (1938), avariat la bombardamentele din 1944

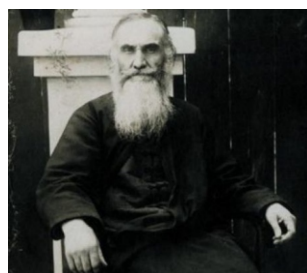
• În octombrie 1924 la casinoul Asociației Casa negustorească conferența economistul **Mihail Manoilescu**, care fusese secretar general al Ministerului Industriei. Titlul conferinței era „Criza actuală și remediile ei”.³ Manoilescu se născuse în 1891 la Tecuci, într-o veche familie boierească moldovenească. În 1929 a publicat la Paris, la Editura Giard, în colecția *Bibliothèque Économique Internationale* prima versiune a operei sale fundamentale *La théorie du protectionisme et de l'échange international* (cu versiuni în italiană și engleză). Ideile sale economice protecționiste și corporatiste au avut ecou în lume, chiar dacă istoria a infirmat cu brio abordările sale⁴. A fost adeptul

restaurației carliste și, în consecință, după 1930 a ocupat multe funcții importante. A rămas celebru prin faptul că a fost mandatat să-și pună semnătura pe Dictatul de la Viena din 30 august 1940, în calitate de ministru de externe. După 1945 și-ar fi oferit serviciile și comuniștilor care nu au fost prea interesați și l-au trimis în Gulagul RPR, murind la scurtă vreme în închisoarea de la Sighet, în 1950.

Mihail Manoilescu, 1938

- Un alt mare scriitor român care a conferențiat la Ploiești în perioada interbelică a fost **Gala Galaction** (Grigore Pișculescu) care a susținut la 5 aprilie 1925 conferința „Călătoria Sfântului Apostol Paul la Atena”.

Gala Galaction, 1940

• În noiembrie 1934 conferința în sala amfiteatru a Liceului Sfinții Petru și Pavel **Mircea Eliade**, care le vorbea liceenilor despre „Spiritual și politic”. Eliade încă nu o apucase pe calea legionară dar, precum se vede și din titlul conferinței sale, era muncit de interferențele celor două.

Mircea Eliade, 1933

• La 20 februarie 1936 conferința în același loc **Nichifor Crainic** (pseudonimul lui Ion Dobre), una din personalitățile sulfuroase al perioadei interbelice, un antisemit notoriu, autorul curentului gândirist, axat pe autohtonism, poet mistic, teolog, profesor, ziarist, ministru al propagandei în timpul regimului de dictatură militară a generalului Ion Antonescu. Crainic a conferențiat la Ploiești despre naționalism (cum altfel?). Articolul din ziarul

Nichifor Crainic, 1939

*Imparțialul*⁵ este unul destul de tendențios, luând apărarea lui Crainic, ironizând temerile, întemeiate, ale minorității evreiești din Ploiești. Creșterea climatului antisemit, la care Crainic și-a adus contribuția, nu avea cum să fie pe placul evreilor ploieșteni.

• Foarte activ era la Ploiești și Cercul „Amicii Franței - General Berthelot”. În 1936 organiza în aula Liceului Sfinții Petru și Pavel mai multe conferințe, care aveau mare succes la public, precum cea despre „Opera pictorului francez Gustave Moreau”, susținută de prof. Leon Thevenin, „Lira franceză în mâinile românilor” de Francisc Lebrun sau conferința lui **Alice Voinescu**, mai cunoscută nouă acum, care a vorbit la 8 martie 1936 despre „Viața și opera lui Montaigne” (au ascultat-o 300 de oameni, a durat o oră și jumătate, începută la ora 17, s-a sfârșit la 18.30). Alice Voinescu (1885-1961) a fost prima româncă ce a obținut un doctorat în filosofie la Sorbona, în anul 1913. În perioada interbelică a avut o activitate publică susținută, fiind și profesoară la Conservatorul de Artă Dramatică din București. La 1 noiembrie 1936 se sărbătorea Ziua Armistițiului (care pusese capăt Primului Război Mondial, marcând în fapt victoria Antantei asupra Imperiului

Alice Voinescu, „prima femeie doctor în filosofie”, timbru din 2021

German). Banchetul a fost organizat în saloanele restaurantului Picadilly, luând parte coloniile franceză și belgiană din Ploiești. Susținea un mic **d i s c u r s i n c l u s i v** subprefectul Prahovei, un anume C. Vasilescu.

• Având în vedere că în Ploiești trăiau și italieni care munciau în industria extractivă, era un loc normal pentru ca **Andrei Rădulescu** să susțină la 15 martie 1936 conferința „Influența italiană în redeșteptarea conștiinței noastre naționale” în sala cinematografului Scala, la care au luat parte nu mai puțin de 500 de persoane, conform raportului Biroului de Siguranță adresat prefectului. Conferința

a durat o oră și jumătate. Andrei Rădulescu era prahovean, născut în comuna Chiojdeanca în anul 1880, și a avut o carieră plină de succes, fiind jurist,

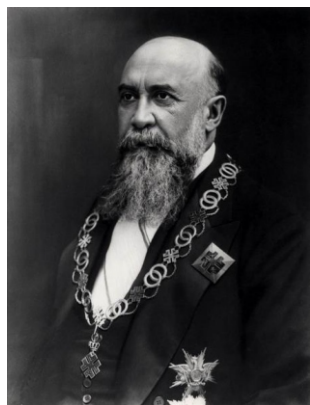

Andrei Rădulescu, 1939

magistrat, profesor universitar, istoric al Dreptului, președinte al Înaltei Curți de Justiție și Casație (1938-40), înlăturat abuziv de Antonescu, (considerat carlist) și ultimul președinte necomunist al Academiei Regale, înainte de desființarea ei de către regimul comunist (1946-48) și înființarea Academiei R.P.R.

- Doi ani mai târziu avea loc conferința „Realizările Italiei de azi - Roma imperială”, susținută de avocatul **O. Bogardo**, în limba română, care a fost însoțită de „interesante proiecțiuni”. Se pare că Bogardo avea simpatii fasciste, cunoscută fiind obsesia lui Mussolini de a proiecta asupra regimului său imaginea Romei antice. Oronzo Bogardo a fost tatăl celebrului compozitor Florin Bogardo⁶, de origine italiană, avocat în baroul din Drăgășani. Unchiul lui Florin Bogardo, Alfredo Bogardo, a fost jurnalist sportiv, printre primii de la *Corriera della Serra*, revenit în Italia încă din perioada interbelică, unde a murit în 1969 la Milano. Autor a patru cărți.

- În octombrie 1938 conferința în aula Liceului Sf. Petru și Pavel și **Nicolae Iorga**, prahovean prin adopție, trăind în Prahova, murind în Prahova, despre „Lipsuri și îndreptări Ploieștene”. În sală s-au înghesuit 300 de oameni, adică „tot ce era mai select din punct de vedere intelectual și cultural din orașul Ploiești”. În plină dictatură regală,

consilier regal, fost profesor al lui Carol al II-lea, Iorga își permitea să vorbească liber și să fie critic la adresa realităților urbanistice din Ploieștiul anului 1938. Nimic nu-i plăcea complet, erijându-se în arhitectul orașului.

Nicolae Iorga, 1938

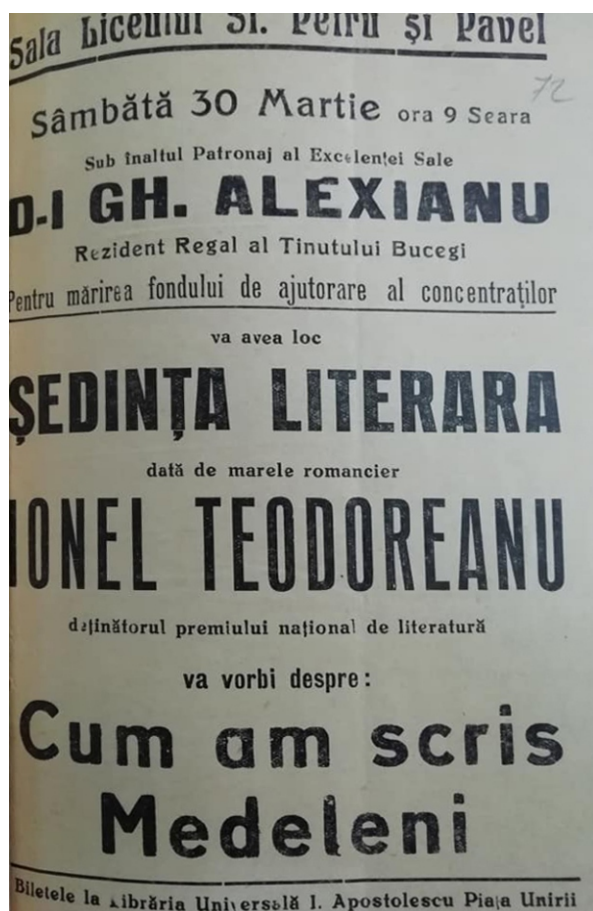
Halele lui Socolescu erau bune, dar ce folos dacă lângă ele se aflau niște chichinețe? Statuia lui Caragiale din fața liceului era frumoasă, dar mai nimerită ar fi fost amplasarea ei în fața unui teatru sau a unei săli de lectură. Catedrala ar fi frumoasă dacă nu ar avea o turlă prea înaltă! Numeroasa asistență (care plătise bilete care costau între 70 și 10 lei) „a ovaționat îndelung pe Dl Consilier regal Nicolae Iorga care a părăsit apoi orașul.”

- La 30 martie 1940, zi care pica într-o sâmbătă, avea loc la Ploiești conferința marelui scriitor **Ionel Teodoreanu** (1897-1954), în localul Liceului Sfinții Petru și Pavel. Principala creație literară a lui Ionel Teodoreanu rămâne trilogia „La Medeleni”, care a cunoscut un mare succes în epocă și nu numai, fiind citită de generații întregi de adolescenți și tineri chiar și după marea cotitură din 1948. Se pare că „La Medeleni” a fost cea mai vândută dintre toate cărțile scriitorilor români, cel puțin atunci când piața nu era reglementată, deformată și chiar violată de regimul comunist. Succesul timpuriu avea să-l facă să publice anual câte un roman, încercând, fără succes, să depășească „La Medeleni”. În 1939 Teodoreanu a părăsit Iașiul, unde și-a trăit marea majoritate a vieții, în favoarea Bucureștiului, continuând să practice cu succes avocatura. Subiectul conferinței de la Ploiești era unul previzibil, „Cum am scris La Medeleni”. Pentru a putea asista la această „ședință literară” trebuia plătit un bilet și au fost destui ploieșteni care au făcut-o. Au existat patru categorii de bilete, probabil pe considerentul distanței între scaune și masa unde stătea scriitorul, de 70 de lei (s-au vândut 75 de bilete) de 50 de lei (125), de 30 de lei (34) și de 20 de lei (54). Audiența oficială (or mai fi fost și alte persoane, prefectul probabil) a fost apreciabilă, fiind formată din 188 de persoane. Informațiile sunt relevante și pentru dragostea față de cultură pe care o aveau mulți din românii interbelici. Ionel Teodoreanu nu a

conferențiat gratuit, înmânându-i-se de către reprezentantul Prefecturii suma de 5.000 de lei, destul de frumoasă pentru epocă. Restul de 8.600 de lei au fost predați casieriei „spre ajutorarea familiilor concentraților din județ”, adică a acelor familii care cunoșteau dificultăți

Ionel Teodoreanu, anii 1920

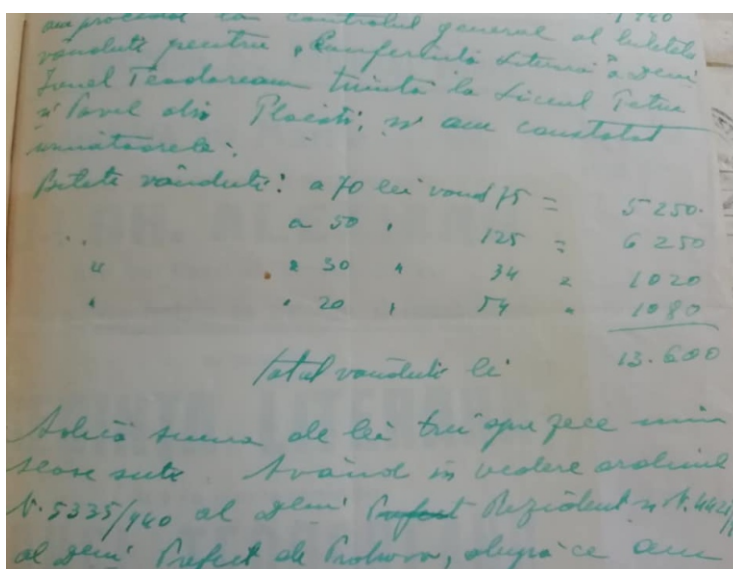

Afișul conferinței lui Ionel Teodoreanu, 1940

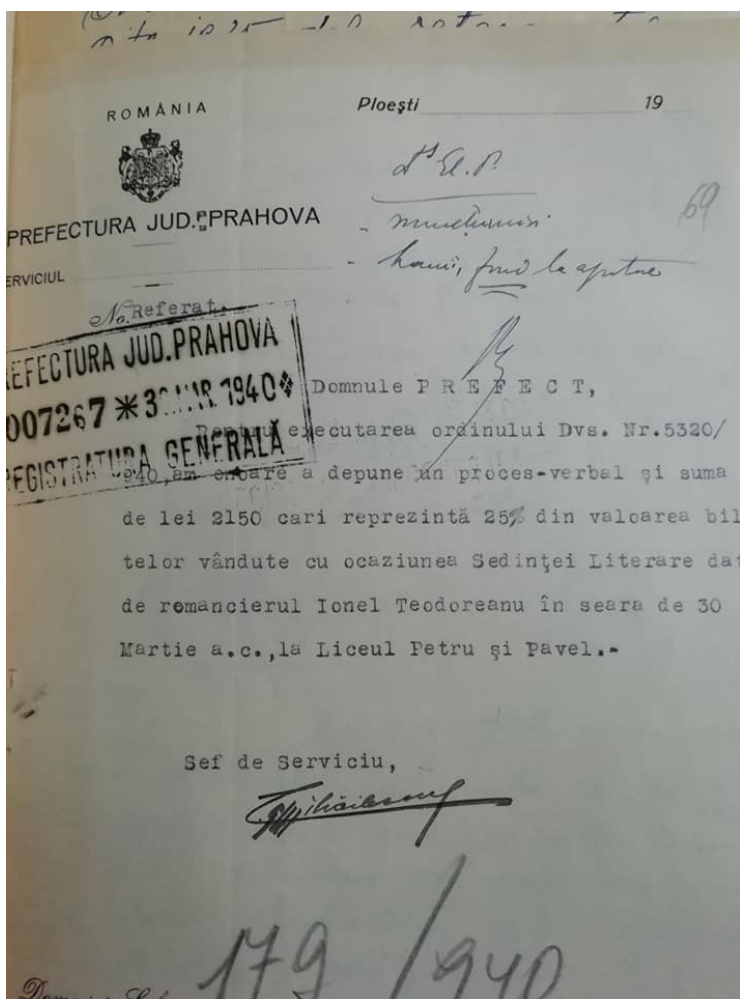
financiare, ca urmare a mobilizării bărbaților în Armata Regală Română.

Note

1. Un pictor minor, care a trăit între 1896-1962. Lucrările sale aveau subiecte sociale, după cum se numește și tabloul oferit Prefecturii Prahova, fiind un critic al realităților sociale din interbelicul românesc. De aceea a și prosperat după 1945, fiind laureatul Premiului de Stat al RSR.
2. De exemplu, se cumpărau bilete în valoare de 1.500 de lei la concertul susținut de Corul bărbătesc al Asociației Creștine a tinerilor care avea loc la 19 mai 1938.
3. Documentele 151 și 152 din Constantin Dobrescu, Mihai Rachieru (ed.), *Viața culturală a Municipiului Ploiești și a județului Prahova (1900-1948). Documente*, Editura Silex, București, 1997, pp. 96-97.
4. Cu cât o țară este mai protecționistă și închisă, cu atât este mai săracă, iar România lui Ceaușescu este un exemplu foarte bun.
5. Anul VIII, nr. 1969, 20 februarie 1936.
6. Autorul cântecului pe care orice licean din anii 1990-2000 îl cunoaște, *Ani de liceu*.

„...total vândute lei 13.600...”
(devizul biletelor vândute la conferința
lui Ionel Teodoreanu, 1940)

Povești din Ploiești, poveștile cu care crești

Ivone Scărlătescu

Ivone Scărlătescu (n 1961, Ploiești). Inginer, în prezent manager de proiect și facilitator național în învățământul nonformal – București. Înființează atelierul literar „913 Timișoara”; a publicat: *Irizații caline* (versuri, 2009), coautor la volume editate de Asociația de Educație și Dezvoltare Urbană, începând cu 2017; articole în reviste și ziare bănățene. Blog personal: Confesiuni spirituale (<http://ivonescarlatescu.blogspot.com>)

În 1838, din cei 9917 locuitori ai Ploieștiului, 2024 erau sudiți (supuși ai altor state). Procentul de peste 20 % străini a dat de atunci un aer cosmopolit micului târgușor Ploiești, un veritabil vad în ale negustoriei. Printre ei, 153 greci, conform datelor de la recensământ: simigii, băcani, cârciumari, tutungii, cheresstegii, arendași, cu toții amintiți în monografia Comunității Elene din Prahova. În realitate, numărul lor era mult mai mare pentru că nu erau incluși și cei care obțineau cetățenia română și nici cei proveniți din căsătoriile mixte. Între cei din urmă îl găsim pe tatăl străbunicului meu, băcan și proprietar, înscris epitrop, după cum atesta pisană bisericii Sf. Ioan. El a fost ultimul care a folosit nume grecesc pentru că fiul său Ghiță, a devenit la naștere primul Scărlătescu din neamul nostru, la 1850. Dar povestea de față este despre Marița (Fotiadis), cea care a ajutat definitiv ca familia să nu mai fie văzută ca a unor „străini încropiți” prin gesturi și atitudini luate în seamă de localnici, căci pentru ea era clar că educația în familie este cea care implementează și face ca valorile morale să devină reflex. Ghiță și-a adus nevastă din capitală, unde comunitatea greacă era mult mai mare. Familia Fotiadis (Fotescu) a dat mulți dascăli luminați, așa că Marița era responsabilă cu valorile familiei, femeie chibzuită și foarte dârză, mândră de statutul și mai ales de învățătura ei. Era dintre cele cu „ochi la spate”, după cum spuneau băieții de prăvălie când la inspecție li se făcea observație pentru un nasture rupt sau pentru o cărare aflată în neorânduială. Știa tot, vedea tot ce se întâmplă în prăvălie, la furnizori și la mușterii, calcula fără greș, chiar dacă în paralel se ocupa și cu creșterea celor nu mai puțin de 13 copii. Își dorea copii cu școală multă, mai ales pentru fete, dar din păcate n-a apucat să-l vadă decât pe cel mai mare fiu, „bacalaureat”. Marița avea un ritual, pe care l-am

1895 – Marița și Ghiță Scărlătescu la Ploiești

povestit într-una din cărțile mele. Familia locuia peste drum de actualul Palat al Culturii. În zilele libere și de sărbătoare, trăsura sosea la scara din dos a prăvăliei, ea ridica coviltirul și tăcută, singură, mergea la biserică (cea care ani buni mai târziu se va numi catedrala Sf. Ioan). Iar după slujbă, cu aceeași trăsură încărcată cu pachete pregătite din timp de mâna ei, dispărea. Nu mult, ci cât să ajungă pe la casele de care avea grijă. Nu spunea nimănui unde pleacă. Dar cum într-un orașel mic nu poți ascunde nimic, Ghiță știa că merge la 3 familii cu orfani din mahalaua Buna Vestire. Și nu de puține ori i-a spălat cu mâna ei pe copiii aceia și i-a îngrijit de răie și păduchi cu soluție „de leșie” ori alte leacuri ale vremii în care era meșteră. Și când tot el, soțul, o mai tachina sau o provoca uneori ca să afle mai multe despre „pomenile generoase din avutul lui”, Marița îi replica: „Am fost să-i omenesc pentru că așa se cade”. A omeni, un verb care-mi place teribil și al cărui înțeles adânc mi se pare important de fiecare dată când îl pronunț. Până la urmă, exprimă de fapt esența relațiilor omenești, într-un grup. Gestul în sine nu este excepțional și unic. De ce m-am oprit la o astfel de atitudine care mai apoi s-a perpetuat în familie până în ziua de azi? Pentru că astfel de gesturi neînsemnate nu au nicio legătură cu pomenile, dar oferite încontinuu, formează starea de grijă reciprocă și atentă pentru cei din jur.

Fiecare comunitate, în funcție de gradul ei de izolare sau deschidere, își dezvoltă forme de apărare, atracție sau de respingere. La fel, fiecare cultură își are „gramatica ei culturală” pentru a se referi la Celălalt și mai ales pentru a-l descrie și construi pe străin, pe sărac, pe cel defavorizat. Peste toate acestea există însă și un fel de proto-gramatică universală,

aceea a dăruirii, a ospitalității, a în-omenirii. Toate acestea sunt mecanisme comunitare sub forma unor rituri de spargere a cutumelor, de deschidere, pe care se pare că femeile au știut să le folosească cel mai bine. De la străbuna mea, Marița, care a murit în 1897, la mine, născută în anii '60, s-a transmit prin nu știu ce fel de legături ideea că actul de a dăruia presupune o anumită stare de intimitate, ce nu trebuie verbalizată. Nu trebuie tulburată. Poate că multe nuanțe sunt insesizabile, dar din povestea ei am învățat cum să fac deosebirea între pomenire, răsplătă și dăruire. Nu cui. Nu cât. Când spui „a

omeni” - astfel de lucruri nu țin de cântar, ci mai degrabă de spiritul cu care te umpli și de spiritul pe care-l lași să plece de la tine către ceilalți.

Să revenim la Ploieștiul de azi. Oare am putea să readucem în actualitate cuvântul „a (ne) omeni” ca formă normală a identității unui localnic? A omeni, cu înțelesurile lui variate, altele decât cele strict legate de ospitalitate: a onora, a manifesta respect, a te purta corect, cinstit, civilizat ca trăsătură fundamentală, de prim rang a cetățeanului? Eu una, cred că da. Pentru că de fapt cred în puterea lui „împreună”!

Societatea Culturală Ploiești Mileniul III

Dorin Stănescu

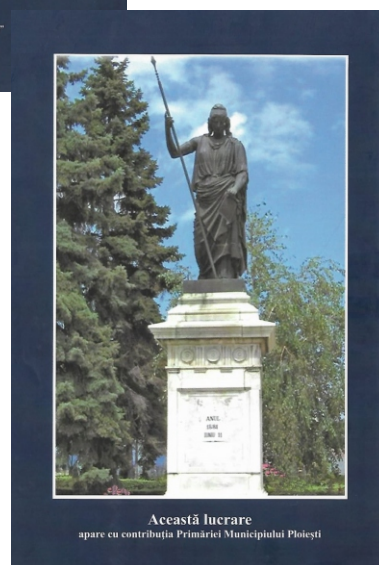
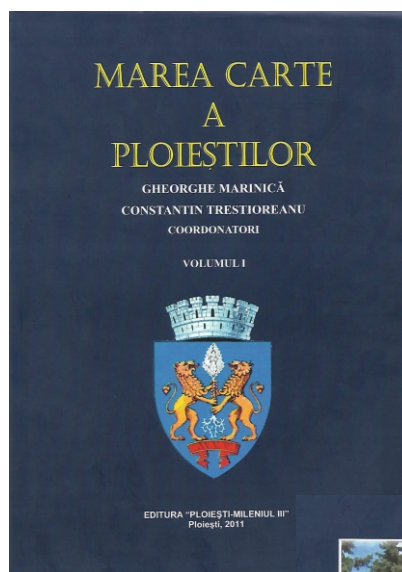

Dorin Stănescu (n. 20 martie 1974) este profesor în învățământul preuniversitar prahovean, doctor în istorie al Universității din București, bursier postdoctoral în cadrul programelor Europaeus (2011), Universitatea din București, Cendari (2015),

Trinity College Dublin, autor și coautor al unor studii și lucrări de istorie: „La gare comme espace des cérémonials publics. Le cas de la gare de Ploiești de Roumanie” (*Revue d'histoire des chemins de fer*, 2014, Paris), *Republica de la Ploiești* (Editura Societății Culturale Ploiești-Mileniul III, 2016), *Marea Carte a Ploieștilor* (coord.: Gh. Marinică, C. Trestioreanu, Editura Societății Culturale Ploiești-Mileniul III, vol. I-III, 2019), *România Mare votează. Alegerile parlamentare din 1919 „la firul ierbii”* (coord.: Bogdan Murgescu, Andrei Florin Sora, Editura Polirom, 2019).

Cultura ploieșteană la zi – Visând la lumea interbelică. Cum s-a scris noua monografie a orașului Ploiești¹

În 1937 sub semnătura și coordonarea lui Mihail Sevastos de sub tiparul editurii „Cartea Românească” ieșea o monumentală monografie a orașului Ploiești. Apărută cu sprijinul financiar și din inițiativa municipalității ploieștene reprezentată de către primarii liberali Gheorghe Manolescu (1933-1935), cel care a și lansat comanda lucrării, Ion (Iorgu) N. Predescu (1935-1936) și Alexandru Manoliu (1937-1938), cartea s-a bucurat de un mare

succes în epocă, dar și în posteritate. Era epoca monografiilor. O epocă începută în Franța sfârșitului de secol al XIX-lea, în care cei mai înfocați adepți ai scrierii monografiilor sunt institutorii din orașele și satele patriei revoluției de la 1789. Poate și de aceea elita universitară și academică franceză numește fenomenul, în derâdere cumva, „monografiile institutorilor”, pentru că această categorie își făcuse

un titlu de glorie din a scrie monografia în care exista o parte istorică și apoi una descriptivă, anecdotică. Încetul cu încetul, curentul acesta monografic de filieră franceză a prins rădăcini peste tot în lume, iar la noi a fascinat intelectualitatea urbană și cea rurală a României interbelice.

Trebuie spus că inițiativa municipalității ploieștene (rarisimă în țară) fusese influențată de atmosfera efervescentă a acelei epoci aflate în siajul ideilor școlii sociologice a lui Gusti, împletite cu viziunea lui Nicolae Iorga despre necesitatea scrierii istoriei locale ca fundament pentru cunoașterea istoriei naționale. Apariția monografiei lui Sevastos avea loc cu numai un an înaintea publicării Enciclopediei României, o capodoperă culturală a perioadei interbelice și o realizare de seamă a lui D. Gusti.

Revenind la Mihail Sevastos și opera sa, acesta a avut și șansa unor colaboratori de marcă precum Toma T. Socolescu, Sabin Manuilă ori Isabela Sadoveanu. Această echipă a creionat istoria orașului „ab urbe condita” și până în 1937, o istorie cu totul scrisă în stilul „monografiilor institutorilor”. Cartea lui Sevastos are părți unde acuratețea științifică este prezentă, spre exemplul, capitolele care cuprind demografia locală și statisticile sale, autorul, un reputat specialist - Sabin Manuilă, nimeni altul decât Șeful Statisticii românești. În aceeași manieră de înaltă ținută științifică se prezintă și capitolul privind arhitectura citadină ploieșteană scris de arhitectul Toma T. Socolescu, artizanul orașului interbelic. Opera aceasta are însă și multe legende, anecdote și elemente descriptive.

În 1937 cartea iese de la tipar și nu în foarte multe exemplare. În ciuda succesului său, nu are însă o soartă prea fericită. Războiul și apoi instaurarea comunismului o pun la index. Este o carte rară, prea puțini o consultă și prea puțini știu de ea. Cartea se identifică deja cu autorul, nu mai este Monografia Ploieștiului, ci „Monografia lui Sevastos”, însă are un mare merit, este singura lucrare de istorie a orașului Ploiești. Regimul comunist nu a încurajat scrierea unei noi istorii locale. Au apărut însă o serie de studii, articole care tratau teme de istorie ploieșteană în cheia marxist-leninistă. După 1989, în anii în care România și Ploieștiul redescoperă libertatea, apare mirajul interbelicului, care este prezentat drept o „epocă de aur”, cu virtuți, cu valori și principii la care noi trebuia să ne reconectăm. Dincolo de mărturiile unor supraviețuitori, unde stătea ascunsă această lume? În cartea lui Sevastos! Așa și-au redescoperit ploieștenii conexiunea cu lumea aceea dispărută și așa s-a născut ideea de a se

realiza o nouă lucrare care să aducă istoria ploieșteană la zi și care, în plus, să respecte canoanele științifice moderne ale unui astfel de demers.

Pe acest miraj al interbelicului și al admirației față de Sevastos s-a construit Societatea Culturală Ploiești Mileniul III în anul 2001, cu un proiect de scriere a unei noi monografii a orașului. Un proiect care a durat 18 ani, care a fost finalizat prin publicarea a trei volume (2011, 2016, 2019). Din păcate, exceptând meritoriul și notabilul sprijin financiar, moral și documentar din primul mandat al primarului Andrei Volosevici oferit pentru primul volum, publicarea celorlalte două volume nu a mai întrunit sprijinul entuziast al municipalității ploieștene.

Revenind la Societatea Culturală Ploiești Mileniul III, aceasta a fost creația președintelui său, inginerul Constantin Trestioreanu, iar monografia și tipărirea ei, proiectul și meritul său major. În jurul domnului Constantin Trestioreanu s-au adunat trei generații de cercetători, de la oameni născuți odată cu Marea Unire și ne gândim aici la regretatul Constantin Enciu (1919-2016), profesorul lui Nichita Stănescu și al lui Eugen Simion, la oameni născuți în ultimul sfert de veac al secolului al XX-lea. În același timp, membrii societății au venit cu background-uri diferite: filologi, istorici, geografi, jurnaliști, ingineri. Unii erau universitari ori cercetători validați cu un titlu doctoral obținut sub îndrumarea societății, iar alții erau ceea ce un reputat savant francez Philippe Aries numea „istorici de duminică”. Inclusiv raportarea la scrierea istoriei și viziunea asupra istoriei - evenimentială și cantitativă versus istoria culturală, a cotidianului și mentalităților - a decurs din acest amalgam al unor diferite epoci de formare a celor 26 de autori ai lucrării. Pe de altă parte, putem spune că societatea a reprezentat în toți acești 18 ani o concentrare de erudiție locală care a condus la un fel de monopol cultural și care a acoperit, în mod fericit, golul generat de absența viziunii și politicilor instituțiilor culturale locale.

Noua Monografie a orașului Ploiești, intitulată așa de generos „Marea Carte a Ploieștilor”, este fără îndoială și nu numai la propriu o „Mare Carte”. Ea vine și oferă o reprezentare a unei comunități și a genealogiei eroilor și notabilităților sale, dar și a unui spațiu cu o frontieră bine definită - Ploieștiul. Un Ploiești văzut din perspectiva acelei istorii de durată lungă și privit de la firul ierbii.

Critica monografiilor locale, în special în istoriografia franceză, de care iată și noi ne simțim apropiați, ne vorbește mai mereu despre faptul că o monografie locală este un decupaj dintr-un spațiu

mai mare și o cadrare pe o identitate locală care creează o anume ambiguitate, precum și derapaje ale așa numitului patriotism local, în care se caută a se hiperboliza o comunitate ori un moment special al istoriei acesteia. Credem că, în cazul acesta, s-a reușit depășirea tentației decupajului, autorii s-au decuplat cumva de ea, pentru că fiecare capitol al monografiei și fiecare microistorie pornește de la o focalizare multiplă, contextualizând planul internațional cu cel național și apoi mutând analiza asupra celui local.

Cât despre patriotismul local, o să amintesc doar exemplul tradiției generațiilor anterioare care au scris despre școala ploieșteană și au fixat în mentalul colectiv elemente ale unei paradigme pe care au crezut-o particularizantă pentru învățământul de aici în raport cu cel din alte orașe ale țării: figurile legendare ale unor mari dascăli, adevărate personaje providențiale, elevi deveniți peste timp savanți, scriitori ori oameni politici marcanți ai vremii lor, istorii și anecdote ale școlilor și rivalitățile dintre școlile fanion ale orașului. Oare aceste coordonate nu le găsim peste tot, în mai toate așezările mari ale țării? Răspunsul este da. De aceea, în capitolul despre învățământ veți găsi aceste elemente amintite, dar nu hiperbolizate. Și exemplele ar putea continua. Echilibrul acesta între tentația excepționalismului local și elementele care particularizează orașul Ploiești reprezintă, credem noi, unul dintre punctele importante și oneste ale demersului Societății Culturale Ploiești Mileniul III.

Scrierea acestei sinteze a fost, fără îndoială, o întreprindere dificilă, în fond vorbim de reprezentarea istoriei unui oraș, de reglajul fin între

realitatea istorică și discursul istoric, de narațiunea istorică și construcția sa metodologică, elemente gestionate cu prudență în volumele monografiei. Utilizarea standardelor și rigorii științifice dublate de o laborioasă documentare în bibliotecile și arhivele naționale și locale, scurte stagii de cercetare în străinătate au fost etape obligatorii în finalizarea cu succes a acestui proiect. Și dacă tot am vorbit despre arhive și patriotism local, în calitate de participant la acest proiect și coautor în cadrul celor trei volume, pot spune că „Marea Carte a Ploieștilor” a utilizat și prezentat pentru prima dată în țara noastră în volumul al II-lea apărut în anul 2016, raportul proaspăt desecretizat de Arhivele Regale Britanice, raportul din ianuarie 1917 al colonelului britanic Northon Griffith despre cum au fost distruse rafinăriile, puțurile și sondele din zona județelor Prahova, Dâmbovița și Buzău în decembrie 1916. Și acesta este doar unul dintre exemplele contribuției pe care Marea Carte a Ploieștilor o aduce la cunoașterea și scrierea prezentă și viitoare a istoriei naționale.

Privită în ansamblul său, noua monografie este o lucrare care, asemenea celei a lui Mihail Sevastos, va fi o permanență în timp, un reper pentru generațiile viitoare. Ploieștenii dornici să consulte această lucrare o pot găsi în bibliotecile din oraș, în cele ale centrelor universitare din țară și chiar în bibliotecile naționale ale Franței și Angliei.

Notă

1. Autorul a inserat în cuprinsul articolului o parte din ideile prezentate la Academia Română în discursul rostit cu ocazia lansării Monografiei Orașului Ploiești în ziua de 19 noiembrie 2019.

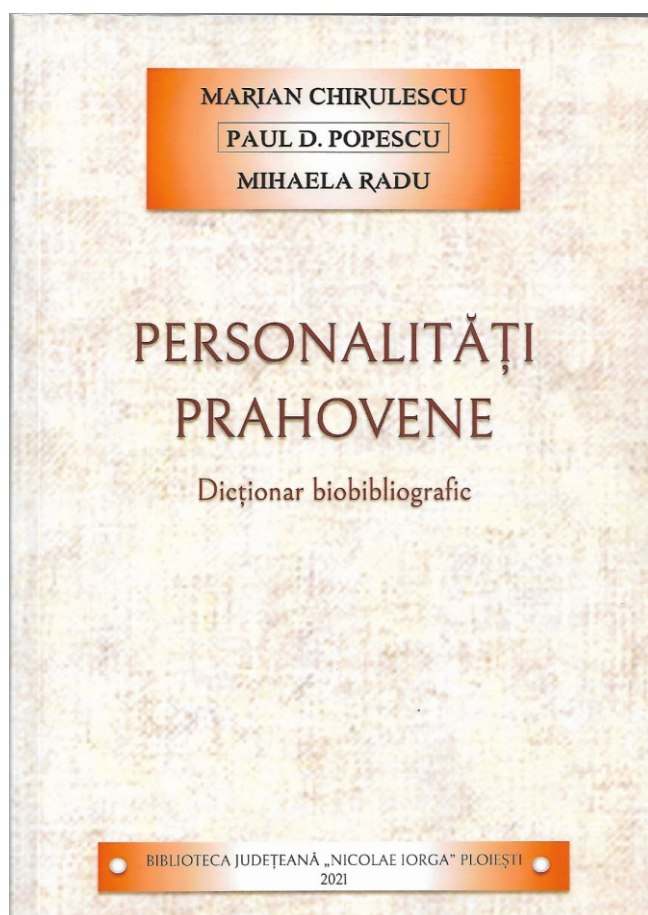
ACTUALITATEA CULTURALĂ

Marian Chirulescu, Paul D. Popescu, Mihaela Radu ***Personalități prahovene. Dicționar biobibliografic***

De curând a văzut lumina tiparului o nouă lucrare care susține o mai veche constatare a noastră și anume aceea că niciodată în istoria acestei urbe nu s-a scris atât de mult precum în ultimele trei decenii trecute de la căderea comunismului, iar cei care au scris în acești ani sunt oameni cu formare diferită: fie în anii '40, în anii dictaturii comuniste ori în tranziția post 1989. Ei au reușit (sau nu) să genereze creații care s-au bucurat de interesul cititorilor și care au fost astfel introduse în circuitul științific local ori național. Privind din această perspectivă lucrarea pe

care ne-am propus să o recenzăm în aceste rânduri - *Personalități prahovene. Dicționar biobibliografic* este deopotrivă un argument care susține aserțiunea noastră privind valoarea publicațiilor post 1989 și, în același timp, se constituie drept un util instrument pentru cercetătorii prezenți ori viitori ai istoriei zonei județului Prahova.

Apariția acestui monumental dicționar (703 pagini) s-a petrecut sub auspiciile evenimentelor care au marcat centenarul Bibliotecii Județene „Nicolae Iorga” Ploiești, recent sărbătorit în cadrul unui eveniment local care, poate, în pofida restricțiilor impuse de pandemie, ar fi meritat și participarea unor personalități ale culturii naționale. Lucrarea a fost finanțată de către Consiliul Județean Prahova, tiparul a fost executat la Darkoprint Ploiești, iar editura a fost

aceea a bibliotecii mai sus amintite. De la început vom face și precizarea că Dicționarul vede din nou lumina tiparului, fiind la a treia ediție – precedentele au apărut în 1997 și în 2003, acum lucrarea este revizuită și actualizată, iar ținuta grafică se prezintă ca una conformă cu standardele secolului XXI.

Înainte de a prezenta Dicționarul Personalităților Prahovene, se cuvine să spunem cititorilor noștri și faptul că proiectul acesta este construit în jurul ideii și muncii de o viață a unui strălucit bibliolog pe care Biblioteca Județeană „Nicolae Iorga” l-a avut și anume Marian Chirulescu. Cei care au călcat pragul sălilor de lectură ale bibliotecii aflate în Palatul Culturii și-l amintesc ca fiind omul care, cu amabilitate și mai ales cu erudiție, îi îndruma și îi ajuta să se descurce în „labirintul” acela al cartotecii manuale, încă prezentă și astăzi pe holurile clădirii.

Marian Chirulescu, născut în 1943, a lucrat începând din anul 1966 și până la pensionarea din anii 2000 ca bibliotecar, bibliograf și responsabil al serviciului bibliografic. A fost redactor al seriei noi din „Gazeta Cărților”, redactor al revistei ploieștene de cultură „Axioma”, secretar al Societății Culturale Ploiești Mileniul III și contributor la cele trei volume ale noii monografii a orașului Ploiești, proiect finalizat în anul 2019. De-a lungul timpului, Marian

Chirulescu a scris sute de articole, a publicat lucrări de specialitate precum: Bibliografia Prahovei (1978), Ploieștiul în literatură - antologie de texte și bibliografie (2000), Publicații Periodice Prahovene (2008), Istoria Ploieștiului în date (2010, coordonator), Ploieștiul la 1918 (2018).

Un demers de asemenea anvergură nu putea fi opera unui singur om și de aceea la proiectul acesta al Dicționarului au lucrat de-a lungul timpului, în calitate de coautori și alte personalități ale culturii ploieștene: Paul D. Popescu (1927-2012), Mihai Apostol (1929-2009), Gabriel Stoian. De asemenea, au mai colaborat profesorul dr. Polin Zorilă, Maria Necula și Nicolae Dumitrescu. A contat și implicarea, în calitate de colaboratori și manageri, a directorilor Bibliotecii Județene „Nicolae Iorga” Macsim Gheorghe (1935-2008) și Mihaela Radu, iar aportul acestora a fost determinant pentru apariția cărții.

Revenind la lucrarea „Personalități Prahovene. Dicționar biobibliografic”, vom spune că acesta conține aproximativ 4000 de nume ale unor oameni care au trăit aici de-a lungul timpului și care s-au afirmat în domeniile în care au activat: administrație, politică, economie, cultură, știință, tehnică etc. Din perspectiva noastră, cartea aceasta este o valoroasă contribuție la cunoașterea biografiei unor personalități de ieri și de azi ale lumii prahovene. Dicționarul este o demonstrație de enciclopedism și o deplină reușită în ciuda faptului că un astfel de demers nu poate avea o cuprindere exhaustivă, întrucât lumea prahoveană a prezentului este una dinamică, în care ierarhiile se schimbă și mereu apar noi și noi nume care jalonează domeniile unde activează.

Remarcăm însă că la capitolul tehnoredactare presiunea de a finaliza la timp lucrarea pentru a fi lansată în cadrul evenimentelor centenarului Bibliotecii generează și necesitatea unei erate. Astfel, tehnoredactorul lucrării, la caseta în care se află descrierea elementelor de identificare a cărții, a scris cu zel „Descrierea CIP a Bibliotecii Județene Nicolae Iorga Ploiești”, corect fiind „Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României”.

Însă cititorul nostru nu trebuie să rămână cu imaginea „micilor pete în soare”. Noi credem că Dicționarul acesta este o reușită și în egală măsură o operă fundamentală de istorie culturală prahoveană. De aceea, îl felicităm atât pe coordonatorul și sufletul acestui proiect, dl. Marian Chirulescu, cât și Biblioteca Județeană Nicolae Iorga pentru inițiativa de a tipări sub auspiciile sale această operă enciclopedică pe care o recomandăm călduros cititorilor noștri. (Dorin Stănescu)

Gheorghe Liliac în dialog cu Mihai Ioachimescu

„Liliac al nostru e/ cel mai bun din RSR!”

Gheorghe Liliac, 2021
(foto Mihai Ioachimescu)

Tricoul de portar, la Petrolul, este unul „greu”, așa cum se spune în America de Sud. Pentru profani, asta înseamnă că a fost îmbrăcat de fotbaliști legendari. Gheorghe Liliac este fiu al orașului Ploiești, prin adopție, dar cariera lui a fost și este legată de clubul nostru pentru totdeauna. Sper să vă facă plăcere un-doi-ul pe care

l-am consemnat pentru cititorii revistei.

Ce ne puteți spune despre copilăria dv.?

Sunt născut pe 22 aprilie 1959, la Dorohoi, în județul Botoșani. Am început fotbalul la școala sportivă din Botoșani. La 15 ani am fost cooptat în lotul echipei, care activa în Divizia C. Am jucat o perioadă și extremă, dar am debutat la 15 ani și jumătate pe postul de portar.

Care a fost prima apariție în fotbalul mare?

Cred că prezența în divizia B. Am prins lotul echipei, după care am plecat la Steaua, care m-a împrumutat la Oradea, la FC Bihor. S-a făcut un schimb de jucători, după care eu am ajuns la FC Bihor, iar Marcel Pușcaș la Steaua. Am jucat trei sezoane la Oradea.

Care a fost primul contact cu FC Petrolul?

Un meci, la Oradea. A fost FC Bihor-Petrolul 4-2. După care am jucat la Ploiești în Petrolul-FC Bihor 2-0. Golurile mi le-a dat Nicolae Nuță, dar am apărut bine. Am fost observat de către domnul Mircea Dridea, care a avut o discuție cu mine și mi-a propus să vin la Petrolul. Primul sezon la echipă a fost 1986-1987.

Cum arăta Ploieștiul anilor '80?

Industrie mult mai multă ca la Oradea. Ca interes pentru fotbal cred că este unul dintre cele mai „fierbinți” orașe din țară. Am fost jumătate-jumătate să plec la Steaua, dar am ales Petrolul. Eram dorit și de Dinamo și de Victoria București.

Care erau vedetele echipei Petrolul în 1986?

Vedetă era echipa. Am jucat cu Ștefan, cu Pancu, cu regretatul Bujorel Mocanu, cu Tavi Grigore, cu Sandu Pitulice. Nu eram valori deosebite,

Echipa națională de fotbal a României, 1990 (foto: K. Yamada). De la stânga la dreapta, sus: Emeric Jenei (antrenor principal), Florin Răducioiu, Gică Popescu, Ioan Andone, Dănuț Lupu, Bogdan Stelea, **Gheorghe Liliac**, Marian Popa, Marius Lăcătuș, Cornel Drăgușin (antrenor secund). Rândul de jos, de la stânga: Zsolt Muznai, Ioan Sabău, Michael Klein, Mircea Rednic, Gheorghe Hagi, Iosif Rotariu, Ilie

dar eram bine puși în teren de domnul Mircea Dridea. Dacă nu mă înșel, am avut în acel sezon 16 rezultate de egalitate.

Ce ne puteți spune despre perioada petrecută la Steaua?

Nu pot uita de semifinala de Cupa Campionilor, când am apărut la Lisabona, pe stadionul Da Luz. Erau 110.000 spectatori. Am pierdut cu 2-0. Mi-a marcat două goluri celebrul atacant portughez Rui Aguas. În acel sezon Benfica a câștigat Cupa Campionilor. În anul 1989, la finala cu AC Milan, de la Barcelona, am fost rezerva lui Silviu Lung. Mi-ar fi plăcut să iau eu cele patru goluri pe care le-a încasat el. Echipa lui AC Milan (unde jucau Van Basten, Ruud Gullit și Franz Rijkaard) era una dintre cele mai puternice din istoria fotbalului. Gullit revenise după o operație de menisc și a jucat senzațional.

Ați fost titular într-un meci de poveste în Danemarca. Ce ne puteți spune despre el?

Am jucat în toamna lui 1987, în Danemarca, în calificările pentru Jocurile Olimpice de la Seul, din 1988. Cu toate că aveam o echipă foarte bună (au jucat Bumbescu, Belodedici, Movilă, Varga, Majearu) am pierdut cu 8-0. Practic adversarilor noștri le-a ieșit tot. Mă rugam la Dumnezeu să se termine mai repede. Mi-a fost tare rușine la întoarcerea în țară. Vreo două săptămâni nu am mers decât la antrenament și acasă.

Pentru suporterii petroliști, după victoria asupra echipei Liverpool, cea mai dragă amintire este dubla cu Anderlecht din 1990 în Cupa UEFA. Ce ne puteți spune despre acea dublă?

Îmi pare tare rău că am pierdut la Bruxelles. Am luat gol târziu, după două mari ocazii ale lui Dudan, care a ratat din poziție de singur cu portarul advers. Am avut ghinionul să dăm peste un atacant de mare clasă, care era Luc Nilis. El a fost titular și în echipa națională a Belgiei.

Vă pare rău că nu ați jucat niciun minut la Mondialul din 1990, din Italia?

Câteodată, în viață, nu e bine să fii prea modest. Apărasem în cele patru meciuri de pregătire până în Mondial. A fost ales Silviu Lung ca să fie titular. Nu îi neg valoarea, dar din păcate nu mai pot să întorc timpul înapoi.

După incursiunile în cariera dv. aș vrea să vă întreb cum arată Petrolul anului 2021 și care sunt perspectivele?

După cum poate știți, sunt coordonatorul CCJ (Centrul de copii și juniori) la Petrolul. Munca cu copiii este grea, iar cu părinții lor și mai grea. Din fericire, după o muncă serioasă au apărut și rezultatele. Aș aminti că anul acesta echipa Under 16 (antrenată de Laurențiu Tureac) a intrat în primele patru echipe ale țării. În curând vom fi nevoiți să alcătuim și o echipă de fete. Sunt multe lucruri de făcut, dar sunt convins că le vom putea face. Pentru mine ca om, dar și ca fotbalist, Petrolul înseamnă totul!

„Gimnastica românească se va ridica din nou”

CORINA UNGUREANU în dialog cu Mihai Ioachimescu

Gimnastica românească este acum, în apropierea Olimpiadei de la Tokyo, în căutarea gloriei de altădată. Ne-am gândit să încercăm să facem o prognoză, ajutați de fosta mare gimnastă, ploieșteanca Ungureanu Corina.

Ce ne puteți spune despre debutul dv. în gimnastică?

S-a întâmplat în această sală (interviul a fost realizat la sala de gimnastică de lângă stadionul Ilie Oană) în anul 1987. Aveam altă aparatură, acum se lucrează pe una mai nouă. E relativ nouă, pentru că are deja 15 ani. Începutul a fost unul bun. Am fost călăuzită de dna profesoară Elena Sima.

Domnul antrenor Octavian Bellu a antrenat aici, în această sală?

Aici a început, dar din anul 1983 a plecat la Deva (la Centrul Olimpic Național de Gimnastică). Am văzut, de curând, o poză, de arhivă, cu dânsul și Nadia Comăneci.

A antrenat-o pe Nadia?

Nu a antrenat-o pe Nadia. Nu știu exact perioada, dar știu generațiile. În anul 1988 am avut-o în echipă pe Celestina Popa, care a fost campioană mondială venind de la Petrolul. De fapt, prima campioană mondială a clubului nostru a fost Mariana Constantin. După mine a venit Ana Maria Tămârjan, ultima gimnastă ploieșteancă, care ne-a reprezentat la nivel înalt.

Ce model ați avut în gimnastică?

Am fost o gimnastă care a ales mai multe „modele” și nu neapărat doar dintre românce. Am „furat”, am copiat din mai multe țări și la mai multe aparate. Față de alte sporturi, gimnastica de performanță începe de la vârsta de 8 ani. Copiii lucrează câte 3-4 ore pe zi, 6 zile pe săptămână.

Câți ani ați activat la nivel înalt?

Din 1993 până în 1999. Patru ani la juniori și trei ani la seniori, ani care mi-au adus medaliile la campionatele mondiale și europene.

La Olimpiadă ați participat?

Am ajuns la lotul de la Deva, după Olimpiada de la Atlanta (1996) și m-am retras după Mondialele de la Tianjin (1999), înainte de Olimpiada de la Sidney (2000). Atât s-a nimerit, atât s-a putut.

Care a fost cea mai strălucitoare medalie din cariera dv.?

Aurul de la sol, la Campionatul European 1998 de la Sankt Petersburg.

De ce nu ați ajuns la Olimpiadă?

După Mondialul de la Tianjin am avut mari probleme de sănătate. Am simțit că nu mai merge. Am avut și o entorsă urâtă, cu care am concurat. Poate dacă aveam o pauză... Lucrul, la lot, este însă la foc continuu. Aveam și o ruptură musculară, la umăr.

Durerile de spate fac parte din viața gimnastului. Durerile sunt o normalitate în gimnastică. Gimnastica este cel mai greu sport, părerea mea. Sacrificiile sunt enorme. Din păcate, avem deja două olimpiade fără calificare, la echipă. Și alte țări au mai avut căderi, dar nu uitați că noi am luat bronz (la echipă) la Olimpiada de la Londra (2012). Eu cred că noi o să ne mai ridicăm. Oamenii trebuie să înțeleagă că vremurile când gimnastica aducea jumătate din medaliile de la Olimpiade nu vor mai reveni.

Cum ați colaborat cu antrenorul Octavian Bellu?

Foarte bine. Relația sportivă a durat din 1995 până în 2000. Veneam însă cu o mentalitate, din regimul comunist, caracterizată de foarte multă strictețe și disciplină. Există disciplină și azi, dar relația antrenor-elev trebuie să fie mult mai deschisă ca să te poți plia pe mentalitatea sportivului. Nu mai merge cum mergea...

Ați făcut școală la Deva?

Clasele a X-a, a XI-a, a XII-a. Patru ani la lotul de junioare, la București. În clasa a VI-a am plecat la lot. Până atunci am învățat la școala 28 din cartierul Malu Roșu. Pe vremea mea gimnastele de performanță învățau la școala 21. Acum e mai greu. Avem o viață dificilă în gimnastica de performanță. Ar trebui să existe grup pe școală, pe oraș, pe club. Noi, Ploieștiul, le avem pe toate, dar nu stăm așa de strălucit la performanțe pe plan european. Este clar că avem o problemă. Avem o problemă cu sportivii, care nu sunt susținuți de școală. Am copii care au luat absențe la sport. Ne confruntăm cu foarte multe probleme.

Revenind la Mondialul din China, din 1999, cum a fost acolo?

A fost o competiție care nu mi-a plăcut, deoarece eram accidentată. A fost un chin pentru mine acolo. M-am bucurat, însă, că mi-am făcut treaba pentru echipă. Am o poză, de acolo, cu bandaj. Abia mergeam... Acum sportivii români au teamă de victorie. Este o problemă psihologică. Din păcate, nu poți pune acoperiș pe o fundație care este praf. De exemplu, bugetul pe acest an, la club, este de doar 10.000 lei. Sportul de performanță are de suferit.

Ce cuvânt de final doriți să adresați cititorilor?

Suntem responsabili pentru sănătatea copiilor noștri. Din păcate, românii au alte probleme. Trebuie totuși să înțeleagă că banii, investiți în sport, te pot degreva de alte probleme.

Și acum, să transcriu ce am
 scris noaptea trecută în tîen, în
 legătură cu această nouă desco-
 perire a Verei: 31 august 1964
ora 4⁴⁰ dimineața

"Nu, n-ai dreptate să-ți lupuți min-
 ciuni! Căci nu deea tu ai mintit
 Căci n-ai venit la floare, nu
 fiindcă ai primit prea trîzi seri-
 soarea mea, ci fiindcă n-ai că-
 stricaseși, mpseseși, cum se spune
 atât de concis, logodna noastră
 care fusese sărbătorită cu tot fastul
 cu tot farmecul inefabil și cu toate
 florile acelei adorabile săptămîni
 poeziei.
 Tu ai știut foarte bine, atunci
 cînd ne-am despartit pentru prima
 oară de cînd ne cunoștusem, la 31
 august, că decizia ta, a numai a
 ta, va confirma sau va rupe aceea
 logodnă. Mi-e groază de vabele tu-
 ri de interpretarea care le poate fi
 acordată, în lucruri atât de gingașe.
 Nu veau să vezi în ce-am spus ma-
 năstă, (că depindea numai de o decizi-
 a ta că "logodna" noastră să se te-

